

**Beretning til statsrevisorerne
om**

Dansk Tipstjeneste A/S

**Januar 2003
RB B201/03**

Rigsrevisionen

Indholdsfortegnelse

	Side
I. Resumé	5
II. Indledning, formål, afgrænsning og metode	18
A. Indledning	18
B. Formål	19
C. Afgrænsning.....	21
D. Metode	21
III. Lovgrundlag mv.....	22
A. Dansk Tipstjeneste A/S	22
B. DanToto A/S	29
C. Dansk Automatspil A/S	33
D. Ministerens kompetence vedrørende statens aktiepost	35
IV. Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber.....	37
A. Koncernen Dansk Tipstjeneste A/S	37
B. Moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S	39
C. DanToto A/S	44
D. Dansk Automatspil A/S	50
E. Statskontrollen – tilsyn	52
V. Analyse af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger mv.....	56
A. Dansk Tipstjeneste A/S	57
B. DanToto A/S	67
C. Dansk Automatspil A/S	73
D. Samarbejdsaftaler mellem Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaberne	74
E. Administrationsomkostningernes størrelse sammenlignet med andre lotteriers	77
VI. Om den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag	82
A. Grundlaget for bestyrelsens beslutning om etablering af datterselskaber.....	82
B. Grundlaget for selskabernes fremtidige økonomiske udvikling ...	95

Beretning om Dansk Tipstjeneste A/S

I. Resumé

1. Denne beretning er udarbejdet på anmodning af statsrevisorerne og indeholder en redegørelse for regler og betingelser for Dansk Tipstjeneste A/S' monopol, funktioner og opgaver. Endvidere redegøres for Dansk Tipstjeneste A/S' administration og regnskaber og det vurderes, om udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' omkostninger eller i andre forhold bærer præg af det faktiske monopol, samt om den fremtidige økonomiske udvikling i selskabet hviler på et sundt grundlag.

2. Dansk Tipstjeneste A/S blev oprettet i 1948 i forbindelse med vedtagelsen af lov om tipning. Baggrunden for vedtagelsen af loven var, at der gennem længere tid var fremsat ønske fra idrætsorganisationerne om at få tilført øgede midler. Fra midten af århundredet og ca. 40 år frem blev der alene foretaget mindre ændringer af spillelovgivningen. Dansk Tipstjeneste A/S havde indtil 1988 alene haft adgang til at udbyde tipning, men fik nu adgang til også at udbyde lottospil i Danmark, og fra spillets start i 1989 øgedes selskabets omsætning. I 1992 fik Dansk Tipstjeneste A/S adgang til at udbyde alle andre former for spil, lotterier og væddemål med undtagelse af totalisatorspil, klasselotterier, kasinovirksomhed og gevinstopsparing. I 2000 fik selskabet midlertidigt tilladelse til at udbyde væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Dette skulle ske i et samtidigt etableret datterselskab (DanToto A/S). Ligeledes i 2000 fik Dansk Tipstjeneste A/S – gennem datterselskabet Dansk Automatspil A/S – tilladelse til som andre selskaber at opstille gevinstgivende spilleautomater i spillehaller.

3. Rigsrevisionen har i henhold til rigsrevisorlovens § 4, stk. 2, jf. § 6, foretaget gennemgang af regnskabet for Dansk Tipstjeneste A/S og i konsekvens heraf tillige af regnskaberne fra datterselskaberne DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. Moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S er et statsligt aktieselskab i henhold til aktieselskabslovens § 2 a, jf. § 2, stk. 2, da staten ejer 80 % af aktiekapitalen og har tilsvarende stemmer på generalforsamlingen.

En oversigt med nogle nøgletal for koncernen Dansk Tiptjeneste A/S viser:

Omsætningen i Dansk Tiptjeneste A/S, DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S, løbende priser og gennemsnitligt antal ansatte omregnet til heltid, 1997/98-2001

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000 ¹⁾	2001
Dansk Tiptjeneste A/S:					
Omsætning (mio. kr.)	5.671	2.842	5.636	6.016	5.984
Ansatte	196	198	206	215	218
DanToto A/S:					
Omsætning (mio. kr.)	-	-	-	206 ²⁾	450
Ansatte	-	-	-	25	31
Dansk Automatspil A/S:					
Omsætning (mio. kr.)	-	-	-	-	148 ³⁾
Ansatte	-	-	-	-	11
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.					
²⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. juli - 31. december 2000.					
³⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. marts - 31. december 2001, mens resultatopgørelsen omfatter perioden fra selskabets etablering den 27. november 2000 til den 31. december 2001.					

4. Formålet med undersøgelsen har været at redegøre for:

- regler og betingelser for Dansk Tiptjeneste A/S' og datterselskabet DanToto A/S' monopol, funktioner og opgaver. Herunder indgår også regler og betingelser for Dansk Automatspil A/S, og
- Dansk Tiptjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber

samt at vurdere:

- om udviklingen i Dansk Tiptjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger eller i andre forhold bærer præg af det faktiske monopol på visse spil, og
- om den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag.

5. Tidsmæssigt er undersøgelsen afgrænset til at omfatte 5 regnskabsår, startende med regnskabsåret 1997/98 og sluttende med det reviderede årsregnskab for 2001. For DanToto A/S, der driftsmæssigt først begyndte i juli 2000, og for Dansk Automatspil A/S, der blev stiftet ultimo novem-

ber 2000, men som først startede egentlige driftsaktiviteter den 1. marts 2001, er analyserne således begrænset periodemæssigt. Der er ikke i forbindelse med undersøgelsen foretaget bilagsrevision. Undersøgelsen er foretaget i perioden april-november 2002, og Rigsrevisionen har benyttet sig af adgangen i rigsrevisorlovens § 4, stk. 2, jf. § 6, stk. 2, til at indhente regnskabsmateriale mv. direkte fra Dansk Tipstjeneste A/S. Af forretningsmæssige hensyn er en række fortrolige oplysninger udeladt af beretningen. Rigsrevisionen har dog haft adgang til det fortrolige materiale, og vurderingerne er bl.a. baseret på en gennemgang heraf.

Lovgrundlag mv.

6. Rigsrevisionen har i kap. III gennemgået lovgrundlaget for Dansk Tipstjeneste A/S' virke, herunder lovgivers motiver for at tildele Dansk Tipstjeneste A/S eneretsbevilling til bestemte typer spil i Danmark. Overskuddet i Dansk Tipstjeneste A/S skal udloddes til idræts- og almennyttige formål mv. Tilsvarende er lovgrundlaget for de 2 datterselskaber gennemgået.

Som nævnt var formålet med etableringen af Dansk Tipstjeneste A/S, at lovgiver ønskede at skaffe midler til idrætten og andre almennyttige formål, hvorfor Dansk Tipstjeneste A/S fik og stadig har eneret på at udbyde visse former for spil og væddemål. Hensigten med lovgivningen har tillige været at sikre en regulering og kontrol med spilleområdet, således at spillepublikummets interesser sikres samtidig med, at det størst mulige provenu til almennyttige formål og til staten fastholdes.

I lovgrundlaget for Dansk Tipstjeneste A/S er der således opstillet en række betingelser for enerettens udøvelse bl.a. om, hvor stor en andel af spillernes indskud der som minimum skal anvendes til gevinster, om skatte- og afgiftsforhold, om fordeling af selskabets overskud og om skatteministerens tilsyn med virksomheden.

7. DanToto A/S er 100 % ejet datterselskab under Dansk Tipstjeneste A/S. Selskabet blev stiftet den 1. maj 2000 under navnet DT 2000 A/S og overtog pr. 1. juli 2000 aktiviteterne i det daværende selskab ("det gamle DanToto A/S") og i samme forbindelse retten til navnet "DanToto A/S" af det sælgende selskab. DanToto A/S har af lovgiver fået tildelt en eneretsbevilling, som gælder væddemål i

forbindelse med heste- og hundevæddeløb. I lovgrundlaget for dette selskab er der opstillet en række betingelser for eneretsbevillingens udøvelse bl.a. om, hvor stor en andel af spillernes indskud der som minimum skal anvendes til gevinster, om skatte- og afgiftsforhold og om, hvordan overskuddet fra DanToto A/S skal anvendes.

I forbindelse med at Dansk Tipstjeneste A/S overtog aktiviteterne fra ”det gamle DanToto A/S”, indskød Tipstjenesten 50 mio. kr. i Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond (HFF), der samtidig blev oprettet. Af loven for det nye datterselskab fremgår det, hvordan HFF skal tilføres en nærmere fastsat andel af DanToto A/S’ årlige regnskabsmæssige overskud med henblik på udlodning til fordel for heste- og i mindre udstrækning hundevæddeløbssporten i Danmark.

8. Lov nr. 462 af 31. maj 2000 om gevinstgivende spilleautomater gælder for samtlige gevinstgivende spilleautomater i Danmark, herunder for Dansk Automatspil A/S.

Med loven indførtes der regulering og kontrol med alle gevinstgivende spilleautomater uden for kasinoer. Et af formålene med loven var, at der gennem mere ensartede regler og adgang til kontantgevinster skulle skabes grundlag for, at automatspillet i den gråsorte zone bortfaldt og erstattedes med et velkontrolleret, legalt spilleudbud og herunder sikre, at afgiftsgrundlaget blev korrekt opgjort.

Med loven blev der givet mulighed for, at Dansk Tipstjeneste A/S kunne drive spilleautomatvirksomhed, dog forudsat at det skete på lige konkurrencevilkår med andre selskaber, og at driften af spilleautomater mv. fandt sted i et datterselskab.

Dansk Automatspil A/S blev stiftet i november 2000 af Dansk Tipstjeneste A/S som et 100 % ejet datterselskab med det formål at konceptudvikle og drive spilleaktiviteter med spil om penge, herunder gevinstgivende spilleautomater. Selskabet startede de egentlige driftsaktiviteter den 1. marts 2001.

9. I forbindelse med regeringsdannelsen i slutningen af 2001 blev der foretaget en række ressortændringer vedrørende varetagelsen af statens ejerskab af visse virksomheder. Finansministeriet overtog i forbindelse hermed ejerskabet af Dansk Tipstjeneste A/S, mens Skatteministeriet

stadig har de administrative opgaver med udstedelse af bevilling samt tilsyn og kontrolopgaver mv.

Rigsrevisionen er bekendt med, at skatteministeren den 6. december 2002 fremsatte forslag til lov om ændring af tips- og lottoloven og klasselotteriloven og om ophævelse af væddeløbsloven (L111). Lovforslaget lægger bl.a. op til, at hestevæddeløbssporten skal medtages på fordelingsnøglen for tips- og lottomidler. Samtidig skal forslaget modvirke formidling og markedsføring af ulovlige spil, ligesom en ny model for beregning af udlodningen til overskudsmodtagerne skal skabe større sikkerhed for det fremtidige udlodningsniveau til disse.

Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber

10. Rigsrevisionen har i kap. IV gennemgået hovedlinjerne i den økonomiske udvikling de seneste 4 ½ år, herunder spilleomsætning samt hoved- og nøgletal for moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaberne DanToto A/S fra 2. halvår af 2000 og Dansk Automatspil A/S udelukkende i 2001. Endvidere er Statskontrollens rolle og uafhængighed af Dansk Tipstjeneste A/S blevet undersøgt.

Undersøgelsen har vist, at spilleindtægter og overskud fra spil målt i faste priser er faldet med 2-3 % i Dansk Tipstjeneste A/S i perioden 1997/98-2001. Årets resultat har imidlertid udvist et fald på næsten 10 %, mens administrationsomkostningerne er steget med knap 5 % i samme periode. Administrationsomkostningernes andel af overskuddet fra spil har således set over perioden været stigende.

Undersøgelsen har desuden vist, at alle spil – talspil, skrabespil og sportsspil – i de seneste år har udvist stagnerende omsætning målt i løbende priser, og at talspillene omsætningsmæssigt udgør ca. 70 % af spilleomsætningen. Lottospillene tegner sig alene for knap 60 % af den samlede spilleomsætning.

Hvad angår DanToto A/S har undersøgelsen vist, at overskuddet fra selskabet er blevet væsentligt mindre end forventet, idet der for 2000 (6 måneder) er realiseret et overskud på 30,4 mio. kr. og et overskud på 46,3 mio. kr. for hele 2001. HFF skulle i henhold til lovbemærkningerne modtage et beløb, der inden for visse grænser svarede til overskuddet i DanToto A/S, hvortil kom, at Dansk Tipstjeneste A/S garanterede, at der blev tilført fonden et beløb på

i alt 40 mio. kr. fra 2. halvår 2000 til 1. halvår 2002. Garantibeløbet skulle dog ifølge lovens bemærkninger kun udbetales under forudsætning af, at DanToto A/S' årlige overskud mindst svarede til det overskud i størrelsesordenen 80 mio. kr. (dog kun 40 mio. kr. i regnskabsåret 2000, der udgjorde 6 måneder), som hestesporten i 1999 havde på totalisatorspil. Da overskuddet i såvel 2000, 2001 og det første halve år af 2002 lå væsentligt under dette niveau, er det Rigsrevisionens opfattelse, at garantiforpligtelsen i princippet er bortfaldet. Alligevel har Dansk Tipstjeneste A/S overført beløb til HFF, der overstiger DanToto A/S' overskud i disse år med i alt 95,5 mio. kr. Der har ikke efter Rigsrevisionens opfattelse været hjemmel hertil.

11. Undersøgelsen har desuden vist, at Dansk Automatspil A/S er i en etableringsfase, og at der foreløbig kun er afgivet ét revideret regnskab. Rigsrevisionen har derfor alene kunnet konstatere, at Dansk Automatspil A/S gav et mindre underskud i 2001.

12. Skatteministeriet har etableret Statskontrollen ved Dansk Tipstjeneste A/S til at føre tilsyn med Tipstjenestens virksomhed. Rigsrevisionen har undersøgt, om Statskontrollen kan siges at være uafhængig af Dansk Tipstjeneste A/S. Undersøgelsen har vist, at Skatteministeriet ikke har kunnet fremlægge ansættelseskontrakter e.l., hvori betingelserne for ansættelsen af den tilsynsførende og 3 stedfortrædere nærmere er aftalt, hvilket skyldes, at der ikke har været foretaget en endelig ansættelse af den tilsynsførende og stedfortræderne herfor. Det har således ikke umiddelbart været muligt at vurdere, hvorvidt ansættelsesforholdet for disse medarbejdere opfylder de formelle betingelser for en uafhængig Statskontrol. Imidlertid er instruktionsbeføjelsen over for Statskontrollen nu overgået til ToldSkat, hvilket Rigsrevisionen finder hensigtsmæssig.

Det fremgår ikke af hverken instruks eller samarbejdsaftale, hvor store omkostninger der skal eller bør være forbundet med kontrollen, hvilket imidlertid er med til at bestemme kontrollens omfang. Statskontrollens opgaver er forholdsvis velbeskrevne, og det er Rigsrevisionens opfattelse, at den tilsynsførende som ansvarlig for kontrollen har forpligtelsen til at sikre, at kontrollen kan varetages på

forsvarlig vis med de nødvendige ressourcer samt til i øvrigt at gøre opmærksom på, hvis dette ikke er tilfældet.

Analyse af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger mv.

13. I kap. V har Rigsrevisionen ud fra de økonomiske hoved- og nøgletal foretaget en analyse af udviklingen i specielt administrationsomkostningerne i selskaberne. For at kunne vurdere udviklingen og niveauet i forhold til bruttoomsætning/indskudssum er der foretaget nogle sammenligninger til andre danske spiludbydere.

I relation til datterselskabet Dansk Automatspil A/S, der som det eneste selskab i koncernen skal operere på markedsvilkår, har Rigsrevisionen undersøgt, hvordan krydssubsidieringsproblematikken er håndteret i koncernen. Da Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S har faktiske monopoler på visse typer spil i Danmark, har vurderingen taget udgangspunkt i, om selskaberne har taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen.

Undersøgelsen har vist, at Dansk Tipstjeneste A/S udarbejder forretningsplaner, foretager eller får foretaget analyser af markeder og markedssegmenter og i det hele taget foretager den løbende produktudvikling, som man kunne forvente. Det kan konstateres, at Dansk Tipstjeneste A/S har markedsføringsomkostninger af en størrelsesorden, som målt på spilleomsætningen procentuelt er beskednen.

Analysen af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' lønomkostninger har vist, at lønsummen er steget med 25 % i løbende priser i perioden. Stigningen dækker bl.a. over en forøgelse af medarbejderantallet. Sammenholdt med den generelle lønstigningstakt i både den private og den offentlige sektor kan det imidlertid konstateres, at lønudviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S har ligget under både den private og den offentlige sektors. Lønniveauet i Dansk Tipstjeneste A/S har dog over hele perioden ligget over det generelle lønniveau i såvel den private som den statslige sektor.

Analysen af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger har vist, at administrationsomkostningerne målt i forhold til spilleindtægt i selskabet har udvist en stigning på godt 8 % fra 1997/98 til 2001. Spilleindtægten pr. lønkroner er i samme periode faldet med godt 15 %.

14. Undersøgelsen har vist, at der i DanToto A/S har været en væsentlig stigning i administrationsomkostningerne fra 2000 til 2001 – også selv om der tages højde for, at omkostningerne i 2000 kun dækker et halvt år. Der har specielt været en stigning i markedsføringsomkostningerne og kapacitetsomkostningerne. Stigningen i markedsføringsomkostninger i DanToto A/S i 2001 skyldtes, at der ikke før 2001 var tale om en virksomhed, som blev markedsført.

Undersøgelsen har endvidere vist, at stigningen i kapacitetsomkostningerne fra 2000 til 2001 skyldtes investeringer i optage- og sendeudstyr til "Racing Live", idet produktionsapparatet i "det gamle DanToto A/S" var nedslidt. Imidlertid besluttede bestyrelsen i december 2001 med virkning fra den 1. januar 2002 at opgive egenproduktion og overdrage tv-produktionsudstyret til brug for produktion af billed- og lydoptagelser af heste- og hundevæddeløb til en ekstern producent, idet man ikke fandt, at tv-produktion lå inden for DanToto A/S' kernekompetence. Samtidig med overdragelsen blev der indgået en samarbejdsaftale med tv-producenten, og Dansk Tipstjeneste A/S fik som led i aftalen med tv-produktionsselskabet en post i selskabets bestyrelse.

Efter Rigsrevisionens opfattelse kan Dansk Tipstjeneste A/S' deltagelse i ledelsen hos datterselskabets samarbejdspartner medføre risiko for interessekonflikter. Vedrørende DanToto A/S' personaleomkostninger har undersøgelsen vist, at spilleindtægt pr. lønkrone er faldet, og at administrationsomkostninger i forhold til spilleindtægt er steget fra 2000 til 2001.

15. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at koncernen Dansk Tipstjeneste A/S forsøger at minimere omkostningerne til administration bl.a. ved, at datterselskaberne køber forskellige administrative ydelser mv. hos moderselskabet. De samlede faste betalinger fra de 2 selskaber til Dansk Tipstjeneste A/S løber op i godt 3,5 mio. kr. Rigsrevisionen kan konstatere, at der imellem selskaberne er udarbejdet specificerede samarbejdsaftaler for alle væsentlige områder. Rigsrevisionen finder således, at krydssubsidieringsproblematikken er håndteret hensigtsmæssigt i koncernen.

Bestyrelsen for Dansk Tipstjeneste A/S har erklæret sig enig med Rigsrevisionen i, at priserne på de ydelser, som datterselskaberne køber, skal give dækning for de merom-

kostninger, som påføres Dansk Tipstjeneste A/S, ligesom bestyrelsen er enig i, at det løbende skal vurderes, hvorvidt betalingen for ydelserne afspejler de faktiske omkostninger herved.

16. Undersøgelsen har vist, at Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger inkl. provision er lavere end Det Danske Klasselotteri A/S' tilsvarende omkostninger, når disse sættes i forhold til spilleindtægter/indskudssum, men sammenligningen må tages med visse forbehold. Udviklingen i de senere år har dog vist, at niveauet nærmer sig hinanden.

Det fremgår, at administrationsandelen i forhold til indskudssummen er fastsat i bevillingen for henholdsvis Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri og Landbrugslotteriet. Ved sammenligning med, hvad Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaber tilsvarende har anvendt til "ren" administration, dvs. uden forhandlerprovision, i forhold til bruttoomsætningen, afviger Dansk Tipstjeneste A/S med datterselskaber ikke væsentligt herfra.

Samlet kan det konkluderes, at Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostningers andele af bruttoomsætning/indskudssum ikke afviger væsentligt fra de øvrige danske lotteriers tilsvarende andele.

Grundlaget for selskabernes fremtidige økonomiske udvikling

17. Rigsrevisionen har i kap. VI først vurderet bestyrelsens beslutningsgrundlag for de investeringer, der er foretaget inden for de seneste år, herunder specielt beslutningsgrundlaget for etableringen af de 2 datterselskaber DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. I den forbindelse undersøges også anvendelsen af rådgivere. Dernæst har Rigsrevisionen med udgangspunkt i selskabernes forretningsmæssige dispositioner, forretningsgrundlag, strategi, udviklingsplaner, forretningsanalyser mv. vurderet, hvorvidt den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag. Det forudsættes herved, at Dansk Tipstjeneste A/S' og DanToto A/S' enerettigheder til visse former for spil bevares, mens Dansk Automatspil A/S forudsættes fortsat at operere på et marked i konkurrence.

18. Det er Rigsrevisionens vurdering, at det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen af DanToto A/S burde have været bedre belyst og mere gennemarbejdet, og at den forretningsmæssige due diligence, som der var lagt op til i parternes hensigtserklæring – og som Dansk Tipstjeneste A/S oplyste var gennemført – burde være dokumenteret. Det kan samtidig konstateres, at Dansk Tipstjeneste A/S fik foretaget både finansiell og juridisk due diligence, som afdækkede, at ”det gamle DanToto A/S” var på økonomisk svage fødder, hvorfor konklusionen var, at det kun var visse aktiver/aktiviteter, der skulle overtages.

Henset til, at det var et helt nyt forretningsområde, Dansk Tipstjeneste A/S gik ind på, er det tillige Rigsrevisionens vurdering, at bestyrelsen burde have spillet en aktiv rolle med hensyn til at få belyst og dokumenteret det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen. Undersøgelsen har vist, at bestyrelsens overordnede overvejelser var at undgå, at et formodet fremtidigt samarbejde mellem ”det gamle DanToto A/S” og den svenske spilleoperatør ATG kunne få en kannibaliserende effekt på Dansk Tipstjeneste A/S’ kerneområde, Lotto.

Bestyrelsen for Dansk Tipstjeneste A/S har hertil bemærket, at der forud for overtagelsen af aktiviteterne i DanToto A/S blev foretaget analyser af alle de forretningsmæssige, juridisk og økonomiske forhold, der var relevante, inden den endelige beslutning blev truffet. Rigsrevisionen har imidlertid ikke modtaget materiale, som giver baggrund for at vurdere, om alle væsentlige forretningsmæssige forhold har været undergivet den nævnte bearbejdning og stillingtagen.

19. Drøftelserne i bestyrelsen forud for etableringen af Dansk Automatspil A/S viser, at bestyrelsen anså markedet for at være lukrativt og præget af en ganske lille risiko – bl.a. fordi etableringsomkostningerne var små, idet man kunne lease automaterne. Rigsrevisionen kan dog konstatere, at der blev udarbejdet et forholdsvis begrænset beslutningsgrundlag, og at dette bl.a. omfattede mål for omsætning og markedsandel. Det er Rigsrevisionens vurdering, at der forud for selskabets etablering også burde have været fastsat mål for eksempelvis omkostningssiden, overskudsgraden og forrentningen af den indskudte kapital.

Det er dog Rigsrevisionens opfattelse, at den opfølgning, der på nuværende tidspunkt foretages i forhold til Dansk Automatspil A/S, er tilfredsstillende.

20. Undersøgelsen viste om etableringen af DanToto A/S, at Dansk Tipstjeneste A/S havde anvendt såvel en finansiell rådgiver, som var moderselskabets revisor, og en juridisk rådgiver, der var selskabets advokatforbindelse. Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelsesformand var medejer af det pågældende advokatfirma.

Rigsrevisionen har ikke i forbindelse med gennemgang af bestyrelsesreferater kunnet konstatere, at der i bestyrelsen har været drøftelser om, hvilke rådgivere Dansk Tipstjeneste A/S skulle gøre brug af i forbindelse med overtagelsen af "det gamle DanToto A/S". Bestyrelsen blev først 5 dage før due diligence-rapportens afgivelse informeret om valget af det nævnte advokatfirma. Dermed kunne den ikke vurdere hensigtsmæssigheden af dette valg.

Rigsrevisionen kan konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S ved at anvende det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer, til at foretage den juridiske due diligence kan komme i en situation, hvor Dansk Tipstjeneste A/S i en eventuel sag om rådgiveransvar må søge gjort ansvar gældende over for det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer. Endvidere vil et sådan forbindelse mellem bestyrelsesformanden og rådgiverfirmaet betyde, at det kan være vanskeligt for bestyrelsen på en fuldstændig neutral måde at tage stilling til et sådant advokatfirmas juridiske assistance. Rigsrevisionen anser det i øvrigt for væsentligt, at bestyrelsesformanden for et statsligt aktieselskab opfylder anbefalingen i Nørby-udvalgets rapport om Corporate Governance i Danmark (Anbefalinger for god selskabsledelse i Danmark) om uafhængighed, så denne "ikke må være professionel rådgiver for selskabet eller ansat i eller have en økonomisk interesse i en virksomhed, som er professionel rådgiver for selskabet".

På den baggrund finder Rigsrevisionen det hensigtsmæssigt, at bestyrelsen i januar 2003 har truffet beslutning om, at der udarbejdes et regelsæt, der redegør for bestyrelsesmedlemmernes habilitet i relation til hverv og leverandørforhold til Dansk Tipstjeneste A/S, og at bestyrelsen har taget til efterretning, at advokatfirmaet, som bestyrelsesformanden er medejer af, og som selskabet hidtil har

anvendt, ikke fremover vil påtage sig nye opgaver for Dansk Tipstjeneste A/S eller datterselskaberne.

21. Det er Rigsrevisionens vurdering, at økonomien i moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S hviler på et sundt økonomisk grundlag, og at selskabet baserer forretningsplanerne på en række analyser vedrørende markeder og markedssegmenter mv. Endvidere foretager selskabet løbende produktudvikling bl.a. for at imødekomme konkurrence fra udenlandske spiludbydere. Rigsrevisionen finder, at dette er et godt udgangspunkt for den fortsatte udvikling af selskabet.

Generelt er det Rigsrevisionens vurdering, at den fremtidige økonomiske udvikling i DanToto A/S er afhængig af, om videnspil på heste – og i et vist omfang på hunde – er attraktivt nok. Dette afhænger bl.a. af, om DanToto A/S fortsat kan tiltrække et tilstrækkeligt antal spillere/indskud til spil på danske væddeløbsbaner og endvidere af det fremtidige omfang af spil på udenlandske baner – herunder specielt V75 i Sverige – som foregår gennem DanToto A/S. Den økonomiske fremtid for DanToto A/S synes således usikker, navnlig også når henses til selskabets hidtidige resultater, som langt fra har kunnet leve op til budgetterne.

Automatspilmarkedet, som datterselskabet Dansk Automatspil A/S skulle operere på, var nyt for Dansk Tipstjeneste A/S, men formodningen var, at markedet kunne være lukrativt og uden større risici, ligesom Tipstjenesten skulle medvirke til at legitimere og legalisere automatspillemarkedet i Danmark.

Rigsrevisionen kan konstatere, at bestyrelsen i Dansk Automatspil A/S løbende detaljeret følger op på omsætningsudviklingen, hvilket Rigsrevisionen finder hensigtsmæssigt. Rigsrevisionen kan samtidig konstatere, at udviklingen i selskabets økonomi har været god, om end konstateringen bygger på ikke-reviderede oplysninger fra halvårsregnskabet for 2002. Selskabet forventer en betydelig vækst i afkastet i de kommende år, men der er ikke opstillet konkrete mål for forrentningen af egenkapitalen.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist:

Ad regler og betingelser for Dansk Tipstjeneste A/S' monopol, funktioner og opgaver

- at Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskabet DanToto A/S har eneret på at udbyde visse former for spil og væddemål, og at der i lovgrundlaget er opstillet en række betingelser for enerettens udøvelse, og
- at Dansk Tipstjeneste A/S' datterselskab Dansk Automatspil A/S har tilladelse til at drive spilleautomater, forudsat at det sker på lige konkurrencevilkår med andre selskaber.

Ad Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber

- at alle spil – talspil, skrabespil og sportsspil – i de seneste år har udvist stagnerende omsætning,
- at Dansk Tipstjeneste A/S de seneste 2 år har overført midler til Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond i et væsentligt større omfang, end det var forudsat i bemærkningerne til lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb, hvorfor der ikke var hjemmel til disse udbetalinger, og
- at Rigsrevisionen ikke har kunnet foretage en endelig vurdering af Statskontrollens uafhængighed som følge af, at der ikke foreligger endelige ansættelseskontrakter for den tilsynsførende og dennes stedfortrædere.

Ad bærer udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger eller i andre forhold præg af det faktiske monopol på visse spil

- at Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelse burde have spillet en aktiv rolle med hensyn til at få belyst og dokumenteret det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen af DanToto A/S' aktiver og aktiviteter henset til, at det var et helt nyt forretningsområde, Dansk Tipstjeneste A/S gik ind på,
- at Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelse havde et forholdsvis begrænset beslutningsgrundlag i forbindelse med etableringen af Dansk Automatspil A/S, men at den opfølgning, der på nuværende tidspunkt foretages i forhold til Dansk Automatspil A/S, er tilfredsstillende,
- at udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger har vist, at administrationsomkostningerne målt i forhold til spilleindtægt i selskabet har udvist en stigning på godt 8 % fra 1997/98 til 2001, mens spilleindtægten pr. lønkrone i samme periode faldt med godt 15 %,

- at krydssubsidieringsproblematikken er håndteret hensigtsmæssigt i koncernen, men at det er vigtigt, at Dansk Tipstjeneste A/S løbende vurderer, om betalingen for ydelserne til datterselskaberne afspejler de faktiske omkostninger herved,
- at det samlet kan konkluderes, at Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administrationsomkostningers andele af bruttoomsætning/indskudssum ikke afviger væsentligt fra de øvrige danske lotteriers tilsvarende andele, og
- at der uanset Dansk Tipstjeneste A/S' og DanToto A/S' faktiske monopolstilling ikke er fundet forhold hos selskaberne, der indikerer, at de har undladt at tage skyldige økonomiske hensyn ved den løbende forvaltning.

Ad den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne

- at økonomien i moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S og i Dansk Automatspil A/S hviler på et sundt økonomisk grundlag, mens den økonomiske fremtid for DanToto A/S synes usikker.

II. Indledning, formål, afgrænsning og metode

A. Indledning

22. Efterfølgende beretning afgives til statsrevisorerne i henhold til § 8, stk. 1, og § 17, stk. 2, i rigsrevisorloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 3 af 7. januar 1997. Beretningen vedrører forhold inden for Finansministeriets og Skatteministeriets område, idet ejerrollen i forhold til Dansk Tipstjeneste A/S varetages af Finansministeriet, mens tilsynsrollen varetages af Skatteministeriet.

23. Statsrevisorerne anmodede den 10. april 2002 Rigsrevisionen om at redegøre for regler og betingelser for Dansk Tipstjeneste A/S' monopol, funktioner og opgaver, Dansk Tipstjeneste A/S' administration og regnskaber samt at vurdere, om udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' omkostninger eller i andre forhold bærer præg af det faktiske monopol, og om den fremtidige økonomiske udvikling i selskabet hviler på et sundt grundlag.

24. Dansk Tipstjeneste A/S blev oprettet i 1948 og er fra 2000 moderselskab i en koncern, der består af selskabet samt de 2 datterselskaber stiftet i 2000, DanToto A/S og

Dansk Automatspil A/S, som ejes 100 % af Dansk Tipstjeneste A/S, jf. figur 1.

Figur 1. Koncernoversigt Dansk Tipstjeneste A/S

Note: De angivne egenkapitaler er pr. 31. december 2001.

25. Rigsrevisionen foretager i henhold til rigsrevisorlovens § 4, stk. 2, og § 6 gennemgang af regnskabet for Dansk Tipstjeneste A/S og i konsekvens heraf tillige af regnskaberne fra DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. Moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S er et statsligt aktieselskab i henhold til aktieselskabslovens § 2 a, jf. § 2 stk. 2, da staten ejer 80 % af aktiekapitalen og har tilsvarende stemmer på generalforsamlingen.

Da regnskaberne for selskaberne revideres af 2 private revisionsfirmaer, består Rigsrevisionens gennemgang navnlig i at påse, at regnskabet har været undergivet betryggende revision, at de tilvejebragte midler er anvendt i overensstemmelse med givne bestemmelser, samt at der i øvrigt tages skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af midlerne, jf. rigsrevisorlovens § 6, stk. 1.

B. Formål

26. Formålet med undersøgelsen er at redegøre for:

- regler og betingelser for Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabet DanToto A/S' monopolagtige funktioner og opgaver. Herunder indgår også regler og betingelser for Dansk Automatspil A/S, og
- Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber

samt at vurdere:

- om udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger eller i andre forhold bærer præg af det faktiske monopol for visse spil, samt
- om den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag.

For det første omfatter undersøgelsen en gennemgang af lovgrundlaget for Dansk Tipstjeneste A/S' virke, herunder lovgivers motiver for at tildele Dansk Tipstjeneste A/S eneretsbevilling til bestemte typer spil i Danmark, samt bestemmelserne om, hvordan overskuddet i Dansk Tipstjeneste A/S skal udloddes til idræts- og almennyttige formål mv. Tilsvarende gennemgås lovgrundlaget for de 2 datterselskaber.

Dernæst følger en redegørelse for hovedlinjerne i den økonomiske udvikling de seneste 4½ år, herunder spilleomsætning og visse hoved- og nøgletal for moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaberne DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. For datterselskaberne dog kun for den periode, de har eksisteret.

Ud fra de økonomiske hoved- og nøgletal omfatter undersøgelsen som det tredje en analyse af udviklingen i specielt administrationsomkostningerne i selskaberne, herunder lønomkostninger, markedsføringsomkostninger, edb-omkostninger og øvrige kapacitetsomkostninger. For at kunne vurdere udviklingen vil der blive draget nogle sammenligninger til andre spiludbydere. I relation til datterselskabet Dansk Automatspil A/S, der som det eneste selskab i koncernen skal operere på markedsvilkår, vil undersøgelsen omfatte, hvordan krydssubsidieringsproblematikken er håndteret i koncernen. Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S har derimod faktiske monopoler på visse typer spil i Danmark, hvorfor vurderingen vil tage udgangspunkt i, om selskaberne har taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen.

Med udgangspunkt i selskabernes forretningsmæssige dispositioner, forretningsgrundlag, strategi, udviklingsplaner, forretningsanalyser, herunder markedsanalyser, spilleanalyser, planer for produktudvikling mv., samt udviklingen i omkostningerne og økonomiske nøgletal mv., har Rigsrevisionen sluttelig vurderet, hvorvidt den fremtidige

økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag. I det afsluttende kapitel indgår tillige en vurdering af bestyrelsens rolle og ansvar i forbindelse med driften af Dansk Tipstjeneste A/S og specielt etableringen af datterselskaberne.

C. Afgrænsning

27. Tidsmæssigt er undersøgelsen afgrænset til at omfatte 5 regnskabsår, startende med regnskabsåret 1997/98 og sluttende med det reviderede årsregnskab for 2001. For DanToto A/S, der driftsmæssigt først begyndte i juli 2000, og for Dansk Automatspil A/S, der blev stiftet ultimo november 2000, men som først startede egentlige driftsaktiviteter den 1. marts 2001, er analyserne således begrænset periodemæssigt.

Der er ikke i forbindelse med undersøgelsen foretaget bilagsrevision. Undersøgelsen har primært omfattet administrationsomkostningerne og deres udvikling, idet en række af de andre omkostninger, fx præmier og forhandlerprovision, i alle 3 selskaber er direkte afledt af spilleomsætning.

I grundlaget for vurderingen af, hvorvidt den økonomiske udvikling i datterselskaberne hviler på et sundt grundlag, har indgået det forhold, at der er tale om 2 forholdsvis nystartede selskaber, som, hvad specielt angår Dansk Automatspil A/S, stadig er i etableringsfasen.

D. Metode

28. Rigsrevisionen har gennemgået og analyseret Dansk Tipstjeneste A/S', DanToto A/S' og Dansk Automatspil A/S' officielle årsrapporter samt visse interne regnskaber og budgetter. Endvidere er gennemgået udvalgte referater fra bestyrelsesmøder mv. for at belyse forskellige forhold i selskaberne, herunder grundlaget for visse beslutninger. For så vidt angår vurderingen af selskabernes økonomiske udvikling har Rigsrevisionen anvendt elementer fra god (statslig) økonomistyring. God statslig økonomistyring opstiller nogle retningslinjer for, hvad en økonomistyring i en given statslig virksomhed bør omfatte, og efter Rigsrevisionens opfattelse kan en del af disse retningslinjer analogt anvendes på statslige aktieselskaber.

Undersøgelsen er foretaget i perioden april-november 2002, og Rigsrevisionen har benyttet sig af adgangen i rigsrevisorlovens § 4, stk. 2, jf. § 6, stk. 2, til at indhente regnskabsmateriale mv. direkte fra Dansk Tipstjeneste A/S, idet selskabet er et statsligt aktieselskab, hvor staten har bestemmende indflydelse.

Der har været afholdt et antal møder med Dansk Tipstjeneste A/S. Af forretningsmæssige hensyn er en række fortrolige oplysninger – bl.a. markedsføringsmæssige forhold – udeladt af beretningen. Dansk Tipstjeneste A/S har gennemgået en redegørelse fra Rigsrevisionen med henblik på sikring heraf. Rigsrevisionen har haft adgang til det fortrolige materiale, og vurderingerne er bl.a. baseret på en gennemgang heraf.

29. Beretningen har i udkast været forelagt Finansministeriet, Skatteministeriet og bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S, mens bestyrelsen i Det Danske Klasselotteri A/S har haft afsnittet om administrationsomkostningernes størrelse sammenlignet med andre lotteriers forelagt. Bemærkningerne herfra er i videst muligt omfang indarbejdet i beretningen.

III. Lovgrundlag mv.

A. Dansk Tipstjeneste A/S

30. Lov om tipning – og med denne etableringen af Dansk Tipstjeneste A/S – blev vedtaget i 1948. Baggrunden for vedtagelsen af loven var, at der gennem længere tid var fremsat ønske fra idrætsorganisationerne om at få tilført øgede midler. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at idrætten arbejdede under økonomisk vanskelige kår, hvorfor lovgiver ønskede at skaffe midler til idrætten og andre almennyttige formål.

Dansk Tipstjeneste A/S skulle betale 20 % af spillernes indskudssum i afgift og tilbageholde en gevinstafgift svarende til afgiften af gevinster i Klasselotteriet, dvs. 15 % af gevinster over 200 kr. Overskuddet tilfaldt ikke alene idrætsorganisationerne, men skulle også anvendes til støtte af ungdommens friluftsliv samt til kulturelle, velgørende og andre almennyttige formål.

Fra midten af århundredet og ca. 40 år frem blev der alene foretaget mindre ændringer af spillelovgivningen. Dansk Tipstjeneste A/S havde indtil 1988 alene haft adgang til at udbyde tipning, men fik nu adgang til også at udbyde lottospil i Danmark, og fra spilllets start i 1989 øgedes selskabets omsætning.

I 1992 fik Dansk Tipstjeneste A/S adgang til at udbyde alle andre former for spil, lotterier og væddemål med undtagelse af totalisatorspil, klasselotterier, kasinovirksomhed og gevinstopsparing. Dansk Tipstjeneste A/S lancerede straks et skrabespil og i årene herefter gennemsnitlig et nyt spil hvert år.

Dansk Tipstjeneste A/S fik i 1996 adgang til at udbyde væddemål i forbindelse med cykelløb på landevej, og i 2000 fik selskabet midlertidigt tilladelse til i 1½ år at udbyde væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb, indtil det samtidigt etablerede datterselskab DanToto A/S var igangsat for at skabe interesse for de væddemål, datterselskabet skulle udbyde. Ligeledes i 2000 fik Dansk Tipstjeneste A/S – gennem et datterselskab – tilladelse til som andre selskaber at opstille gevinstgivende spilleautomater i spillehaller.

a. Gældende lovgivning

31. Lov om visse spil, lotterier og væddemål (lovbekendtgørelse nr. 287 af 8. maj 2002) regulerer Dansk Tipstjeneste A/S' virksomhed og administreres af Skatteministeriet.

Loven indeholder bl.a. bestemmelser om:

- bevilling, selskabets organisering, aktiekapital, ejerforhold og afvikling,
- bestyrelsens sammensætning, udnævnelse og aflønning,
- selskabets adgang til at udbyde alle former for spil, bortset fra klasselotterier, totalisatorspil, kasinovirksomhed og gevinstopsparing,
- spillernes minimum gevinstandel,
- skatteministerens tilsyn med virksomheden,
- skatte- og afgiftsforhold og
- fordelingen af selskabets overskud.

32. Det fremgår af lovens § 1, at skatteministeren bemyndiges til at meddele bevilling til foranstaltning af spil, lotterier og væddemål mod betaling af en afgift til staten på 16 % af indskudssummen. Afgiften af bookmakerspil udgør dog 30 % af det beløb, hvormed indskudssummen overstiger gevinsterne.

Af § 2 fremgår det videre, at bevilling til spil kun må gives til ét selskab og kun for indtil 5 år ad gangen. Selskabet skal organiseres som aktieselskab, og fornyelse af bevillingen kræver godkendelse af Folketingets Finansudvalg. Bestemmelserne i aktieselskabsloven kommer til anvendelse på dette selskab for alle forhold, hvor bestemmelserne i loven ikke medfører andet. Videre fremgår det af § 2, at selskabets vedtægter og eventuelle ændringer skal godkendes af skatteministeren. Som følge af ressortomlægningen i november 2001 vedrørende varetagelsen af statens ejerskab er kompetencen til at godkende selskabets vedtægter overgået til finansministeren.

Ved eventuel opløsning af selskabet kan aktionærerne, herunder finansministeren, alene få udbetalt deres aktier til parikurs, idet der på finansloven tages stilling til anvendelsen af den tilbageværende selskabsformue. Dette har været kendt af aktionærerne siden selskabets oprettelse, jf. lovens § 3.

Dansk Tipstjeneste A/S har bevillingen til at foranstalte visse spil, lotterier og væddemål. De seneste år har bevillingen været givet for ét år ad gangen på grund af overvejelser om omlægninger på spilleområdet. Finansudvalget har senest ved Akt 49 4/12 2002 tiltrådt, at bevillingen til Dansk Tipstjeneste A/S blev forlænget ved udstedelse af bevilling for perioden 1. januar 2003 - 31. december 2003. Dansk Tipstjeneste A/S er fritaget for at betale selskabsskat, jf. lovens § 8.

33. Det fremgår af § 3, stk. 2, at selskabet skal ledes af en bestyrelse bestående af 1 formand og indtil 14 medlemmer. Ifølge loven udnævnes formanden af skatteministeren, men som følge af ressortomlægningen i november 2001 er kompetencen til at udnævne bestyrelsesformanden overgået til finansministeren.

Skatteministeren, undervisningsministeren og kulturministeren udnævner hver ét bestyrelsesmedlem, mens Danmarks Idræts-Forbund, Danske Gymnastik- og Idrætsfore-

ninger, Dansk Boldspil Union, Dansk Firmaidrætsforbund, Dansk Ungdoms Fællesråd og Friluftsrådet hver vælger et medlem. Selskabets medarbejdere kan efter reglerne i aktieselskabsloven udpege indtil 5 medlemmer af bestyrelsen samt suppleanter for disse. Medarbejderne i Dansk Tipstjeneste A/S har benyttet sig af muligheden for at indvælge 5 medlemmer i bestyrelsen.

Frem til 1. juli 1976 udpegede staten 5 af bestyrelsens 9 medlemmer, men dette forhold er senere ændret, således at bestyrelsen i dag består af 15 medlemmer, hvoraf 4 – herunder formanden – er udpeget af staten, 6 er udpeget af organisationerne og 5 medlemmer er medarbejdervalgte. Det oprindelige forhold, hvor staten udpegede flertallet af bestyrelsens medlemmer, var i bemærkningerne til lovforslaget fra 1948 dengang begrundet med, at det ville være det naturligste, at staten havde aktiemajoriteten og dermed den afgørende indflydelse på selskabets ledelse.

34. Skatteministeren drager omsorg for fornødent tilsyn og kontrol med selskabets virksomhed og regnskab. Omkostningerne herved bæres dog af Dansk Tipstjeneste A/S, jf. lovens § 4.

Skatteministeren har etableret Statskontrollen til at føre dette tilsyn med Tipstjenestens virksomhed. Statskontrollen kontrollerer lodtrækningerne og præmierne, afgør protester etc. Medarbejderne i Statskontrollen er ansat under Skatteministeriet. Hvad angår klager over Dansk Tipstjeneste A/S, behandles disse i Skatteministeriets departement. Dette gælder også efter ressortomlægningen. Tilsynet behandles nærmere nedenfor i kap. IV.E.

35. Ifølge lovens § 5 skal mindst 45 % af indskuddet anvendes til gevinster. For væddemål med faste odds skal det årlige gennemsnit for gevinstandelen dog ligge over 45 %.

36. Af de gevinster, der tilfalder vinderne, skal der svares en afgift til statskassen på 15 % beregnet af den del af gevinstbeløbet, der overstiger 200 kr. Denne beløbsgrænse og afgiftsprocent har således været uændret siden starten i 1948. Gevinsterne er fritaget for indkomstskat til stat og kommune, jf. lovens § 6, stk. 2.

37. Med hensyn til fordelingen af overskuddet er det i § 6A bestemt, at overskud på indtil 1.250 mio. kr. (bortset fra overskuddet fra bookmakerspil på heste- og hundevæddeløb), der fremkommer efter udredelsen af statsafgiften, gevinsterne og omkostningerne til administration, afskrivning, henlæggelser mv. samt dividende, fordeles i puljer således:

- 1) 64,1 % til Kulturministeriet,
- 2) 13,1 % til Undervisningsministeriet,
- 3) 3,6 % til Miljøministeriet,
- 4) 10,6 % til Socialministeriet,
- 5) 3,0 % til Indenrigs- og Sundhedsministeriet,
- 6) 0,4 % til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling,
- 7) 3,8 % til Finansministeriet,
- 8) 0,9 % til Grønland og
- 9) 0,5 % til Færøerne.

Ifølge § 7A overføres det overskud, der fremkommer efter udredelsen af det nævnte beløb på indtil 1.250 mio. kr., til finanslovens indtægtsbudget uden bindinger. Det fremgår af § 9, at beløbet på de 1.250 mio. kr. i øvrigt reguleres årligt i overensstemmelse med reguleringstallet efter personskattelovens § 20. For 2001 udgør det maksimale beløb, der i henhold til fordelingsnøglen ovenfor kan udloddes, således 1.463 mio. kr. Beløb derover tilfalder automatisk statskassen.

38. I lovens §§ 6B, 6C, 6D, 6E, 6F, 6G, 6H og 6I er det nærmere bestemt, hvordan de enkelte ministeriers puljer samt puljerne til Grønland og Færøerne skal fordeles til navngivne idrætsforeninger, idrætsforbund mv. eller til kulturelle og almennyttige formål mv. [Tabel 1](#) viser udlodningsfordelingen for 2001.

Tabel 1. Udlodningsfordeling 2001

	Mio. kr.
Kulturministeriet 64,1 %	
Kulturelle formål.....	246
Danmarks Idrætsforbund	231
Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger.....	213
Team Danmark.....	68
Lokale og Anlægsfonden	66
Dansk Firmaidrætsforbund	31
Undervisningsministeriet 13,1 %	
Støtte af ungdomsformål	112
Landsdækkende oplysningsforbund mfl.....	41
Undervisning og folkeoplysning	22
Socialministeriet 10,6 %	
Handicaporganisationer og -foreninger	67
Landsdækkende frivillige sociale organisationer	42
Ældreorganisationer	21
Særlige sociale formål	11
Andre 12,2 %¹⁾	163
I alt 100 %	1.334
¹⁾ Andre dækker over de midler, som Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Miljøministeriet og Finansministeriet fordeler tillige med midlerne til Færøerne og Grønland.	
Kilde: Dansk Tipstjeneste A/S' årsrapport 2001.	

b. Vedtægter og forretningsorden

39. Selskabets vedtægter og eventuelle ændringer i disse skal som nævnt godkendes af finansministeren. De seneste vedtægter er vedtaget af selskabets bestyrelse den 25. marts 2002 og er ifølge Finansministeriet godkendt af finansministeren den 6. maj 2002.

40. Den nuværende forretningsorden for bestyrelsen er godkendt af bestyrelsen den 26. september 1995. Det fremgår af § 1, at forretningsordenen er oprettet på grundlag af aktieselskabslovens bestemmelser og selskabets vedtægter, og at ændringer i forretningsordenen kan foretages af bestyrelsen med mindst 2/3 af samtlige bestyrelsesmedlemmers stemmer.

Bestyrelsen forestår sammen med direktøren ledelsen af selskabet og skal sørge for en forsvarlig organisation af dettes virksomhed. Det fremgår videre, at bestyrelsen fører tilsyn med direktørens ledelse af selskabets daglige drift og påser, at den udføres forsvarligt og i overensstemmelse

med lov om aktieselskaber og andre love, hvis bestemmelser har betydning for selskabet, jf. § 12.

Ifølge § 15 skal bestyrelsen påse, at selskabets midler er passende anbragt, og at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde. Bestyrelsen tager herunder stilling til selskabets organisation, bl.a. vedrørende regnskabsfunktion, intern kontrol (herunder eventuel intern revision), edb og budgettering. Det fremgår videre, at til at udføre denne kontrol kan bestyrelsen udpege den generalforsamlingsvalgte revisor, over for hvem det skal tilkendegives, at bestyrelsen normalt ikke selv efterser selskabets bøger eller konstaterer aktivernes tilstedeværelse, men at den pågældende revisor er delegeret hertil af bestyrelsen. Revisor indfører beretning om udførelsen af denne kontrolfunktion i revisionsprotokollen.

41. I forbindelse med regeringsdannelsen i slutningen af 2001 blev der foretaget en række ressortændringer vedrørende varetagelsen af statens ejerskab. Finansministeriet overtog i forbindelse hermed ejerskabet af Dansk Tipstjeneste A/S. Som følge af ressortomlægningen har finansministeren overtaget kompetencen til at godkende selskabets vedtægter og udpege bestyrelsesformanden i Dansk Tipstjeneste A/S.

Rigsrevisionen er bekendt med, at skatteministeren den 6. december 2002 fremsatte forslag til lov om ændring af tips- og lottoloven og klasselotteriloven og om ophævelse af væddeløbsloven (L111). Heri foretages en præcisering af de ændringer, som ressortomlægningen i november 2001 medførte vedrørende finansministerens og skatteministerens tilsynsforpligtelse i relation til Dansk Tipstjeneste A/S. Endvidere lægger lovforslaget op til, at hestevæddeløbssporten skal medtages på fordelingsnøglen for tips- og lottomidler. Det årlige provenutab ved nyordningen anslås til ca. 3 mio. kr. Endelig medtager lovforslaget en modernisering af straffebestemmelserne og en samling af kontrolopgaverne i ToldSkat. Lovforslaget er efter 1. behandling overgået til behandling i Skatteudvalget.

Rigsrevisionens bemærkninger

Ifølge aktieselskabslovens § 54 er det bestyrelsen og direktionen i selskabet, der forestår ledelsen af selskabets forretninger, og bestyrelsen har i den forbindelse en række pligter og ansvarsområder. Bestyrelsen skal således bl.a. tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab er forsvarligt, og påse, at kontrollen med regnskabsføring og formueforvaltning er tilfredsstillende.

Rigsrevisionen har konstateret, at bestyrelsen ifølge sin forretningsorden kan udpege den generalforsamlingsvalgte revisor til at udføre denne kontrol, og at det ifølge forretningsordenen samtidig skal tilkendegives over for revisor, at bestyrelsen normalt ikke selv efterser selskabets bøger eller konstaterer aktivernes tilstedeværelse, men at den pågældende kontrol er delegeret til revisor af bestyrelsen.

Efter Rigsrevisionens opfattelse kan bestyrelsen delegere den praktiske udførelse af en række kontrolhandlinger til den generalforsamlingsvalgte revisor, forudsat at bestyrelsen selv formulerer, hvilke kontrolhandlinger der som minimum skal udføres, hvorledes disse skal rapporteres videre til bestyrelsen, og at bestyrelsen selv tager kritisk stilling til oplysningerne og reagerer på disse ud fra god ledelsespraksis. Ansvar for, at kontrollen af bogføringen og formueforvaltningen foretages, er bestyrelsens som en del af dennes generelle aktive tilsynsforpligtelse.

B. DanToto A/S

42. Selskabet blev stiftet den 1. maj 2000 under navnet DT 2000 A/S og overtog pr. 1. juli 2000 aktiviteterne i det daværende selskab DanToto A/S og i samme forbindelse retten til navnet "DanToto A/S" af det sælgende selskab. Det sælgende selskabs aktionærer var Det Danske Travsel-skab, Jydsk Væddeløbsbane, Fyns Væddeløbsbane A/S, Aalborg Væddeløbsforening, Bornholms Travbane, Klampenborg Galopselskab A/S, Billund Trav A/S, Skive Trav og Nykøbing Falster Travbane A/S.

Det fremgik af overdragelsesaftalen, at købesummen for de aktiver, aktiviteter og rettigheder, som køber overtog, var aftalt til godt 14,9 mio. kr. fordelt på driftsmidler med godt 4,9 mio. kr. samt goodwill på 10 mio. kr.

43. Som led i overdragelsesaftalen blev det aftalt, at Dansk Tipstjeneste A/S samtidig skulle foranledige Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond (herefter benævnt fonden eller HFF) etableret. Fonden skulle tilføres en nær-

mere fastsat andel af det af Dansk Tipstjeneste A/S ejede DanToto A/S' årlige regnskabsmæssige overskud med henblik på udlodning til fordel for heste- og i mindre udstrækning hundevæddeløbssporten i Danmark på nærmere fastsatte vilkår. HFF er nærmere omtalt i underafsnit c.

44. Fra etableringen af DanToto A/S medio 2000 til udgangen af 2001 havde DanToto A/S til huse i Hestesportens hus i Charlottenlund. For at kunne udnytte synergiefekten ved en samling af koncernens selskaber på samme adresse flyttede DanToto A/S ultimo 2001 til Dansk Tipstjeneste A/S' hovedkvarter i Brøndby.

a. Gældende lovgivning

45. Ifølge lov nr. 454 af 31. maj 2000 om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb kan skatteministeren udstede en bevilling til foranstaltning af væddemål i forbindelse med heste- og hundeløb. DanToto A/S' formål er ifølge vedtægterne at udnytte den bevilling, som skatteministeren har givet selskabet til at foranstalte væddemål i forbindelse med heste- og hundeløb, jf. senest Akt 48 4/12 2002.

Det fremgår af lovens § 3, at selskabet skal ledes af en bestyrelse bestående af 1 formand og 5 medlemmer.

Skatteministeren sørger ifølge lovens § 7 for fornødent tilsyn og kontrol med selskabets virksomhed og regnskab, og omkostningerne herved bæres af selskabet. Ifølge § 8 er gevinsterne fritaget for indkomstskat til stat og kommune. Af de gevinster, der tilfalder vinderne i bookmakerspil, skal der svares en afgift til statskassen på 15 % af den del af gevinstbeløbet, der overstiger 200 kr. Der skal således ikke svares afgift af gevinster i traditionelle totalisatorspil på heste- og hundevæddeløb med løbende odds.

Det er videre foreskrevet i § 9, at mindst 45 % af indskudssummen skal anvendes til gevinster.

Selskabet er fritaget for at betale selskabsskat, og gevinsterne er fritaget for indkomstskat til stat og kommune, jf. § 8. Selskabet betaler en månedlig afgift til staten på 11 % af det beløb, hvormed indskudssummen overstiger gevinsterne (bruttospilleindtægten) og en tillægsafgift på 19 % af den del af den månedlige bruttospilleindtægt, der overstiger 16,7 mio. kr.

46. Bestyrelsen aflægger årligt regnskab og beretning til skatteministeren samt til moderselskabet. Det fremgår direkte af loven, hvilke beløb DanToto A/S maksimalt skal betale til hestesporten for overtagelsen af hestesportens spillerselskab og overdragelse af retten til at udbyde spil på hestevæddeløb. Ifølge § 10 skal HFF af selskabets overskud tilføres indtil følgende beløb:

Tabel 2. Fordeling af DanToto A/S' overskud

	Af overskuddet i DanToto A/S skal forløds tilføres HFF indtil:	Fordeling af overskud herudover	
		Til HFF	Til Tipstjenesten
	Mio. kr.	----- % -----	
1. juli - 31. december 2000	51,5	50	50
1. januar - 31. december 2001	103	50	50
1. januar - 31. december 2002	108	40	60
1. januar - 31. december 2003	118	30	70
1. januar - 31. december 2004	128	20	80
1. januar - 31. december 2005 og frem	138	10	90

Som det fremgår af tabellen, skal HFF for halvåret 1. juli - 31. december 2000 tilføres indtil 51,5 mio. kr. af DanToto A/S' overskud, og for 2001 indtil 103 mio. kr. Et eventuelt resterende overskud i DanToto A/S deles med 50 % til fonden og 50 % til Dansk Tipstjeneste A/S. For årene 2002 til 2005 stiger den maksimale automatiske tilførsel til HFF fra DanToto A/S' overskud til 138 mio. kr. I samme periode stiger Dansk Tipstjeneste A/S' andel af det resterende overskud hvert år med 10 % således, at Tipstjenesten fra 2005 og frem tildeles 90 % af det resterende overskud.

Det fremgår af bemærkningerne til loven, at HFF har til formål at fordele den årlige maksimale betaling til de 10 væddeløbsbaner, til avlsarbejdet, uddannelser mv., og at hundevæddeløbssporten efter afgørelse truffet af fondens bestyrelse tildeles en mindre andel af midlerne i det omfang, der finder hundeløb sted på banerne. Øvrige lovbe-
mærkninger, som bl.a. vedrører et garantitilsagn fra Dansk Tipstjeneste A/S til HFF, gennemgås nærmere i kap. IV, C, i tilknytning til ovennævnte udlodningsbestemmelse.

b. Vedtægter

47. Det fremgår af vedtægterne for DanToto A/S, at alene Dansk Tipstjeneste A/S, som eneaktionær, har stemmeret ved selskabets generalforsamling.

Vedtægterne foreskriver, at der ved hvert regnskabsårs afslutning affattes et nøjagtigt årsregnskab indeholdende resultatopgørelse og status. Det overskud, der fremkommer efter udredelse af statsafgiften, gevinsterne og omkostningerne til administration, afskrivning, henlæggelse m.m., fordeles i overensstemmelse med de ovenfor gennemgåede fordelingsregler i lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb, § 10.

c. Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond

48. Som led i overdragelsesaftalen mellem det daværende DanToto A/S og det nye selskab blev det som nævnt aftalt, at Dansk Tipstjeneste A/S samtidig skulle foranledige Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond etableret. I HFF skulle indskydes et kapitalbeløb af Dansk Tipstjeneste A/S og tilføres en nærmere fastsat andel af det af Dansk Tipstjeneste A/S ejede DanToto A/S' årlige regnskabsmæssige overskud med henblik på udlodning til fordel for heste- og i mindre udstrækning hundevæddeløbssporten i Danmark på nærmere fastsatte vilkår.

49. HFF er omtalt i §§ 5, 6 og 10 i lov nr. 454 af 31. maj 2000 om væddemål i forbindelse med heste- og hundeløb. Det fremgår af lovens § 6, at fonden ledes af en bestyrelse bestående af 1 formand og 4 medlemmer. Dansk Galop og Dansk Travsports Centralforbund udpeger hver 1 medlem, mens skatteministeren udpeger de resterende 3 medlemmer, heraf 1 fra Tipstjenestens administration. Skatteministeren udpeger formanden blandt de medlemmer, ministeren udnævner.

50. I henhold til § 3 i vedtægterne for HFF indskød Dansk Tipstjeneste A/S 50 mio. kr. i fonden ved fondens oprettelse. Det fremgår videre af § 4, at fondens formål bl.a. kan forfølges i et aktieselskab, hvor fonden er eneaktionær. Om aktiviteterne i dette aktieselskab fremgår det endvidere af vedtægternes § 4, at der i selskabet kan etableres aktiviteter, der har til formål at sikre en effektiv tilrettelæggelse

se af heste- og hundevæddeløb, registrering af heste og hunde til væddeløbsbrug samt registrering af disses resultater. Endvidere kan aktieselskabet yde støtte i form af økonomistyring til hestesportens organer samt forestå landsdækkende markedsføring af hestesporten. Ved tilførsel af midler skal der lægges vægt på, i hvilket omfang tilførslen styrker initiativer, der har til formål at øge interessen for sporten og dermed spillet på de udbudte væddeløb.

51. Ud over de 50 mio. kr., som Dansk Tipstjeneste A/S indskød i HFF ved fondens etablering, har Dansk Tipstjeneste A/S ved særskilt aftale forpligtet sig til at sikre, at der kunne indskydes mindst 47,5 mio. kr. halvårligt i fonden frem til 1. juli 2002. Således skulle der for det sidste halvår af 2000 indskydes 47,5 mio. kr., mens indskuddet i 2001 var på 95,0 mio. kr., og for det første halvår af 2002 var det fastsat til 47,5 mio. kr. Aftalen med hestesporten indeholdt således en garanti i en 2-årig periode gående ud på, at såfremt DanToto A/S ikke tjente mindst 47,5 mio. kr. pr. halvår, ville Dansk Tipstjeneste A/S indbetale differencen op til de 47,5 mio. kr.

I alt skulle hestesporten således have tilført 190 mio. kr. inkl. overskuddet fra DanToto A/S. Beløbene blev erlagt kvartalsvis. Overskuddet i DanToto A/S udgjorde for 2. halvår 2000 30,4 mio. kr. og hele 2001 46,3 mio. kr. Som nævnt har Rigsrevisionen foretaget en nærmere gennemgang af aftalegrundlaget i kap. IV.C.

Det kan således konstateres, at Dansk Tipstjeneste A/S ud over betaling af goodwill for overdragelse af retten til at udbyde spil på hestevæddeløb og køb af aktiver for i alt knap 15 mio. kr. for hestesportens spilleselskab frem til 1. juli 2002 løbende har betalt 190 mio. kr. til HFF samt indskudt 50 mio. kr. i kapital i HFF. I de 190 mio. kr. indgår dog indtjeningen fra DanToto A/S, der i 2000 og 2001 udgjorde 76,7 mio. kr., hvortil kommer indtjeningen i 1. halvår af 2002 på ca. 17,7 mio. kr. ifølge det ureviderede halvårsregnskab.

C. Dansk Automatspil A/S

52. Selskabet Dansk Automatspil A/S blev stiftet den 27. november 2000 af Dansk Tipstjeneste A/S med det formål at konceptudvikle og drive spilleaktiviteter med spil om penge, herunder gevinstgivende spilleautomater. Selskabet

startede først de egentlige driftsaktiviteter den 1. marts 2001, hvor den første spillecafe, PitStop, blev åbnet på Fisketorvet i København.

a. Gældende lovgivning

53. Lov nr. 462 af 31. maj 2000 om gevinstgivende spilleautomater gælder for samtlige gevinstgivende spilleautomater i Danmark, herunder for Dansk Automatspil A/S. Med loven indførtes der regulering og kontrol med alle gevinstgivende spilleautomater uden for kasinoer. Et af formålene med loven var, at der gennem mere ensartede regler og adgang til kontantgevinster skulle skabes grundlag for, at automatspillet i den gråsorte zone bortfaldt og erstattedes med et velkontrolleret, legalt spilleudbud.

Det var i bemærkningerne til lovforslagets § 11 forudsat, at Dansk Tipstjeneste A/S på tilsvarende måde som andre selskaber kunne få tilladelse til at drive spillehaller. For at Dansk Tipstjeneste A/S' virksomhed med spillehaller skulle ske på lige konkurrencevilkår med andre selskaber, var det dog forudsat, at selskabets virksomhed med drift af spillehaller skulle finde sted i et datterselskab.

Det fremgår af lovens § 25, at midler fra spillehaller, hvortil et datterselskab under Dansk Tipstjeneste A/S har tilladelse, skal overføres til Dansk Tipstjeneste A/S med henblik på udlodning til formål nævnt i §§ 6 A og 7 A i lov om visse spil, lotterier og væddemål.

Med hensyn til afgifter bestemmes det i § 23, at der af spilleautomater med pengegevinster betales en afgift på 40 % af det beløb, hvormed spilleindsatserne i en spillehal eller en restaurant overstiger gevinsterne. Af spilleautomater opstillet i en spillehal betales ud over denne afgift på 40 % en afgift på 30 % af den del af bruttospileindtægten for afgiftsperioden (kalendermåneden), der overstiger 250.000 kr. med et tillæg på 3.000 kr. pr. automat for indtil 50 automater og et tillæg på 1.500 kr. pr. automat derudover.

Efter lovens § 25 er det muligt for indehaveren af en tilladelse til en stationær spillehal at få nedslag med 95 % af midler, der udloddes til lokale, velgørende formål i den del af afgiften, der overstiger 30 % af bruttospileindtægten.

Overskud, der overføres fra Dansk Automatspil A/S til Dansk Tipstjeneste A/S, er tilsvarende omfattet af denne bestemmelse, hvorved der kan opnås et nedslag på 95 % i den del af afgiften, der overstiger 30 % af bruttospileind-

tægten. Omkostningsmæssigt betyder dette, at "omkostningen til afgiften" i givet fald erstattes af en "omkostning til overførsel" til Dansk Tipstjeneste A/S, idet dog sidstnævnte "omkontering" bliver ca. 5 % højere som følge af, at der kun gives et afgiftsnedslag på 95 % af udlodningen.

Af lovens § 26 fremgår det, at der af bruttospilleindtægten på spilleautomater opkræves en afgift på 1 %, hvoraf 2/3 anvendes til behandling af ludomani, og 1/3 anvendes til forskning i ludomani.

Gevinster vundet på gevinstgivende spilleautomater er, jf. § 27, fritaget for indkomstskat til stat og kommune.

54. Bestyrelsen i Dansk Automatspil A/S består af en formand (som tillige er direktør i Dansk Tipstjeneste A/S), en næstformand (som tillige er vicedirektør i Dansk Tipstjeneste A/S), den juridiske direktør i Dansk Tipstjeneste A/S samt økonomichefen i Dansk Tipstjeneste A/S.

55. Sammenfattende kan Rigsrevisionen konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S i medfør af lov er tildelt eneret på at udbyde visse former for spil og væddemål, og at der i lovgivningen er opstillet en række betingelser for enerettens udøvelse. Hensigten har for det første været at skaffe midler til idrætten og andre almennyttige formål. Dernæst fremgår det af lovgivningen, at hensigten tillige har været at sikre en regulering og kontrol med spilleområdet, således at spillepublikummets interesser sikres, samtidig med at det størst mulige provenu til almennyttige formål og til staten fastholdes.

Hensigten med reguleringen af spilleautomatmarkedet var, at automatspillet i den gråsorte zone skulle bortfalde og erstattes af et velkontrolleret, legalt spilleudbud og herunder sikre, at afgiftsgrundlaget blev korrekt opgjort.

D. Ministerens kompetence vedrørende statens aktiepost

56. Lovgivningen om Dansk Tipstjeneste A/S og om daterselskabernes virksomhed hører efter den delvise ressortomlægning fortsat under skatteministerens ressort, og skatteministeren er bemyndiget til at meddele de nødvendige bevillinger efter indhentet tilslutning fra Finansudvalget.

Finansministeren udnævner derimod bestyrelsesformanden i Dansk Tipstjeneste A/S, mens 3 andre ministre vælger et medlem hver. Flertallet af de 15 bestyrelsesmedlemmer

består således af bestyrelsesmedlemmer, der er valgt af de ikke-statslige aktionærer, og af medarbejderrepræsentanter fra Dansk Tipstjeneste A/S, selv om statens aktiepost i selskabet er på 80 %.

Bestyrelsen forestår, som i ethvert aktieselskab, den overordnede ledelse af selskabet, mens direktionen ansættes af bestyrelsen til at forestå den daglige ledelse. Valget af direktør skal i henhold til selskabets gældende vedtægter godkendes af skatteministeren, som derved opnår en vetoet, der svarer til den, bestyrelsens flertal har i henhold til aktieselskabslovens regler om ansættelse af direktionen.

Finansministeriet har efterfølgende oplyst, at valget af direktør, som følge af ressortomlægningen i november 2001, fremover skal godkendes af finansministeren. Ministeriet er opmærksom på, at denne kompetence ikke er i overensstemmelse med aktieselskabslovens almindelige ordning.

57. Da området fortsat hører under skatteministerens ressort, er det skatteministeren, der i givet fald skal stille forslag om ændring af lovgivningen for Dansk Tipstjeneste A/S, hvis loven fx ikke fungerer efter hensigten, eller hvis de forudsætninger, der fremgår af bemærkningerne i lovens forarbejder fx vedrørende forventet overskud og fordelingen heraf efter formål, viser sig at briste.

Statens stemmer, der svarer til statens andel af aktiekapitalen og således udgør 80 % af samtlige stemmer på generalforsamlingen, er, som følge af ressortomlægningen vedrørende ejerskabet af selskabets aktier, overgået til finansministeren, så det er denne, der fremover kan få ændret vedtægterne og i givet fald få opløst selskabet. Dette følger af såvel vedtægterne som af de almindelige regler i aktieselskabsloven.

Rigsrevisionen er i øvrigt bekendt med, at der i august 2001 blev nedsat et udvalg under Finansministeriets formandskab vedrørende tilsyn, styring og ansvar i forhold til statslige selskaber og selvstændige offentlige virksomheder mv. Folketingets Finansudvalg blev orienteret herom i september 2001.

Finansministeriet har medio januar 2002 oplyst, at udvalget har udarbejdet et internt rapportudkast, som er sendt i høring i de relevante ministerier. Efter denne høringsrunde forventes rapportudkastet tilsendt Rigsrevisionen med henblik på en nærmere drøftelse.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen kan konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S i henhold til lovgrundlaget har eneret på at udbyde visse former for spil og væddemål, og at der i loven er opstillet en række betingelser for enerettens udøvelse.

Hvad angår DanToto A/S kan det konstateres, at selskabet udnytter den eneretsbevilling, som skatteministeren har givet selskabet til at foranstalte væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Lovgrundlaget for dette selskab opstiller ligeledes en række betingelser for enerettens udøvelse.

Endvidere kan Rigsrevisionen konstatere, at med lov om gevinstgivende spilleautomater kunne Dansk Tipstjeneste A/S på tilsvarende måde som andre selskaber få tilladelse til at drive spillehaller, dog forudsat at driften af spillehallerne fandt sted i et datterselskab. Det var samtidig en forudsætning, at Dansk Automatspil A/S (datterselskabet) skulle udøve sin virksomhed på lige konkurrencevilkår med andre selskaber.

IV. Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers administration og regnskaber

58. I dette kapitel redegør Rigsrevisionen for hovedlinjerne i den økonomiske udvikling de seneste 4½ år, herunder spilleomsætning samt hoved- og nøgletal for moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaberne DanToto A/S fra 2. halvår af 2000 og Dansk Automatspil A/S udelukkende i 2001. Endvidere vil Statskontrollens rolle og uafhængighed af Dansk Tipstjeneste A/S blive omtalt.

A. Koncernen Dansk Tipstjeneste A/S

59. **Tabel 3** viser udviklingen i spilleomsætningen i koncernen Dansk Tipstjeneste A/S for de seneste 3 hele år. For Dansk Tipstjeneste A/S er omsætningen vist for de 3 spillkategorier talspil, skrabespil og sportsspil.

Tabel 3. Spilleomsætning i koncernen¹⁾ Dansk Tipstjeneste A/S 1999-2001. I parentes er procentandel angivet i forhold til omsætningen i alt

	1999		2000		2001	
	Mio. kr.	%	Mio. kr.	%	Mio. kr.	%
Dansk Tipstjeneste A/S						
Talspil	3.742		4.113		4.125	
Skrabespil	794		821		802	
Sportsspil	1.099		1.081		1.055	
Dansk Tipstjeneste A/S i alt	5.635	(100)	6.015	(96,8)	5.982	(91,1)
DanToto A/S	-		201	(3,2)	440	(6,7)
Dansk Automatspil A/S	-		-		146	(2,2)
I alt for koncernen	5.635	(100)	6.216	(100)	6.568	(100)
¹⁾ Der er i realiteten ikke tale om en koncern før fra 2000. Tallene for 1999 vedrører således alene Dansk Tipstjeneste A/S (det senere moderselskab).						

Som det fremgår af tabellen, er omsætningen i ”koncernen” Dansk Tipstjeneste A/S steget i løbet af perioden. Omsætningsstigningen skyldes til dels tilkøb og stiftelsen af henholdsvis DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. Det fremgår videre af tabellen, at Dansk Tipstjeneste A/S står for den altovervejende del af omsætningen (i 2001 91,1 %), og at det er talspillene, der har den største omsætning. Det indbyrdes forhold mellem selskaberne, herunder størrelsesforhold og de underliggende spil, vil indgå ved Rigsrevisionens efterfølgende vurdering af, om den økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et økonomisk sundt grundlag. Det vil tillige indgå, at Dansk Automatspil A/S er under opstart.

60. I **tabel 4** er vist udviklingen i det gennemsnitlige antal ansatte i koncernen Dansk Tipstjeneste A/S underopdelt på de 3 selskaber i perioden 1999-2001.

Tabel 4. Gennemsnitligt antal ansatte i koncernen¹⁾ Dansk Tipstjeneste A/S 1999-2001 omregnet til heltid

	1999	2000	2001
	----- Antal ansatte -----		
Dansk Tipstjeneste A/S.....	206	215	218
DanToto A/S		13 ²⁾	31
Dansk Automatspil A/S			11
I alt.....	206	228 ³⁾	260
¹⁾ Der er i realiteten ikke tale om en koncern før fra 2000. Tallene for 1999 vedrører således alene Dansk Tipstjeneste A/S (det senere moderselskab).			
²⁾ Tallet for 2000 er omregnet fra 25 for 2. halvår 2000 til 13 for hele 2000.			
³⁾ Tallet for 2000 var i årsrapporten for 2000 fejlagtigt oplyst til 240.			
Kilde: Noter til resultatopgørelser i årsrapporterne for 1999, 2000 og 2001.			

Det ses af tabellen, at antal ansatte i Dansk Tipstjeneste A/S er vokset fra 206 i 1999 til 218 i 2001. For koncernen som helhed er der tale om betydelig vækst i antal ansatte, hvilket primært kan tilskrives tilkøbet af DanToto A/S i 2000. Dansk Tipstjeneste A/S har supplerende oplyst, at den væsentligste årsag til stigningen i antal ansatte i selskabet skyldes, at Dansk Tipstjeneste A/S udfører opgaver for de 2 datterselskaber mod afregning. I øvrigt vil det fremgå af det følgende, at der også er tilknyttet konsulentressourcer, som i et vist omfang varetager opgaver på lige fod med de fastansatte medarbejdere.

B. Moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S

61. I **tabel 5** er vist regnskabernes hoved- og nøgletal for Dansk Tipstjeneste A/S for 1997-2001.

Tabel 5. Hoved- og nøgletal for Dansk Tipstjeneste A/S, 1997-2001, løbende priser

	01.07.1997 -30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- 1.000 kr. -----				
Spilleindtægter.....	5.667.833	2.841.417	5.634.637	6.014.617	5.982.436
+ Andre indtægter.....	2.757	333	915	1.432	1.856
Indtægter i alt.....	5.670.590	2.841.750	5.635.552	6.016.049	5.984.292
÷ Statsafgifter.....	885.120	444.851	887.657	945.230	940.284
Nettoomsætning.....	4.785.470	2.396.899	4.747.895	5.070.819	5.044.008
÷ Præmier.....	2.638.101	1.318.995	2.594.623	2.776.427	2.765.305
÷ Forhandlerprovision.....	453.493	227.336	450.830	481.232	477.941
Overskud fra spil.....	1.693.876	850.568	1.702.442	1.813.160	1.800.762
+ Andre indtægter ²⁾				30.404	42.937
÷ Administrationsomkostninger mv....	414.229	225.604	419.214	498.122	471.477
÷ Betalingsforpligtelse over for Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond (HFF).....				47.500 ³⁾	95.000 ³⁾
Resultat før finansielle poster.....	1.279.647	624.964	1.283.228	1.297.942	1.277.222
+ Finansielle poster.....	59.849	38.501	28.506	31.743	33.653
Årets resultat.....	1.339.496	663.465 ⁴⁾	1.311.734	1.329.685	1.310.875
+ Overført fra reservefond.....			150.000	50.000	
+ Overført fra finansieringsfond.....			23.919	72.781	23.300
÷ Henlagt til udviklingsfond ⁶⁾	40.000	20.000	40.000		
÷ Anvendt til udbytte.....	30	30	30	30	30
÷ Oprettelse af HFF.....				50.000	
Til udlodning ⁷⁾	1.299.466	643.435	1.445.623 ⁵⁾	1.402.436	1.334.145
Antal ansatte (gns. (årsværk)) inkl. Statskontrollen.....	196	198	206	215	218
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998. ²⁾ Består af posterne "Resultat af kapitalandele i tilknyttede virksomheder" samt "Overført fra Dansk Automat-spil A/S vedr. afgiftsnedsættelse". ³⁾ Betalingsforpligtelsen er vist brutto, idet der under "andre indtægter", som anført i ²⁾ , bl.a. er medtaget overskuddet fra DanToto A/S, så Tipstjenestens nettoudgift alene er differencebeløbet. ⁴⁾ Heraf tidligere § 6A-udlodning 223.250.000 kr. ⁵⁾ I 1999 blev der udloddet 150 mio. kr. til staten. ⁶⁾ Fra og med regnskabet for 2. halvår 1998 benævnt finansieringsfond. ⁷⁾ Under udlodning indgår i regnskabet for 1997/1998 og i regnskabet for 2. halvår 1998 den såkaldte § 6-udlodning, som var udregnet i forhold til omsætningen.					

Det fremgår af tabel 5, at spilleindtægter er steget godt 300 mio. kr., og overskud fra spil er steget ca. 100 mio. kr. i den knap 5-årige periode, der er illustreret. Årets resultat har ikke vist samme udvikling, men er tværtimod faldet ca. 30 mio. kr. (2 %) i samme periode. Beløbet til udlodning er

steget ca. 35 mio. kr. (2,7 %) med et stort udsving i 1999, som skyldes en ekstra udlodning til staten på 150 mio. kr.

Posten "andre indtægter", der dækker indtægter fra datterselskaber samt overførsel fra datterselskab i form af afgiftsnedslag for datterselskabet, Dansk Automatspil A/S, har bidraget positivt til årets resultat med samlet ca. 73 mio. kr. Denne post er dog i samme periode mere end opvejet af posten betalingsforpligtigelse over for HFF. Det fremgår endvidere af tabellen, at nettobidraget fra de finansielle poster er reduceret tillige med, at specielt administrationsomkostningerne i 2000 og 2001 har ligget ca. 50 mio. kr. højere end tidligere år. Når nettobidraget fra de finansielle poster er reduceret, skyldes det bl.a., at der er sket en omlægning til betaling af acontoudlodning i stedet for helårlig udlodning, der kun er delvist kompenseret.

Sættes administrationsomkostningerne i forhold til "overskud fra spil" kan det konstateres, at administrationsomkostningernes andel har svinget mellem 24,5 % i 1997/98 og 27,5 % i 2000. I 2001 udgjorde andelen 26,2 %.

Af tabellen kan endvidere udledes, at præmier i procent af spilleindtægter har udgjort fra 46,5 % i 1997-1998 over 46,0 % i 1999 til 46,2 % i 2001.

62. Såfremt udvalgte beløb i tabel 5 indekseres og omregnes til faste priser, fås følgende udvikling i spilleindtægter, overskud mv., jf. **tabel 6**. Det bemærkes, at da statsafgift, forhandlerprovision og i stort omfang tillige præmier er fastsat som en fast procentandel af spilleindtægterne, er udviklingen i disse af mindre interesse.

Tabel 6. Indekserede udvalgte hoved- og nøgletal for Dansk Tipstjeneste A/S, 1997-2001, med 1997/1998-tal sat lig 100, faste priser

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07.-31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
Spilleindtægter	100,0	49,8	96,4	99,6	97,2
Overskud fra spil.....	100,0	49,9	97,5	100,8	97,8
÷ Administrationsomkostninger mv.	100,0	54,2	98,2	113,3	104,7
Finansielle poster netto.....	100,0	63,9	46,2	49,9	51,7
Årets resultat	100,0	49,2	95,0	93,5	90,1
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.					
Note: Omregning til faste priser er sket ved at deflatere med udviklingen i forbrugerprisindekset.					

Det fremgår af tabel 6, at når der tages højde for den prisudvikling, der er sket i perioden, er spilleindtægterne faldet med 2-3 %, det samme er overskuddet fra spil, og årets resultat ligger i 2001 næsten 10 % under resultatet fra 1997/98. Denne udvikling er efter Dansk Tipstjeneste A/S' opfattelse præget af den forøgede spilleomsætning hos udenlandske bookmakere via internettet. Det fremgår desuden, at administrationsomkostningerne i samme periode er steget, og at de i 2001 var knap 5 % større end i 1997/98.

Bestyrelsen for Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende fremsat nogle bemærkninger til tabel 5, som også har konsekvens for beregningen af nogle af de indekserede hoved- og nøgletal i tabel 6. Bestyrelsen har navnlig gjort opmærksom på, at datterselskabernes løbende driftsresultater ikke burde være medtaget under andre indtægter, at der siden 1999 er mistet renteindtægter som følge af omlægningen til acountobetaling til Finansstyrelsen, ligesom der er mistet renteindtægter på grund af en ekstraordinær udlodning samme år på 150 mio. kr. til staten, at investeringerne i datterselskaberne også har medført rentetab, og at betalingen til Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond (HFF) ikke er en omkostning i almindelig forstand og endelig, at omkostningerne vedrørende IT-strategien alene har påvirket nogle af de belyste år, selv om der er tale om gennemførelse af en langsigtet strategi.

Som det fremgår af metodeafsnittet, har Rigsrevisionen taget udgangspunkt i de officielle regnskaber. Rigsrevisionen har medtaget ovennævnte oplysninger for efter bestyrelsens ønske at give et billede af de underliggende tendenser i Dansk Tipstjeneste A/S' resultat og omkostninger i den betragtede periode.

63. Dansk Tipstjeneste A/S' produkter kan inddeles i 2 kategorier: Heldspil, der består af talspil og skrabespil, samt videnspil, der består af sportsspil.

Talspil udgør ca. 70 % af den samlede omsætning og indtjening, og blandt talspillene er Lotto, der blev lanceret i 1989, Dansk Tipstjeneste A/S' største spil. Omsætningen på Lotto udgjorde i regnskabsåret 2001 godt 2,8 mia. kr.

I begyndelsen af 1997 blev rækkeprisen på Lotto sat op fra 2,00 kr. til 2,50 kr. Af andre talspil kan nævnes Viking Lotto, der blev lanceret tilbage i 1993, og som i 2000 skiftede navn til Onsdags Lotto. Rækkeprisen på dette spil

blev ligeledes sat tilsvarende op i september 1997. I september 2001 blev rækkeprisen på såvel Lotto som Onsdags Lotto sat op fra 2,50 kr. til 3,00 kr. Af nyere talspil findes Dusino (fra 1997) og Joker (fra 2000).

Skrabespil består af flere forskellige spil: Quick, Mini Quick, Mandags Chancen mfl.

Den anden hovedkategori er videnspil. Disse er typisk sportsspil og startede med tips tilbage i 1948, men antallet af denne kategori af spil er over tid øget og omfatter i dag endvidere bl.a. Oddset.

Spilleomsætningen de seneste 4½ år opdelt på talspil, skrabespil og sportsspil er vist i **tabel 7**.

Tabel 7. Omsætningen de seneste 4½ år på talspil, skrabespil og sportsspil, løbende priser

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07.-31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000 ²⁾	2001
	----- Mio. kr. -----				
Spil/omsætning					
Talspil (heldspil).....	3.722	1.827	3.742	4.113	4.125
Skrabespil (heldspil)	777	470	794	821	802
Sportsspil (videnspil).....	1.169	544	1.099	1.081	1.055
I alt	5.668	2.841	5.635	6.015	5.982
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.					
²⁾ Joker lanceres i 2000.					

Det kan af tabellen udledes, at talspillene udgør knap 70 % af den samlede spilleomsætning, mens skrabespillene udgør ca. 13 % og sportsspillene knap 18 %. Det ses videre af tabellen, at omsætningen fra sportsspil relativt set er mindsket gennem de seneste år. Dansk Tipstjeneste A/S har bemærket, at selskabet gennem de seneste år har oplevet stigende konkurrence på bookmakerspil fra udenlandske spilleudbydere, jf. omtalen heraf i pkt. 41. Den seneste undersøgelse, som Dansk Tipstjeneste A/S har ladet foretage af et konsulentfirma, peger således på, at udenlandske spilleudbydere anslås at have en omsætning på ca. 750 mio. kr. i 2002. Det er Dansk Tipstjeneste A/S' opfattelse, at dette forhold har haft indflydelse på de opnåede resultater og kan påvirke den fremtidige indtjening.

Generelt har der de seneste 2 år været tale om et lille fald i spilleomsætningen. Såfremt spilleomsætningen omregnes til faste priser, er der tale om et fald på knap 3 %.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at spilleindtægter og overskud fra spil målt i faste priser er faldet med 2-3 % i Dansk Tipstjeneste A/S i den undersøgte periode. Årets resultat har imidlertid udvist et fald på næsten 10 %, mens administrationsomkostningerne er steget med knap 5 % i samme periode. Administrationsomkostningernes andel af overskuddet fra spil har således set over perioden været stigende.

Undersøgelsen har endelig vist, at alle spil – talspil, skrabespil og sportsspil – i de seneste år har udvist stagnerende omsætning målt i løbende priser, og at talspillene omsætningsmæssigt udgør ca. 70 % af spilleomsætningen. Lottospillene tegner sig alene for knap 60 % af den samlede spilleomsætning.

C. DanToto A/S

64. **Tabel 8** viser regnskabernes hovedtal og antal ansatte i DanToto A/S for 2000 og 2001.

Tabel 8. Hovedtal for DanToto A/S for 2000 og 2001, løbende priser, samt antal ansatte

	01.05. - 31.12.2000 ¹⁾	2001 ²⁾
	----- 1.000 kr. -----	
Spilleindtægter	200.777	439.786
+ Andre indtægter	4.768	10.656
Indtægter i alt	205.545	450.442
÷ Statsafgifter	6.698	14.565
Nettoomsætning	198.847	435.877
÷ Præmier	139.888	307.380
÷ Forhandlerprovision	8.190	22.252
Overskud fra spil	50.769	106.245
÷ Administrationsomkostninger	20.737	61.038
Resultat før finansielle poster	30.032	45.207
+ Finansielle poster	372	1.107
Årets resultat	30.404	46.314
Gennemsnitligt antal ansatte omregnet til heltid	13 ³⁾	31
¹⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. juli - 31. december 2000.		
²⁾ Ud over spil på væddeløb på danske væddeløbsbaner har der i 2001 været udbudt spil på svenske hestevæddeløb.		
³⁾ Der var 25 heltidsansatte i DanToto A/S i 2. halvår 2000, som af Dansk Tipstjeneste A/S er omregnet til 13 heltidsansatte for hele 2000.		

Årets resultat på 30,4 mio. kr. i 2000 og på 46,3 mio. kr. i 2001 er overført til moderselskabet. Betalingsforpligtelsen

over for Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond er tilsvarende indregnet i Dansk Tipstjeneste A/S' resultatopgørelse.

Det fremgår af tabellen, at forhandlerprovisionen er vokset forholdsvist mere end omsætningsforøgelsen. Forhandlerprovisionen udgjorde 5,1 % af spilleomsætningen i 2001 mod 4,1 % i 2000. Den stigende provision er alene et resultat af, at der af spil på udenlandske væddeløb ud over forhandlerprovision til de danske forhandlere også skal betales provision til det udenlandske spillerselskab. I 2. halvår af 2000 var hele omsætningen på de 200,8 mio. kr. alene til de danske væddeløbsbaner. Den samlede omsætning på spil udgjorde i 2001 439,8 mio. kr., heraf 333,5 mio. kr. til løb på danske væddeløbsbaner og 106,3 mio. kr. til udlandet. Af årsregnskabet for 2001 fremgår det, at udviklingen i den indenlandske omsætning bl.a. afspejler det forhold, at der ikke i Danmark er et tilstrækkeligt antal heste på et attraktivt niveau for eksisterende og nye spillere.

Posten andre indtægter dækker bl.a. over betaling fra forhandlere for terminaler og satellit-tv og eksport af tv-billeder.

For 2002 forventes en fremgang i spilleomsætning på knap 7 % til små 470 mio. kr., en stigende tilbagebetalingsprocent, en stigning i omkostningerne og et resultat i underkanten af 40 mio. kr., hvilket ligger noget under forventningerne i årsrapporten fra 2001.

65. I henhold til lov nr. 454 af 31. maj 2000 og bemærkningerne i lovforslaget hertil (L269 om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb), jf. i øvrigt pkt. 45-46, skulle HFF modtage et beløb svarende til overskuddet fra DanToto A/S. Hertil kom ifølge lovforslagets bemærkninger, at såfremt overskuddet i DanToto A/S blev mindre end 54 mio. kr. det første halve år og mindre end henholdsvis 108 og 113 mio. kr. de følgende 2 år, garanterede Dansk Tipstjeneste A/S som et led i handelen, at der blev tilført fonden et beløb på i alt 40 mio. kr. fordelt ligeligt over årene. De årlige garantibeløb var på henholdsvis 10 mio. kr. i 2. halvår 2000, 20 mio. kr. i 2001 og 10 mio. kr. i 1. halvår 2002 eller svarende til 5 mio. kr. pr. kvartal. Ifølge bemærkningerne skulle garantien dog gives *"under forudsætning af, at datterselskabets overskud mindst vil svare til det overskud på i størrelsesordenen 85 mio. kr., som hestesporten i dag har på totalisatorspil"*.

De 85 mio. kr. må derfor efter Rigsrevisionens opfattelse betragtes som det årlige krav til overskuddets størrelse i datterselskabet (DanToto A/S) for at kunne udløse garantien.

I forbindelse med betænkning over lovforslaget blev de ovennævnte 54 mio. kr., 108 mio. kr. og 113 mio. kr. nedjusteret til 51,5 mio. kr., 103 mio. kr. og 108 mio. kr. Dette skete på baggrund af en mere detaljeret opgørelse over det endelige overskud i 1999 i "det gamle DanToto A/S", der viste et resultat på 80 mio. kr., og heri var indregnet 5 mio. kr., som de 10 hestevæddeløbsbaner samlet havde modtaget i provisionsafklønning for salg af spil direkte på banerne. På denne baggrund har Rigsrevisionen vurderet, at det årlige overskudskrav i datterselskabet dermed blev nedsat til i størrelsesordenen 80 mio. kr. for at kunne udløse garantibeløbet.

Rigsrevisionen kan konstatere, at overskuddet i DanToto A/S ikke har levet op til forventningerne, og at garantiforpligtelsen derfor i princippet er bortfaldet.

Imidlertid har Dansk Tipstjeneste A/S, som det er fremgået af kap. III.B, over den 2-årige periode tilført HFF i alt 190 mio. kr., hvilket ikke er i overensstemmelse med skatteministerens bemærkninger til lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Der skulle således maksimalt til HFF være udbetalt et beløb svarende til årets resultat (overskud) i selskabet. Der er derfor udbetalt ca. 95,5 mio. kr. ud over det, der måtte forventes, henset til lovens bemærkninger. Ved beregningen af beløbet er der taget udgangspunkt i DanToto A/S' regnskab for 2000 og 2001, jf. tabel 8, og det ureviderede halvårsregnskab for 1. halvår 2002, der viste et resultat på 17,7 mio. kr.

Rigsrevisionen har undersøgt, hvordan betalingen på de 190 mio. kr. til HFF kom i stand – henset til overskuddets størrelse og garantiforpligtelsens bortfald.

66. Om betalingen af de 190 mio. kr. til HFF – ud over selve indskuddet på de 50 mio. kr. i HFF – oplyste Dansk Tipstjeneste A/S, at denne var resultatet af forhandlinger mellem 2 uafhængige parter. På den ene side repræsentanter fra sporten, der repræsenterede de tidligere ejere af DanToto A/S (det "gamle" selskab), og på den anden side repræsentanter fra Dansk Tipstjeneste A/S. Tipstjenesten oplyste videre, at denne aftale blev udmøntet i "Retningslinjer for økonomiske transaktioner mellem Hestevæddeløbssportens Finansierings-

fond og koncernen Dansk Tipstjeneste” af 2. oktober 2000. Af aftalen, der således blev indgået godt 4 måneder efter lovens vedtagelse, fremgår bl.a., at:

”Overførsel af midler til HFF fra DanToto A/S fordeles på 4 årlige betalinger på baggrund af kvartalsregnskaber. I de 8 kvartaler frem til og med 2. kvartal 2002, hvor der er fastsat garantibeløb, udgør den kvartalsvise betaling mindst et beløb på 23,75 mio. kr. Efter 2. kvartal 2002 foretages de kvartalsvise betalinger til HFF alene på baggrund af indtjeningen i DanToto A/S”.

Rigsrevisionen er opmærksom på, at udgangspunktet for den nævnte beregning synes at være et forventet årligt overskud i DanToto A/S på 75 mio. kr. og ikke det tidligere nævnte beløb på 80 mio. kr. årligt. Det vil sige 18,75 mio. kr. pr. kvartal med tillæg af garantibeløbet på 5 mio. kr. pr. kvartal. Denne afvigelse må dog antages at være omfattet af ordene ”i størrelsesordenen” i lovens bemærkninger. Derimod burde allerede konstateringen i foråret 2001 af, at resultatet for 2. halvår 2000 ikke kom i nærheden af de forventede 40 mio. kr. (eller 37,5 mio. kr.), samtidig med at halvårsresultatet for 2001 langt fra måtte forventes at komme i nærheden af denne beløbsstørrelse, have fået aftaleparterne til at justere de omtalte retningslinjer, så de fremtidige udbetalinger blev mere korrekte i forhold til det realiserede og nu forventede overskud. Herunder måtte der efter Rigsrevisionens opfattelse være optaget drøftelser om berettigelsen af indregningen af garantibeløbet i de fremtidige udbetalinger henset til lovforslagets forudsætninger.

67. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at det er bestyrelsens opfattelse, at selskabet har dokumenteret, at garantiforpligtelsen og indholdet i den forretningsmæssige aftale var fuldt belyst i 2 skrivelser stilet til Skatteministeriet inden lovens vedtagelse, og at selskabet i en note til regnskabet for 2000 havde oplyst om betalingsforpligtelsen.

Rigsrevisionen skal hertil bemærke, at Folketinget alene tager stilling til de oplysninger, der fremgår af lovforslagets bemærkninger, Skatteudvalgets betænkning og ændringsforslag til loven med bemærkninger. Det ses ikke, at de 2 skrivelser fra henholdsvis marts og primo maj 2000 til Skatteministeriet hverken har indgået i Folketingets forhandlinger eller givet sig udtryk i betænkning og ændringsforslag.

Rigsrevisionen henviser endvidere til, at loven skal administreres i overensstemmelse med den endelige lov og det nævnte grundlag, således også i forhold til HFF. Efter Rigsrevisionens opfattelse burde en formodet forpligtigelse – eller en senere privatretlig aftale – som kunne komme i strid hermed, således enten være blevet justeret inden for lovens rammer eller eventuelt have været forelagt Finansudvalget senest på det tidspunkt, da det måtte stå klart, at forpligtelsen for Dansk Tipstjeneste A/S blev en anden end loven forudsatte.

Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelse har efterfølgende anført, at bestyrelsen ikke er enig med Rigsrevisionen i, at garantiforpligtelsen i princippet er bortfaldet. Dansk Tipstjeneste A/S indgik en forretningsmæssig aftale med ejerne af "det gamle DanToto A/S", hvor garantiforpligtelsen var integreret, og denne aftale var forretningsmæssigt bindende for Dansk Tipstjeneste A/S. Endvidere har bestyrelsen anført, at den ikke er enig i, at den nævnte forretningsmæssige aftale skulle have været taget op til genforhandling. De 2 aftaleparter havde begge overensstemmende opfattelse af den forretningsmæssige aftale og har derfor ikke fundet anledning til at tage garantiforpligtelsen op til fornyet diskussion.

Rigsrevisionen skal hertil bemærke, at uanset at Dansk Tipstjeneste A/S mener at være bundet af aftalen med HFF, er efterlevelsen af aftalen på dette punkt i strid med lov nr. 454 af 31. maj 2000 og bemærkningerne i lovforslaget samt betænkningen. Der kunne således alene rådes bod på den lovstridige udbetaling ved at opnå de bevilgede myndigheders godkendelse.

68. Skatteministeriet har efterfølgende anført, at aftalen mellem de uafhængige parter blev udmøntet i en hensigtserklæring om organisering af spil på hestevæddeløb mellem Tipstjenesten og hestesporten, der blev afgivet/tiltrådt den 3. februar 2000. Erklæringen omhandlede mulighederne for at indføre en ny struktur for spil på hestevæddeløb i Danmark. Skatteministeriet har bemærket, at hensigtserklæringen knytter forudsætningen for garantien til dækningsbidraget vedrørende året 1999 og ikke til efterfølgende år.

Skatteministeriet har videre anført, at forpligtelsen til at opfylde garantien følger af den kommercielle (privatretlige) aftale mellem Dansk Galop og Dansk Travsports Cen-

tralforbund og Dansk Tipstjeneste A/S. Forpligtelsen eller opfyldelsen heraf er derfor uafhængig af omtalen i lovforslagets bemærkninger og kræver dermed ikke bevillingsmæssig hjemmel. Skatteministeriet er følgelig ikke enig med Rigsrevisionen i, at der til HFF er overført for meget, eller det er sket uden hjemmel. Skatteministeriet beklager, at bemærkninger til lovforslaget (L269) om den omhandlede garanti ikke på dækkende vis beskriver de aftalte forhold omkring Tipstjenestens garanti. Ministeriet beklager endvidere, at ministeriet, da der blev stillet ændringsforslag ved 2. behandlingen af lovforslaget, ikke i tilknytning hertil orienterede Folketingets Skatteudvalg om de – med udgangspunkt i regnskabet for 1999 – fastlagte garantibeløb i perioden 1. juli 2000 - 30. juni 2002.

Rigsrevisionen bemærker, at der er tale om en hensigts-erklæring, der indgås knap 3 måneder før, loven vedtages. Hensigtserklæringen må således efterfølgende gennemføres med udgangspunkt i den lovgivning, der kom til at gælde, jf. at det også af hensigtserklæringen fremgik, at parterne var opmærksomme på, at den nye struktur krævede et nyt lovgivningsgrundlag. I øvrigt skal Rigsrevisionen bemærke, at hensigtserklæringer alene forpligter parterne til at leve op hertil, i det omfang det er muligt. Med hensyn til om forudsætningen for garantien alene knyttede sig til et resultat (dækningsbidrag) for året 1999 og ikke efterfølgende år, står Rigsrevisionen uforstående over for Skatteministeriets bemærkning herom. Det er i modstrid med lovforslagets bemærkninger og til den udtrykkelige formulering i bemærkningerne til lovforslagets § 10, hvorefter garantibeløbene udbetales

”under forudsætning af, at overskuddet i de første år mindst svarer til hestesportens nuværende årlige overskud på i størrelsesordenen 85 mio. kr. årligt”.

Der er altså tale om, at datterselskabets årlige overskud i de første år skal være i størrelsesordenen 85 mio. kr., senere ændret til 80 mio. kr.

Rigsrevisionen har noteret sig Skatteministeriets beklagelse vedrørende den ikke dækkende beskrivelse i forbindelse med lovforslaget (L269) af den hensigtserklæring, som parterne havde indgået. Dette ændrer dog ikke på Rigsrevisionens opfattelse af, at der uden hjemmel er overført det nævnte beløb – ca. 95,5 mio. kr. – for meget til HFF.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen kan konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S de seneste 2 år har overført midler til Hestevæddeløbssportens Finansieringsfond i et væsentligt større omfang, end det var forudsat i bemærkningerne til lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Der har ikke været hjemmel hertil som følge af, at garantiforpligtelsen var bortfaldet. Efter Rigsrevisionens opfattelse burde aftalen mellem Dansk Tipstjeneste A/S og HFF være taget op til genforhandling – senest på det tidspunkt, da det stod Dansk Tipstjeneste A/S klart, at overskuddet i DanToto A/S langt fra kunne leve op til det forventede. Alternativt måtte spørgsmålet om overførsel af større beløb end forudsat i lovbemærkningerne have været forelagt de bevilgende myndigheder.

Det kan endvidere konstateres, at DanToto A/S ikke har kunnet leve op til de overskudsbetragtninger, der lå til grund for vedtagelsen af lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Hvis udviklingen ikke vendes, så der opnås et betydeligt større overskud end hidtil, vil der ske en væsentlig reduktion i de midler, som tilfalder hestesporten, idet overførslerne fra Dansk Tipstjeneste A/S ophørte med udgangen af juni 2002.

D. Dansk Automatspil A/S

69. Dansk Automatspil A/S' første regnskabsår løb fra stiftelsen den 27. november 2000 til 31. december 2001, og der er således kun aflagt ét regnskab indtil nu. Som nævnt startede de egentlige driftsaktiviteter den 1. marts 2001, hvor den første spillecafe, Pitstop, blev åbnet på Fisketorvet i København. Det fremgår af årsrapport 2001, at der i 2001 foregik en betydelig udbygning af selskabets aktiviteter, at der ved udgangen af 2001 var etableret 10 PitStop og 22 Pitten med tilsammen knap 900 spilleautomater. Til sammenligning kan det nævnes, at Dansk Automat Brancheforening i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten "Spil i Danmark – overvejelser om en ny regulering" havde anslået, at antal spilleautomater i Danmark i 1998/99 lå på omkring 15.600, mens Institut for Opinionsanalyse A/S skønnede tallet til mellem 16.000 og 23.000. "Spil i Danmark" er udarbejdet af en tværministeriel arbejdsgruppe med repræsentanter fra Finans-, Skatte-, Justits- og Erhvervsministeriet. Arbejdsgruppens formål var at foretage en analyse af det samlede spillemarked med henblik på at tilvejebringe grundlaget for udarbejdelse af

et forslag til en ny lov til regulering og kontrol med al spilleaktivitet i Danmark og udarbejdelse af ny lov vedrørende afgifter af spil. Arbejdsgruppens rapport forelå i juni 1999.

PitStop er udviklet som en konceptbutik opdelt i 2 afsnit. Det ene afsnit er indrettet med et cafemiljø, hvor det samtidig er muligt at deltage i Tipstjenestens og DanToto A/S' spil, mens den anden del af PitStop er et specielt indrettet afsnit med spilleautomater. Pitten er indretningsmæssigt som PitStops spilleautomatafsnit, oftest i tilknytning til en eksisterende butik, men også som butikker alene med spilleautomater. Kun PitStop på Fisketorvet i København drives af Dansk Automatspil A/S. De 9 øvrige PitStop drives i franchiseregi, og for alle Pitten er der indgået en forhandlerkontrakt mellem den enkelte forhandler og Dansk Automatspil A/S.

I **tabel 9** er vist hovedtal for 2001-regnskabet for Dansk Automatspil A/S.

Tabel 9. Hovedtal for Dansk Automatspil A/S for 2001¹⁾

	1.000 kr.
Spilleindtægter	146.455
+ Andre indtægter.....	1.192
Indtægter i alt	147.647
÷ Statsafgifter, inkl. afgiftsnedslag overført til Dansk Tipstjeneste A/S	14.633
Nettoomsætning	133.014
÷ Præmier og provision.....	124.074
Overskud fra spil	8.940
÷ Administrationsomkostninger	19.590
Resultat før finansielle poster	÷10.650
+ Finansielle poster	1.479
Ordinært resultat før skat.....	÷9.171
Skat.....	0
Årets resultat	÷9.171
Årets investeringer i materielle anlægsaktiver.....	39.506
Gennemsnitligt antal medarbejdere	11 ²⁾
¹⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. marts - 31. december 2001, mens resultatopgørelsen omfatter perioden fra selskabets etablering den 27. november 2000 til den 31. december 2001.	
²⁾ Ved udgangen af 2001 var der 20 ansatte i Dansk Automatspil A/S, hvoraf de 13 var ansat i PitStop-butikken på Fisketorvet.	

Af tabellen ses, at spilleomsætningen i 2001 udgjorde knap 146,5 mio. kr., og at der til præmier og provision blev udbetalt 124,1 mio. kr. Der realiseredes et overskud

fra spil på knap 9 mio. kr., som dog efter afholdelse af administrationsomkostninger og efter tillæg af finansielle poster resulterede i et underskud på 9,2 mio. kr.

70. Det fremgår af årsrapport for 2001, at for Dansk Automatspil A/S' automater er tilbagebetalingen i form af præmier fastsat til 82 %, og den realiserede præmieprocent er opgjort til 81,94 %. 2001 har ifølge årsrapporten været præget af store omkostninger til etableringer og opbygning af en organisation, der kan imødekomme de kommende års planlagte udbygning. Det fremgår videre, at Dansk Automatspil A/S' fortsatte udbygning også i de kommende år vil medføre store investeringer. Generelt bliver anskaffelser af spilleautomater leaset, mens øvrige investeringer finansieres direkte af selskabet. Det forventes, at der ved udgangen af 2002 er etableret 24 PitStop og ca. 85 Pitten. Den samlede omsætning er budgetteret til mere end 900 mio. kr.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at Dansk Automatspil A/S er i en etableringsfase, og at der foreløbig kun er afgivet ét revideret regnskab. Rigsrevisionen har derfor alene kunnet konstatere, at Dansk Automatspil A/S gav et mindre underskud i 2001.

E. Statskontrollen – tilsyn

71. Som nævnt er det skatteministeren, der drager omsorg for fornødent tilsyn og kontrol med selskabets virksomhed og regnskab. Omkostningerne herved bæres dog af Dansk Tipstjeneste A/S.

Skatteministeren har etableret Statskontrollen ved Dansk Tipstjeneste A/S til at føre dette tilsyn med Tipstjenestens virksomhed.

72. Da den statskontrol, der føres med Dansk Tipstjeneste A/S, varetages af Statskontrollen, som er aflønnet af Dansk Tipstjeneste A/S, har Rigsrevisionen undersøgt, om Statskontrollen ved denne ordning kan siges at være uafhængig. Det er Rigsrevisionens vurdering, at det væsentlige i en sådan sammenhæng for det første er, om Dansk Tipstjeneste A/S har mulighed for gennem justering i bevilling til Statskontrollen at regulere omfanget af det til-

syn, som Statskontrollen på vegne af Skatteministeriet skal føre med Dansk Tipstjeneste A/S' aktiviteter, eller på anden måde påvirke opgavevaretagelsen. For det andet er det afgørende, hvem der har instruktionsbeføjelsen over for Statskontrollens medarbejdere.

Rigsrevisionen har derfor undersøgt, hvad Statskontrollens opgaver består i, samt hvorvidt der findes funktionsbeskrivelser e.l. for Statskontrollens medarbejdere. Endvidere har Rigsrevisionen undersøgt, hvem medarbejderne refererer til, og hvem der har instruktionsbeføjelse over for medarbejderne, samt gennemgået ansættelseskontrakter mellem de ansatte i Statskontrollen og Dansk Tipstjeneste A/S. Desuden har Rigsrevisionen udbedt sig ansættelseskontrakter vedrørende de medarbejdere i Statskontrollen, som er udpeget af skatteministeren og departementet. Endelig har Rigsrevisionen undersøgt, i hvilket omfang Statskontrollens tilsyn også omfatter Dansk Tipstjeneste A/S' datterselskaber.

73. Statskontrollens organisation, ansættelsesforhold, opgaver, rettigheder, funktioner, indberetning mv. er reguleret ved Skatteministeriets instruks af 6. september 1993 for Statskontrollen. Det fremgår af instruksen, at statskontrollens organisation består af:

Statens tilsynsførende samt indtil 3 stedfortrædere for den tilsynsførende, 1 daglig leder, 1 edb-sagkyndig, 1 kontrollant fra Told- og Skattestyrelsen samt indtil 2 stedfortrædere for denne, 1 sekretær, 1 stedfortræder for sekretæren og et antal medarbejdere til udførelse af kontrolarbejdet.

Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at der i alt er 12 ansatte i Statskontrollen ved Dansk Tipstjeneste A/S. Endelig er der fra Told- og Skattestyrelsen udstationeret 1 medarbejder. Denne medarbejder aflønnes af Dansk Tipstjeneste A/S i forhold til medgået tid.

Dansk Tipstjeneste A/S oplyste videre, at den tilsynsførende er ansat af skatteministeren, mens de 3 stedfortrædere er ansat af Departementet. Skatteministeriet har dog ikke kunnet fremlægge ansættelseskontrakter e.l., hvori betingelserne for ansættelsen nærmere er aftalt, men alene kopi af breve fra 1999 om konstituering til den tilsynsførende og en stedfortræder. Det har således ikke været muligt umiddelbart for Rigsrevisionen at vurdere, hvorvidt ansættelsesforholdet for disse 2 medarbejdere – og de øv-

rige stedfortrædere – opfylder de formelle betingelser for en uafhængig Statskontrol.

Skatteministeriet har efterfølgende oplyst, at der ikke har været foretaget en endelig ansættelse af den tilsynsførende og stedfortræderen herfor i forbindelse med udskiftningen i 1999, og dette skete heller ikke tidligere i 1989, hvor Administrations- og Personaledepartementet blev forelagt spørgsmålet om aflønningsform og -størrelse for den ny tilsynsførende og stedfortrædere for denne. Skatteministeriet oplyste videre, at man i december 1991 tilskrev Administrations- og Personaledepartementet om, at ministeriet ville tage det som udtryk for, at ordningen var godkendt af Administrations- og Personaledepartementet, såfremt man ikke modtog svar om aflønningsform og -størrelse. Der kom ikke svar. På trods heraf foretog Skatteministeriet ikke senere en endelig ansættelse af de nævnte personer, men anmodede Dansk Tipstjeneste A/S om at foretage det videre fornødne i relation til aflønning mv. Skatteministeriet anførte videre, at det på den baggrund var ministeriets opfattelse, at Statskontrollen har den nødvendige uafhængighed. Skatteministeriet er dog opmærksom på, at en anden organisering på sigt kan være mere hensigtsmæssig. Skatteministeriet har derfor fra 1. august 2002 overflyttet instruktionsbeføjelsen over for Statskontrollen til Spillemyndigheden under ToldSkat. I det tidligere nævnte lovforslag om ændring af tips- og lottoloven og klasselotteriloven og om ophævelse af væddeløbsloven (L111) er der forslag om at flytte Statskontrollen fra Dansk Tipstjeneste A/S til Spillemyndigheden.

Sekretæren og dennes stedfortræder samt kontrollanterne ansættes af den tilsynsførende i samarbejde med personalechefen i Dansk Tipstjeneste A/S. Ifølge ansættelseskontrakterne er disse medarbejdere således ansat i Statskontrollen ved Dansk Tipstjeneste A/S. Gennemgangen af ansættelseskontrakterne har vist, at det, med en enkelt undtagelse, ikke klart fremgår, at afskedigelseskompetencen alene er henlagt til Statskontrollen. Det fremgår imidlertid, at ansættelsesforholdet er omfattet af Dansk Tipstjeneste A/S' personalevilkår.

Tipstjenesten har oplyst, at Statskontrollen efter aftale og ønske fra Skatteministeriet følger de lønningsregler, der gælder for Tipstjenestens administration. Statskontrollen indgår i det samlede personaleantal, og lønnen er medregnet i posten personaleomkostninger. Statskontrollens med-

arbejdere aflønnes således direkte af Dansk Tipstjeneste A/S og ikke af Skatteministeriet.

Statens tilsynsførende er den øverste chef for Statskontrollen. De tilsynsførende enten er eller har været ansat i politiet. Den daglige ledelse er ansat på fuld tid. Det samme er sekretærer og kontrollanter med undtagelse af en deltidsansat sekretær.

Statskontrollen refererede indtil 31. juli 2002 til Skatteministeriet, hvorefter referencen fra 1. august 2002 er ændret til Spillemyndigheden under ToldSkat.

Efter Rigsrevisionens opfattelse bør dette føre til, at ansættelseskontrakterne med de ansatte i Statskontrollen indgås med Spillemyndigheden under ToldSkat.

74. Instruksen indeholder funktionsbeskrivelser for Statskontrollens kontrol af bl.a. præmiekontrol med fortrinsvis store præmier (Tipskuponer med 12 og 13 rigtige samt 1. og 2. præmier i Lotto), tilsyn med trækninger, udvælgelse af hvilke af Quick-spillets lodbundter, som skal sendes til laboratoriekontrol m.m.

Efter Rigsrevisionens opfattelse er det den tilsynsførendes opgave og ansvar at sikre, at kontrollen fungerer hensigtsmæssigt, og at eventuelle svagheder bliver rettet op, ligesom den tilsynsførende har ansvaret for, at der er tilstrækkelige ressourcer og at anvendelsen heraf er optimal. Spillemyndigheden må orienteres om væsentlige svagheder, som ikke korrigeres af Dansk Tipstjeneste A/S og om eventuelle utilstrækkelige ressourcer.

75. Statskontrollen varetager foruden tilsyn og kontrol med Tipstjenestens spilleaktiviteter også tilsynet med DanToto A/S og de spil, som DanToto A/S udbyder. Tilsynet og kontrollen er beskrevet ved samarbejdsaftale af 5. september 2000 mellem DanToto A/S og Statskontrollen. Omkostningerne til tilsynet afholdes af DanToto A/S. Det fremgår af aftalen, at Statskontrollens hovedformål er ”gennem en uafhængig og effektiv kontrol, at varetage spillernes og statens interesser. Dette sker bl.a. ved at sikre en korrekt fordeling af præmier, samt at staten får afgifter af spillet i henhold til gældende lovgivning”. Det fremgår videre, at DanToto A/S skal stille de ressourcer til rådighed for Statskontrollen, som er nødvendige for at gennemføre fornødent tilsyn og kontrol. DanToto A/S og Stats-

kontrollen skal i samarbejde og i rimeligt forhold til omkostningerne muliggøre, at Statskontrollen kan leve op til sin tilsynsforpligtelse. Aftalen indeholder nærmere beskrivelse af kontrolgrundlag og om kontrollens udførelse.

76. Statskontrollen fører ikke tilsyn og kontrol med Dansk Automatspil A/S.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at den tilsynsførende ved Statskontrollen er ansat af skatteministeren, mens de 3 stedfortrædere er ansat af Departementet. Det må dog konstateres, at Skatteministeriet ikke har kunnet fremlægge ansættelseskontrakter e.l., hvori betingelserne for ansættelsen nærmere er aftalt, hvilket skyldes, at der ikke har været foretaget en endelig ansættelse af den tilsynsførende og stedfortræderne herfor.

Undersøgelsen har endvidere vist, at Statskontrollens medarbejdere ansættes af den tilsynsførende – som er udpeget af skatteministeren – i samarbejde med personalechefen i Dansk Tipstjeneste A/S. Disse medarbejdere er således ansat under Dansk Tipstjeneste A/S og aflønnes direkte af Dansk Tipstjeneste A/S. Instruktionsbeføjelsen over for Statskontrollen er nu overgået til ToldSkat, hvilket Rigsrevisionen finder hensigtsmæssig. Imidlertid bør ændringen i Statskontrollens tilhørsforhold afspejles i ansættelseskontrakterne.

Rigsrevisionen kan konstatere, at instruks for Statskontrollen samt samarbejdsaftalen mellem Statskontrollen og DanToto A/S er et udmærket udgangspunkt for tilsyn og kontrol.

Det fremgår ikke af hverken instruks eller samarbejdsaftale, hvor store omkostninger der skal eller bør være forbundet med kontrollen, hvilket imidlertid er med til at bestemme kontrollens omfang. Statskontrollens opgaver er forholdsvis velbeskrevne, og det er Rigsrevisionens opfattelse, at den tilsynsførende som ansvarlig for kontrollen har forpligtelsen til at sikre, at kontrollen kan varetages på forsvarelig vis med de nødvendige ressourcer samt til i øvrigt at gøre opmærksom på, hvis dette ikke er tilfældet.

V. Analyse af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og datterselskabers omkostninger mv.

77. En analyse af Dansk Tipstjeneste A/S' og DanToto A/S' regnskaber må tage udgangspunkt i, at statsafgiften og minimumspræmieandelen er fastsat lovmæssigt. Hertil

kommer, at forhandlerprovisionens størrelse er aftalemæssigt reguleret. En vurdering af, hvorvidt udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' og DanToto A/S' omkostninger eller i andre forhold bærer præg af det faktiske monopol, må derfor hovedsageligt omfatte størrelsen og udviklingen i administrationsomkostningerne mv.

Hvad angår Dansk Automatspil A/S er situationen en anden, idet dette selskab ikke besidder et monopol, men tværtimod er forudsat at skulle konkurrere på lige fod med andre selskaber på spilleautomatmarkedet. Imidlertid er selskabet koncernforbundet med Dansk Tipstjeneste A/S samt har administration mv. fælles med Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S, hvortil kommer, at Dansk Automatspil A/S køber en række ydelser hos moderselskabet. Rigsrevisionens opgave i forhold til Dansk Automatspil A/S har derfor bl.a. været at påse, at der ikke under nogen form sker krydssubsidiering mellem det ene eller de 2 monopolvirksomheder og Dansk Automatspil A/S. Kort sagt at påse, at der ikke via de 2 "monopolselskaber" – Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S – afholdes omkostninger for eller kanaliseres midler til Dansk Automatspil A/S. Vurderingen har for så vidt angår Dansk Tipstjeneste A/S og DanToto A/S taget udgangspunkt i, om selskaberne har taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen.

A. Dansk Tipstjeneste A/S

78. I **tabel 10** er vist, hvordan administrationsomkostningerne fordeler sig på omkostningstyperne andre eksterne omkostninger, personaleomkostninger og afskrivninger på materielle og immaterielle anlægsaktiver.

Tabel 10. Administrationsomkostninger opdelt på omkostningstyper 1997-2001

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- 1.000 kr. -----				
Administrationsomkostninger					
Andre eksterne omkostninger	313.661	178.309	287.487	341.049	305.794
Personaleomkostninger (løn, pensionsbidrag mv.)	78.656	41.293	89.483	92.765	98.133
Afskrivninger.....	21.912	6.002	42.244	64.308	67.550
I alt	414.229	225.604	419.214	498.122	471.477
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.					

Det fremgår af tabellen, at posten "andre eksterne omkostninger" forholdsmeæssigt udviste det højeste beløb i sidste halvdel af 1998, og at omkostningerne hertil voksede med knap 54 mio. kr. fra 1999 til 2000, svarende til 19 %, for derefter at falde med 10 % i 2001. Det fremgår også, at afskrivningerne er vokset kraftigt over den 4½-årige periode. Afskrivningerne udgjorde således knap 22 mio. kr. i 1997/98-regnskabet mod knap 68 mio. kr. i 2001. Dette svarer til en stigning på 208 %.

a. Andre eksterne omkostninger

79. I forlængelse af tabel 10 er posten "andre eksterne omkostninger" under administrationsomkostningerne nærmere undersøgt af Rigsrevisionen. Andre eksterne omkostninger er i første omgang opløst i markedsføringsomkostninger, edb-omkostninger, øvrige kapacitetsomkostninger og hensættelser.

Tabel 11. Andre eksterne omkostninger opdelt på omkostningstyper 1997-2001.
I parentes er angivet de indekserede tal med 1997/98 = 100

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- 1.000 kr. -----				
Andre eksterne omkostninger					
Markedsføringsomkostninger	102.856 (100,0)	60.222 (58,5)	103.938 (101,1)	127.190 (123,7)	120.071 (116,7)
Edb-omkostninger	98.238 (100,0)	42.559 (43,3)	58.823 (59,9)	74.330 (75,7)	58.789 (59,8)
Øvrige kapacitetsomkostninger	140.391 (100,0)	76.958 (54,8)	128.851 (91,8)	142.836 (101,7)	130.601 (93,0)
Hensatte beløb.....	+27.824 (100,0)	+1.430 (5,1)	+4.126 (14,8)	+3.310 (11,9)	+3.666 (13,2)
I alt ²⁾	313.661 (100,0)	178.309 (56,8)	287.486 (91,7)	341.046 (108,7)	305.795 (97,5)
¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.					
²⁾ Afvigelsen i 1999, 2000 og 2001 i forhold til tabel 10 skyldes afrundinger.					

Markedsføringsomkostninger

80. Det fremgår af **tabel 11**, at markedsføringsomkostningerne i den betragtede periode har svinget mellem ca. 103 mio. og 127 mio. kr., og at markedsføringsomkostningerne toppede i 2000. I de seneste 3 år har markedsføringsomkostningerne udgjort omkring 2 % af spilleomsætningen. Undersøgelsen har vist, at markedsføringsomkostningerne hovedsageligt er afholdt til medier, reklamebureauer og markedsanalysebureauer, og for størstepartens vedkommende er det muligt at henføre omkostningerne direkte til

produkter. Blandt talspillene er det især Lotto (Lotto og Onsdags Lotto), der har været de mest omkostningskrævende markedsføringsmæssigt set. Markedsføringen af sportsspil har udgjort en noget mindre andel af markedsføringsomkostningerne, mens skrabespillenes andel igen har udgjort en lidt mindre andel end sportsspillene. Andelen til fælles markedsføring har udgjort 5-7 % af omkostningerne.

Der var en vis stigning i markedsføringsomkostningerne fra 1999 til 2000, som overvejende kunne forklares med introduktionsomkostninger til Joker og Stifinder samt øgede markedsføringsomkostninger til Lotto og Projekt Internet.

Hvad angår de fælles markedsføringsomkostninger viste undersøgelsen, at de kunne opdeles i 3 hovedgrupper: Markedsanalyser, bureauomkostninger mv. samt Trade. Trade indeholdt bl.a. Dansk Tipstjeneste A/S' andel af omkostninger til skilte, butiksfacader, flag og friser, forhandlerkonkurrencer samt designmanualer. De seneste 3 år har omkostningerne hertil været ret konstante. Til markedsanalyser er der afholdt lidt færre omkostninger end til Trade, mens bureauomkostningerne de seneste 3 år har været afholdt på et endnu lavere niveau.

81. De relative markedsføringsomkostninger til talspil har i hele perioden ligget væsentligt under de relative markedsføringsomkostninger til skrabespil og sportsspil. I 2000 og 2001 er der dog for talspillenes vedkommende sket en stigning i markedsføringsomkostningerne målt i forhold til spilleomsætning, mens der i 2001 er sket et fald for skrabespils vedkommende.

I forhold til den totale spilleomsætning har markedsføringsomkostningerne til alle spillekategorityper udgjort en ganske lille procentdel. Medregnes fælles markedsomkostninger og internetprojektet, som også er en del af markedsføringsomkostningerne, bliver procenten en anelse højere.

82. Der er dog betydelige variationer med hensyn til udviklingen i markedsføringsomkostninger og spilleomsætning inden for de enkelte spil. Således er de direkte henførbare markedsføringsomkostninger til Lotto steget ganske meget fra 1997/98 til 2001, mens omsætningen i samme periode er uændret. Hvad angår markedsføringsomkostningerne til Viking Lotto/Onsdags Lotto er disse i

samme periode steget i samme takt, mens spilleomsætningen i samme periode er faldet med knap 8 %.

83. I forbindelse med undersøgelsen har Rigsrevisionen fået indblik i nogle af de forhold, som ligger bag markedsføringsstrategien, herunder nogle af de analyser, som Dansk Tipstjeneste A/S har fået foretaget.

Dansk Tipstjeneste A/S opererer med en plan, som rækker ca. 3 år frem, og en kortere, der dækker 1 år. Da markedsføringsstrategi, planer og analyser i overvejende grad indeholder fortrolige oplysninger, kan Rigsrevisionen ikke nærmere referere disse. Overordnet er det Rigsrevisionens indtryk, at Dansk Tipstjeneste A/S udarbejder de forretningsplaner, foretager/eller får foretaget de analyser af markeder og markedssegmenter samt foretager den løbende produktudvikling, som god statslig økonomistyring foreskriver. Med hensyn til administrationsomkostningernes andel af spilleomsætningen henvises til kap. V.E nedenfor om administrationsomkostningernes størrelse sammenlignet med andre lotteriers.

Edb-omkostninger

84. Dansk Tipstjeneste A/S er i færd med en omfattende modernisering af den teknologiske platform, og edb-omkostningerne svinger i den undersøgte periode 1997/98-2001 mellem knap 60 mio. og knap 100 mio. kr. med de største omkostninger i starten. Ifølge IT-strategien fra 1998 blev de væsentligste investeringer og omkostninger opgjort til 259,5 mio. kr. Det overordnede strategiske og ledelsesmæssige sigte med arbejdet og implementeringen af den vedtagne IT-strategi var at gå fra en IT-teknologi, der var meget lidt udbredt i Danmark, til en mere markedskonform teknologi. Udfasningen af den gamle IT-platform var planlagt til 2001, men ifølge de seneste planer vil en fuldstændig udfasning endnu ikke være tilendebragt med udgangen af 2003. Tilsvarende bortfaldt omkostningerne til drift og vedligeholdelse af denne platform ikke i 2001, men vil fortsætte ind i 2004. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at en væsentlig forklaring på forsinkelsen har været, at det at udvikle muligheder for spil via internettet har været en betydeligt mere ressourcekrævende opgave end tidligere vurderet. For at bevare overblikket og undgå at belaste organisationen har Dansk Tipstjeneste A/S ønsket en udstrækning

af omlægningen af de administrative systemer til styring af forhandlerne. Dette har medført en mere afdæmpet investeringstakt og har bevirket, at tidsplanerne har måttet forlænges med ca. 18 måneder.

85. Undersøgelsen har vist, at IT-Centrets permanente bemanning ved slutningen af 1998 var normeret til ca. 50 medarbejdere, og at det blev vedtaget at udvide med et antal medarbejdere og 1 konsulentressource. Dertil kommer nogle medarbejdere fra en edb-leverandør, som var fast stationeret hos Dansk Tipstjeneste A/S. Bemanningen skulle udvides yderligere i udskiftningsperioden med et antal resourcepersoner, så der vil være tale om en stigning i antallet af resourcepersoner på omkring 50 % siden 1998.

Den faktiske bemanning af IT-Centret udgør medio 2002 67 medarbejdere, ekskl. medarbejderne fra edb-leverandøren. Dansk Tipstjeneste A/S oplyste, at det havde vist sig fordelagtigt at konvertere nogle af de bevilgede konsulentressourcer til faste stillinger for at tilføre en mere permanent ekspertise på bl.a. databaseområdet, og at brugen af konsulenter på nuværende tidspunkt (august 2002) var nede på ca. 3 årsværk.

86. Dansk Tipstjeneste A/S oplyste, at det ved valget af eksterne IT-leverandører normalt var praksis, at et antal relevante leverandører blev kontaktet og spurgt, om de ønskede at give bud på opgaven. Hvis de viste interesse, fik de typisk tilsendt en kravspecifikation, som skulle danne grundlag for deres projektoplæg. Dansk Tipstjeneste A/S gav et eksempel herpå og oplyste videre, at en lignende praksis blev benyttet på andre områder.

[Øvrige kapacitetsomkostninger](#)

87. Rigsrevisionen har konstateret, at "øvrige kapacitetsomkostninger" udgjorde mellem knap 129 mio. kr. og knap 143 mio. kr. i den betragtede periode, når der bortses fra regnskabet for 2. halvår 1998. Omkostningerne til kuponer og lodder, fragt og porto og kvitteringsruller, vådservietter mv. har i hele perioden udgjort ca. halvdelen af de samlede kapacitetsomkostninger, mens driftsomkostningerne har svinget mellem ca. 8,5 mio. kr. og 10 mio. kr.

Omkostningerne til ekstern assistance er steget fra knap 10 mio. kr. i 1997/98 til knap 21 mio. kr. i 2000 og derefter

ter faldet til godt 17 mio. kr. i 2001. Undersøgelsen har vist, at posten "ekstern assistance" omfatter omkostninger til konsulentbistand i forbindelse med IT-strategi og omkostninger til ekstern assistance på tv-produktionsområdet samt en række mindre poster til revision, årsregnskab, juridisk assistance, stillingsannoncer, vikarassistance mv.

Den eksterne assistance på tv-produktionsområdet vedrører fra 1997/98 til 2000 betalingen for produktion af Dussino udsendelserne. Fra 2001 indgår posten "assistance på tv-produktionsområdet" som en del af markedsføringsomkostningerne.

Udviklingen i de totale omkostninger til ekstern assistance forklares ifølge Dansk Tipstjeneste A/S i al væsentlighed således med realiseringen af den vedtagne IT-strategi.

88. Omkostningerne til kontorhold mv. er faldet i perioden fra 8,5 mio. kr. til 5,5 mio. kr.

Under salgsomkostninger, som varierer mellem ca. 4 mio. kr. og 7 mio. kr., indgår en række underposter: forhandlerbladet, godtgørelser, salgsmøder, vareprøver mv. samt posterne tab på tilgodehavender og omsætningsreguleringer. Den væsentligste post er omkostningerne til kuponholdere, pengeskuffer, stempler mv., som forhandlerne får stillet til rådighed.

Omkostningerne til rejser, møder mv. udgjorde godt 6 mio. kr. i 1997/98, men beløbet er faldet til knap 4,9 mio. kr. i 2001. Sættes omkostninger til rejser, møder mv. umiddelbart i forhold til antal ansatte, viser en gennemsnitsberegning, at omkostningerne hertil i 1997/98 udgjorde ca. 31.000 kr. pr. ansat, i 1999 var beløbet faldet til ca. 18.000 kr. pr. ansat, mens beløbet i 2001 udgjorde ca. 20.000 kr. pr. ansat. Når der imidlertid korrigeres for, at godt 2,1 mio. kr. af beløbet i regnskabsåret 1997/98 vedrører rejseomkostninger afholdt på vegne af leverandører, og at der for alle årene også er tale om, at kilometergodtgørelse til kørende personale i marken er indeholdt i tallene, samt at der tillige er indeholdt mindre omkostninger til deltagere i Mandags Chancen og Morgen Chancen, ligger tallene på 11.000 kr. til 13.000 kr. som gennemsnitlig omkostning til rejser, møder mv. pr. ansat. De nævnte rejseomkostninger i 1997/98 afholdt for en leverandør refunderes ikke af leverandøren, idet der er tale om specifikke omkostninger, som Dansk Tipstjeneste A/S skal dække ud over kontraktsummen.

Rigsrevisionen har i forbindelse med undersøgelsen udbedt sig oplysning om, hvilke retningslinjer e.l. for rejser, som direktion – eller bestyrelse – måtte have udstedt i relation til rejseaktivitet generelt.

Dansk Tiptjeneste A/S har hertil oplyst, at ingen medarbejdere som en del af ansættelsen er berettiget til at deltage i rejser. Retningslinjerne for, hvem der deltager i rejser og i hvilken sammenhæng, er alene et direktionsanliggende, og såfremt det drejer sig om rejser til udlandet, er det i hvert enkelt tilfælde direktionen, der træffer beslutning om, hvilke medarbejdere fra Dansk Tiptjeneste A/S der eventuelt skal deltage. Deltagelse i rejser er altid fagligt begrundet, herunder også eventuel deltagelse i rejser i forbindelse med sportsarrangementer.

Såfremt medarbejdere i Dansk Tiptjeneste A/S modtager tilbud om deltagelse i udenlandske sportslige eller faglige arrangementer, der helt eller delvist er betalt af eksterne relationer, er der opstillet regler vedrørende betalingsprincipperne. Fx må en medarbejder ikke deltage i gratis arrangementer i udlandet tilbudt af personer/virksomheder, der står i et kunde-leverandørforhold til Dansk Tiptjeneste A/S. I disse tilfælde afholder Dansk Tiptjeneste A/S som minimum transportudgifterne. Fastsættelsen af diæter og befordringsgodtgørelse følger i øvrigt gældende regler og satser for statens tjenestemænd.

89. Undersøgelsen har vist, at der har været afholdt omkostninger til henholdsvis uddannelse, personalegoder mv. og øvrige personaleomkostninger med i alt 5,8 mio. kr. i 1997/98, 6,6 mio. kr. i 2. halvår 1998, 6,6 mio. kr. i 1999, 8,6 mio. kr. i 2000 og 5,2 mio. kr. i 2001.

Stigningen i omkostningerne fra 1999 til 2000 vedrørte navnlig uddannelse og hænger sammen med implementering af den vedtagne IT-strategi. I 2000 blev der bl.a. indført en ”åben” og mere standardiseret IT-plattform, hvilket indebar et stort og omkostningskrævende uddannelsesbehov.

Posten ”personalegoder mv.”, som for 2. halvår af 1998 toppede med godt 4,6 mio. kr., indeholder bl.a. omkostninger til personalefester, receptioner, omkostninger til skærmbiller, tilskud til Dansk Tiptjenestes A/S’ personaleforening, kunstforening og sportsforening samt bidrag til kantinens drift. I 2. halvår 1998 er der under personaleom-

kostninger afholdt omkostninger i forbindelse med Dansk Tipstjeneste A/S' 50-års jubilæum på i alt 3,3 mio. kr.

Øvrige personaleomkostninger består af interne møder, fortæring ved overarbejde, Tipstjenestens interne blad, omkostninger i forbindelse med bestyrelsesmøder, bestyrelsesseminarer samt bestyrelsens rejseomkostninger og Dansk Tipstjeneste A/S' generalforsamling.

b. Personaleomkostninger (løn, pensionsbidrag mv.)

90. For nærmere at analysere udviklingen i lønomkostningerne i Dansk Tipstjeneste A/S har Rigsrevisionen i forlængelse af tabel 10 opdelt lønomkostningerne i poster for henholdsvis honorarer til bestyrelsen, løn og vederlag til direktionen, samt løn og vederlag til medarbejdere. Tallene er vist i **tabel 12**.

Tabel 12. Lønomkostninger oplyst i årsregnskaberne fordelt på personalekategorier 1997-2001 i Dansk Tipstjeneste A/S og i parentes antal medarbejdere i gruppen

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- 1.000 kr. -----				
Lønomkostninger					
Honorar til bestyrelsen	640	320	1.983 ²⁾	810	810
Løn + vederlag til direktionen	1.202 (1)	587 (1)		1.270 (1)	1.270 (1)
Løn + vederlag til medarbejdere.....	76.814 (195)	40.386 (197)	87.500 (205)	90.685 (215)	96.053 (217)
Lønomkostninger i alt ⁴⁾	78.656	41.293 ³⁾	89.483	92.765	98.133
Indeks 1997/98 = 100	100,0	52,5	113,8	118,1	124,9

¹⁾ Regnskabsåret omlægges. Regnskabet vedrører alene 2. halvår af 1998.

²⁾ Løn og honorarer til bestyrelse og direktion findes ikke adskilt.

³⁾ I beløbet indgår jubilæumsgratiale med 2,1 mio. kr.

⁴⁾ I alt beløbet indeholder tillige honorarer til Statskontrollen.

Det fremgår af tabel 12, at de samlede lønomkostninger er steget fra 78,656 mio. kr. i 1997/98 til 98,133 mio. kr. i 2001, hvilket svarer til en stigning på knap 25 %. En ikke uvæsentlig del af stigningen i lønomkostningerne skyldtes stigningen i antal ansatte, som var på 11,5 %. Den gennemsnitlige løn pr. ansat, bortset fra bestyrelsens honorar, steg derfor i perioden med 12,2 %. Dette ligger i underkanten af de generelle lønstigninger på arbejdsmarkedet.

Undersøgelsen viste dog også, at lønniveauet i Dansk Tipstjeneste A/S over hele perioden lå over det generelle lønniveau i både den statslige og den private sektor, idet der imidlertid ikke i de generelle opgørelser er sondret mellem forskelle i arbejdsopgaver, uddannelsesniveau mv.

91. Ved at sammenholde oplysningerne i tabel 5 om spilleindtægter med henholdsvis administrationsomkostninger og de samlede lønomkostninger kan nøgletal om spilleindtægt pr. medarbejder, pr. lønkrone og administrationsomkostningernes andel af spilleindtægten beregnes. Resultatet er vist i **tabel 13**.

Tabel 13. Udviklingen i spilleindtægt pr. medarbejder (1.000 kr.), spilleindtægt pr. lønkrone samt administrationsomkostninger i % af spilleindtægt for 1997/98-2001

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998	1999	2000	2001
Spilleindtægt pr. medarbejder (1.000 kr.).....	28.917	28.701 ¹⁾	27.353	27.975	27.442
Spilleindtægt pr. lønkrone.....	72	69	63	65	61
Administrationsomkostninger i % af spilleindtægt.....	7,3	7,9	7,4	8,3	7,9
¹⁾ Tallet er omregnet til helårstal.					

Det ses af tabellen, at spilleindtægt pr. medarbejder faldt fra 1997/98 til 1999, steg i 2000, men igen er faldet i 2001. Ses der på spilleindtægt pr. lønkrone, er der over de 4½ år tale om et fald fra 72 kr. i 1997/98 til 61 kr. i 2001. Omregnet til procent udgør faldet godt 15 %.

Administrationsomkostningerne målt i procent af spilleindtægter har udgjort fra 7,3-8,3 % og udgjorde i 2001 7,9 %. Stigningen i administrationsomkostningerne målt i procent af spilleindtægten udgjorde således 8 % i perioden fra 1997/98 til 2001.

c. Afskrivninger

92. Af tabel 10 fremgår, at Dansk Tipstjeneste A/S' afskrivninger har været stigende fra knapt 22 mio. kr. i 1997/98 til knap 68 mio. kr. i 2001, hvilket er lidt over en tredobling.

Anskaffelser af aktiver under en beløbsgrænse, der i perioden til og med 1998 har udgjort 10.000 kr. og herefter 25.000 kr., udgiftsføres i anskaffelsesåret. Afskrivningen

på de resterende materielle anlægsaktiver sker lineært over aktivernes forventede levetid. Principperne for afskrivning, herunder afskrivningsperiodernes længde, har stort set været uændret gennem perioden. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at de valgte principper, herunder afskrivningsperiodernes længde, følger sædvanlig god regnskabspraksis.

Den forøgede afskrivning skyldes, at de materielle anlægsaktiver er steget fra 86 mio. kr. i 1997/98 til 224 mio. kr. i 2001, hvor der dog i sidstnævnte år indgår en forudbetaling på næsten 24 mio. kr. Den væsentligste stigning er sket på området for edb- og kontormaskiner, hvor den bogførte værdi er steget fra lidt over 10 mio. kr. til lidt over 102 mio. kr. som en konsekvens af selskabets IT-strategi.

93. Med virkning fra 2001 er der foretaget aktivering af omkostninger til udviklingsprojekter under udførelse med knapt 24 mio. kr. Dansk Tipstjeneste A/S er ikke begyndt at afskrive på denne post endnu, da projektet endnu ikke er færdigudviklet.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at Dansk Tipstjeneste A/S udarbejder forretningsplaner, foretager eller får foretaget analyser af markeder og markedssegmenter og i det hele taget foretager den løbende produktudvikling, som man kunne forvente. Hertil kommer, at Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at man på IT-området og andre områder bruger den praksis, at et antal relevante leverandører bliver kontaktet og indbydes til at give bud på den enkelte opgave. Rigsrevisionen har ingen bemærkninger hertil.

Det kan konstateres, at Dansk Tipstjeneste A/S havde markedsføringsomkostninger, som målt på spilleomsætningen for de seneste 3 år udgjorde omkring 2 %.

Endvidere har undersøgelsen vist, at Dansk Tipstjeneste A/S' IT-modernisering er forsinket som følge af uforudsete vanskeligheder ved produktudvikling af spil på internettet.

Analysen af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' lønomkostninger har vist, at lønsummen er steget med 25 % i løbende priser i perioden. Stigningen dækker bl.a. over en forøgelse af medarbejderantallet. Sammenholdt med den generelle lønstigningstakt i både den private og den offentlige sektor kan det dog konstateres, at lønudviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S har ligget under både den private og den offentlige sektors. Lønniveauet i Dansk Tipstjeneste

A/S har dog over hele perioden ligget over det generelle lønniveau i såvel den private som den statslige sektor.

Analysen af udviklingen i Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger har vist, at administrationsomkostningerne målt i forhold til spilleindtægt i selskabet har udvist en stigning på godt 8 % fra 1997/98 til 2001. Når spilleindtægten sættes i forhold til lønkroner har der været tale om en tilbagegang på godt 15 %.

B. DanToto A/S

94. I **tabel 14** er vist, hvordan administrationsomkostningerne fordeler sig på omkostningstyperne andre eksterne omkostninger, personaleomkostninger og afskrivninger på materielle og immaterielle anlægsaktiver.

Tabel 14. Administrationsomkostninger, DanToto A/S, opdelt på omkostningstyper

	01.05.-31.12.2000 ¹⁾	2001
	----- 1.000 kr. -----	
Administrationsomkostninger		
Andre eksterne omkostninger	12.385	43.368
Personaleomkostninger (løn, pensionsbidrag mv.)	5.609	14.143
Afskrivninger.....	2.744	3.526
I alt ²⁾	20.737	61.038
¹⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. juli - 31. december 2000.		
²⁾ Afrundet.		

Af tabellen fremgår, at de samlede administrationsomkostninger for 2001 udgjorde godt 61 mio. kr., og at de er væsentligt højere end i 2000 – også selv om der tages højde for, at 2000-omkostningerne kun dækker et halvt år. Det ses, at det specielt er posterne andre eksterne omkostninger og personaleomkostninger, der er steget i forhold til 2000.

a. Andre eksterne omkostninger

95. I forlængelse af tabel 14 har Rigsrevisionen undersøgt andre eksterne omkostninger, som består af markedsføringsomkostninger, edb-omkostninger, øvrige kapacitetsomkostninger og hensættelser.

Der har været en meget væsentlig stigning i markedsføringsomkostningerne fra 2000 til 2001, også når der tages hensyn til, at 2000-tallene dækker over driften i et halvt år mod hele året i 2001. Markedsføringsomkostningerne var

også set i forhold til spilleomsætning relativt meget større i 2001 (knap 5 gange større) end i 2000. Endvidere var øvrige kapacitetsomkostninger steget meget væsentligt fra 2000 til 2001. Rigsrevisionen har derfor nærmere gennemgået disse omkostningstyper.

Det fremgår endvidere, at edb-omkostningerne er steget lidt fra 2000 til 2001. Stigningen kan hovedsagelig forklares med øgede omkostninger til nye spilleboner, edb-linjer mv. og vil derfor ikke blive nærmere gennemgået.

Markedsføringsomkostninger

96. De største omkostningsposter under markedsføring i 2001 var butiksmaterialer, annoncer, bureau/eksterne omkostninger, løbskalender mv., program til boder samt omkostninger til DR indersporet.

DanToto A/S (Tipstjenesten) har om omkostningsstigningen fra 2000 til 2001 anført, at omkostningsniveauet i 2001 afspejler det faktum, at der tidligere var tale om en virksomhed, der ikke blev markedsført hverken hos den enkelte forhandler (butiksmaterialer) eller i form af anden ekstern markedsføring.

I forbindelse med undersøgelsen blev Rigsrevisionen opmærksom på, at DanToto A/S i sit budget for 2002 under markedsføringsomkostninger forudsatte, at omkostninger til LøbsGuiden samt omkostninger til DR blev betalt af Hestesporten. Beløbene var ikke medregnet i DanToto A/S' markedsføringsomkostninger. DanToto A/S oplyste herom, at DanToto A/S i forbindelse med udbygningen af tv-dækningen fra danske og svenske hestevæddeløb havde ansøgt HFF om, at fonden påtog sig en andel af omkostningerne herved. HFF's bestyrelse havde bevilget 2 mio. kr., som dækkede 2. halvår 2002.

Øvrige kapacitetsomkostninger

97. Øvrige kapacitetsomkostninger dækker over en række forskellige omkostninger såsom salgsomkostninger, forsikringer, ekstern assistance, Racing Live, rejseomkostninger mv.

Der har været en væsentlig stigning i øvrige kapacitetsomkostninger fra 2000 til 2001 bl.a. som følge af væsentlige stigninger i posterne "salgsomkostninger", "ekstern assistance", og posten "Racing Live".

Posten "salgsomkostninger" i 2001 dækker over et forventet tab på debitorer eller rettere en hensættelse til imødegåelse af tab på et tilgodehavende på salg af billeder af hestevæddeløb.

Med hensyn til omkostningerne til ekstern assistance kan det konstateres, at der i beløbet for 2001 er indeholdt omkostninger til konsulenter på 0,6 mio. kr., omkostninger til Statskontrollen på 0,4 mio. kr. samt omkostninger til revision på godt 0,7 mio. kr.

98. Omkostninger til "Racing Live" er steget kraftigt fra 2000 til 2001. Beløbet dækker over en investering i optage- og sendeudstyr, idet produktionsapparatet i "det gamle DanToto A/S" var nedslidt.

Det fremgår af årsrapporten og revisionsprotokollat for 2001, at selskabet som led i at genopbygge og forbedre den samlede produktion fra DanToto A/S, herunder en forbedring af kvaliteten af tv-billeder, havde påbegyndt investeringerne i en ny OB-vogn inkl. optageudstyr samt indretningen af et continuity til brug for redigering mv. af optagelserne fra væddeløbsbanerne. I alt blev der investeret godt 9 mio. kr. i andre anlæg mv. (bogført under posten materielle anlægsaktiver).

I december 2001 besluttede bestyrelsen med virkning fra den 1. januar 2002 at opgive egenproduktion og overdrage tv-produktionsudstyret til brug for produktion af billed- og lydoptagelser af heste- og hundevæddeløb til en ekstern producent, idet man ikke fandt, at tv-produktion lå inden for DanToto A/S' kernekompetence. Salgssummen for tv-produktionsudstyret og produktionsdelen af "Racing Live" udgjorde 9 mio. kr. Samtidig med overdragelsesaftalen – og som en betinget del heraf – blev der indgået samarbejdsaftale om produktion af billed- og lydoptagelse mellem en ekstern producent og DanToto A/S. DanToto A/S er ifølge denne aftale forpligtet til at betale et tocifret millionbeløb årligt, så længe samarbejdsaftalen løber. Beløbet fastsættes for et år ad gangen.

Samarbejdsaftalen kan opsiges med 12 måneders varsel, dog tidligst til udgangen af 2004. Ved opsigelse af samarbejdsaftalen har DanToto A/S ret og pligt til at tilbagekøbe det solgte tv-produktionsudstyr. DanToto A/S har i forlængelse heraf indgået kautionsforpligtelser for tredjeparts leasingkontrakt. Tillige med andre kontraktlige for-

pligtelser i forbindelse med satellittransmissioner og levering af spillesystem mv. udgør de kontraktlige forpligtelser, der ikke indgår i balancen, ultimo 2001 49 mio. kr.

99. Rigsrevisionen har i forbindelse med aftalen om salget af produktionsdelen "Racing Live" undersøgt, om andre selskaber end den pågældende eksterne producent havde været inddraget i forbindelse med salget af produktionsudstyret fra DanToto A/S og i forbindelse med DanToto A/S' samtidig indgåede produktions- og samarbejdsaftale.

Det kan konstateres, at salget ikke har været foretaget ved auktion, ligesom andre producenter ikke synes at have været inde i billedet som interesserede købere. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at DanToto A/S burde have afsøgt markedet og eventuelt indhentet tilbud fra andre tv-producenter.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at DanToto A/S ikke er et offentligt retligt organ. Der er således ikke krav om, at DanToto A/S skal foretage EU-udbud, selv om selskabet fx foretager indkøb, herunder af tjenesteydelser, over tærskelværdierne.

Bestyrelsen for Dansk Tipstjeneste A/S har supplerende oplyst, at det tv-produktionsselskab, der blev valgt som DanToto A/S' fremtidige samarbejdspartner, allerede havde et godt og velfungerende samarbejde med selskabet. Det var derfor rationelt, såfremt man kunne opnå en tilfredsstillende samarbejdsaftale, herunder de økonomiske vilkår, at vælge dette tv-produktionsselskab. Det rationelle bestod bl.a. i, at koncernen kun skulle arbejde med og huse ét tv-selskab og dermed kunne nøjes med ét lagerområde, ét sæt teknisk udstyr mv.

Rigsrevisionen skal hertil bemærke, at dette forhold ikke burde have hindret, at DanToto A/S afsøgte markedet og eventuelt indhentede tilbud fra andre tv-producenter.

100. Rigsrevisionen har gennemgået produktionsaftalen med den eksterne producent. Efter Rigsrevisionens opfattelse er der tale om en meget detaljeret aftale, der ned i mindste detalje specificerer ydelserne mv. Fx indgår alle tænkelige omkostninger fra bilvask til den enkelte medarbejders eksakte løn specificeret i produktionsøkonomien. DanToto A/S har om kontraktindgåelsen oplyst, at da det økonomiske bud af DanToto A/S umiddelbart blev opfat-

tet som absolut i underkanten, blev det forhandlingsmæssige resultat, at der blev gået meget minutiøst til værks. Det var efter det oplyste et ganske tidskrævende arbejde, men dog et arbejde der resulterede i en lavere driftsomkostning. DanToto A/S bemærkede tillige, at denne type kontrakter ikke var unormale i branchen.

Rigsrevisionen har sammenlignet kontrakten med andre tv-produktionskontrakter og skal bemærke, at det er Rigsrevisionens opfattelse, at den aftale, som DanToto A/S indgik med en ekstern producent, er meget detaljeret, og at den økonomiske risiko for producenten synes begrænset. Kontrakten skal, hvad angår produktionsøkonomi, genforhandles for det kommende år, når en ny godkendt løbskalender foreligger.

Rigsrevisionen finder, at DanToto A/S med fordel i den forbindelse kunne få indføjet bestemmelser i kontrakten om, at producenten efterfølgende skal fremlægge et regnskab over produktionsomkostningerne, og at der tillige optages bestemmelser om, hvorledes parterne skal forholde sig, såfremt produktionsomkostningerne fraviger budgettet. Når aftalen udløber, bør DanToto A/S overveje, om der skal søges indhentet tilbud på de fremtidige forventede ydelser.

Bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende hertil oplyst, at Dansk Tipstjeneste A/S som led i aftalen med tv-produktionsselskabet har fået en post i bestyrelsen og derfor på nærmeste hold kan følge med i virksomhedens regnskaber. Bestyrelsen har noteret sig Rigsrevisionens bemærkning om, at DanToto A/S bør overveje, om der skal søges indhentet andre tilbud på de fremtidige forventede ydelser, når kontrakten med tv-produktionsselskabet udløber – hvilket bestyrelsen er enig med Rigsrevisionen i.

Efter Rigsrevisionens opfattelse kan Dansk Tipstjeneste A/S' deltagelse i ledelsen hos datterselskabets samarbejdspartner medføre risiko for interessekonflikter. Indseende med samarbejdspartnerens økonomiske forhold bør i stedet ske ved den af Rigsrevisionens foreslåede ordning.

b. Personaleomkostninger

101. For nærmere at analysere udviklingen i lønomkostningerne i DanToto A/S har Rigsrevisionen i forlængelse af tabel 14 opdelt personaleomkostningerne i poster for henholdsvis honorar til bestyrelsen, vederlag til direktionen og løn + vederlag til øvrige medarbejdere. Tallene er vist i [tabel 15](#).

Tabel 15. Lønomkostninger fordelt på personalegrupper i DanToto A/S og i parentes antal medarbejdere i gruppen

	01.05.-31.12.2000	2001
	----- 1.000 kr. -----	
Lønomkostninger		
Honorar til bestyrelsen	92	183
Vederlag til direktionen.....	259 ¹⁾	786
	(1)	(1)
Løn + vederlag til øvrige medarbejdere	5.258	13.174
	(24)	(30)
I alt.....	5.609	14.143
¹⁾ Omkostningerne i 2000 er påvirket af, at direktørstillingen i en periode var besat med en direktør, der ikke var ansat på fuldtid.		

Det kan udledes af tabel 15, at gennemsnitslønnen til medarbejderne i DanToto A/S ligger på ca. 440.000 kr. i både 2000 og 2001, når der tages hensyn til, at 2000 kun vedrører et halvt driftsår.

Rigsrevisionen har i **tabel 16** beregnet nøgletal i form af spilleindtægt pr. medarbejder, spilleindtægt pr. lønkrone og administrationsomkostninger i procent af spilleindtægt.

Tabel 16. Præmier og administrationsomkostninger i % af spilleindtægt og spilleindtægt pr. medarbejder (1.000 kr.)

	01.05.-31.12.2000	2001
Spilleindtægt pr. medarbejder ¹⁾ (1.000 kr.)	8.031	14.187
Spilleindtægt pr. lønkrone	36	31
Administrationsomkostninger i % af spilleindtægt.....	10,3	13,9
¹⁾ Gennemsnitligt antal medarbejdere i 2000 var 25 og 31 i 2001 (kilde: Årsrapport 2001, DanToto A/S).		

Det fremgår af tabellen, at spilleindtægt pr. medarbejder er steget fra godt 8 mio. kr. i 2000 til godt 14 mio. kr. i 2001. Korrigeres der imidlertid for, at 2000 vedrørte et halvt år, er spilleindtægten pr. medarbejder faldet, hvilket også viser sig ved, at spilleindtægt pr. lønkrone er faldet fra 36 i 2000 til 31 i 2001. Der er tale om et fald på ca. 13 %. Spilleindtægt pr. medarbejder og spilleindtægt pr. lønkrone er ca. halvdelen af niveauet i Dansk Tipstjeneste A/S. Administrationsomkostningerne målt i procent af spilleindtægt er steget fra godt 10 % i 2000 til knap 14 % i 2001.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at stigningen i markedsføringsomkostninger i DanToto A/S skyldtes, at der ikke før 2001 var tale om en virksomhed, der blev markedsført.

Undersøgelsen har endvidere vist, at stigningen i omkostningerne til "Racing Live" fra 2000 til 2001 skyldtes investeringer i optage- og sendeudstyr, som imidlertid i slutningen af 2001 blev overdraget til brug for billed- og lydoptagelser af heste- og hundevæddeløb til en ekstern producent. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at DanToto A/S i forbindelse med salget af produktionsudstyret og indgåelse af samarbejdsaftalen burde have afsøgt markedet og eventuelt indhentet tilbud fra andre tv-producenter.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at DanToto A/S ikke er et offentligt retligt organ. Der er således ikke krav om, at DanToto A/S skal foretage EU-udbud, selv om selskabet fx foretager indkøb, herunder af tjenesteydelser, over tærskelværdierne.

Rigsrevisionen finder, at DanToto A/S i forbindelse med næste genforhandling med fordel kunne få indføjet bestemmelser i kontrakten om, at producenten efterfølgende skal fremlægge et regnskab over produktionsomkostningerne, og at der tillige optages bestemmelser om, hvorledes parterne skal forholde sig, såfremt produktionsomkostningerne fraviger budgettet. Dette vil give et godt indseende med produktionen. Når aftalen udløber, bør DanToto A/S overveje, om der skal søges indhentet tilbud også fra andre på markedet. Dette har bestyrelsen erklæret sig enig i.

Med hensyn til Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelsespost og dermed deltagelse i ledelsen af tv-produktionsselskabet er det Rigsrevisionens opfattelse, at dette kan medføre risiko for interessekonflikter.

Vedrørende DanToto A/S' personaleomkostninger har undersøgelsen vist, at spilleindtægt pr. lønkrone er faldet, og at administrationsomkostninger i forhold til spilleindtægt er steget fra 2000 til 2001.

C. Dansk Automatspil A/S

102. I **tabel 17** er vist, hvordan administrationsomkostningerne fordeler sig på udgiftsarterne andre eksterne omkostninger, personaleomkostninger og afskrivninger på materielle og immaterielle anlægsaktiver i Dansk Automatspil A/S i 2001.

Tabel 17. Administrationsomkostninger, Dansk Automatspil A/S, opdelt på omkostningstyper 2001

	1.000 kr.
Administrationsomkostninger	
Andre eksterne omkostninger	13.529
Personaleomkostninger	4.532
Afskrivninger	1.529
I alt	19.590

Af tabellen ses, at ud af de knap 19,6 mio. kr. i administrationsomkostninger blev der afholdt 13,5 mio. kr. til eksterne omkostninger og 4,5 mio. kr. til personaleomkostninger.

Rigsrevisionen har gennemgået, hvad andre eksterne omkostninger består af, men af forretningsmæssige hensyn udelades detaljerede tabeller herom. Det kan dog oplyses, at den største enkeltpost er omkostninger til ekstern assistance med godt 5,6 mio. kr., hvoraf konceptudvikling udgør 2,2 mio. kr. Markedsføringsomkostningerne er ligeledes posteret under denne hovedpost, men er af moderat størrelse, bl.a. fordi landsdækkende annoncering kun er foretaget i beskedent omfang også for at undgå ludomani.

Under hensyn til at Dansk Automatspil A/S er nystartet den 27. november 2000 og til, at aktiviteten først begyndte 1. marts 2001, har Rigsrevisionen ikke på dette grundlag bemærkninger til administrationsomkostningerne.

D. Samarbejdsaftaler mellem Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaberne

103. Der er tale om en koncern, hvor datterselskaberne har samme adresse som moderselskabet og i et vist omfang har administration og forhandlernet tilfælles. Hertil kommer, at datterselskaberne har mulighed for at købe ydelser hos moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S. Rigsrevisionen har derfor undersøgt, hvordan de interne transaktioner mellem selskaberne reguleres, herunder med hensyn til prisfastsættelse, bl.a. for at vurdere om dette sker, så krydssubsidiering ikke finder sted.

104. Undersøgelsen har vist, at der er indgået samarbejdsaftaler mellem Dansk Tipstjeneste A/S og henholdsvis DanToto A/S samt Dansk Automatspil A/S.

Hvad angår aftalen mellem DanToto A/S og Dansk Tipstjeneste A/S regulerer den nuværende aftale, der er gældende fra 1. januar 2002, dels arbejde udført på IT-, salgs- og økonomiområdet mv. samt Statskontrollen, dels arbejde udført på øvrige områder.

Aftalen for IT-området dækker overvågning, drift og support af spillesystemet inkl. forbrugsartikler.

På salgsområdet udføres arbejde i relation til den daglige kontakt til DanToto A/S' forhandlernet, og desuden vil der kunne trækkes på faglig viden i salgsafdelingen.

På økonomiområdet udfører Dansk Tipstjeneste A/S' økonomiafdeling DanToto A/S daglige bogføring, lønadministration, diverse afstemningsrutiner, udarbejdelse af omsætningsopgørelse, perioderegnskaber, årsregnskaber samt afregning og indberetning til offentlige myndigheder vedrørende moms, A-skat mv. Derudover vil der kunne trækkes på faglig viden i Økonomiafdelingen.

Vedrørende juridisk bistand, informationsområdet og SvarCentret er der aftalt en fast betaling for løbende mindre arbejdsopgaver. Betaling for større enkeltopgaver aftales og afregnes dog særskilt på baggrund af medgået tid.

Den samlede betaling vedrørende disse aftaler udgør knap 2,1 mio. kr.

Den årlige betaling for Statskontrollens arbejde vedrørende DanToto A/S, herunder lokaler og brug af fællesfaciliteter, er aftalt til 840.000 kr., som DanToto A/S således refunderer Dansk Tipstjeneste A/S.

105. For øvrige opgaver afregnes på baggrund af medgået tid. Der afregnes med en timesats på 415 kr. for ikke-chefer (i 2001: 400 kr.) og 520 kr. for chefer inkl. overheadomkostninger (i 2001: 500 kr.). For eventuelle større engangsupgaver kan der i forbindelse med indgåelse af aftale om arbejdets udførelse også indgås en særskilt honorarftale, fx en fælles markedsføringskampagne.

106. Samarbejdsaftalen mellem Dansk Automatspil A/S og Dansk Tipstjeneste A/S regulerer arbejde på økonomi-, løn- og øvrige områder.

På økonomiområdet er det aftalt, at Dansk Tipstjeneste A/S' økonomiafdeling udfører den daglige bogføring, lønadministration, diverse afstemningsrutiner, udarbejdelse af omsætningsopgørelser, perioderegnskaber, årsregnskaber,

samt afregning og indberetning til offentlige myndigheder vedrørende afgifter på spilleautomater, moms, skat, A-skat mv. Derudover vil der kunne trækkes på faglig viden i Økonomiafdelingen.

Vedrørende juridisk bistand samt informationsområdet er der aftalt en fast betaling for løbende arbejdsopgaver. Betaling for større enkeltopgaver aftales og afregnes særskilt på baggrund af medgået tid.

Dansk Tipstjeneste A/S stiller endelig 3 lokaler til disposition for Dansk Automatspil A/S' administration.

Den samlede betaling vedrørende disse aftaler udgør lidt over 1,5 mio. kr.

For øvrige opgaver afregnes efter samme regler som nævnt ovenfor under DanToto A/S.

Dansk Automatspil A/S er ikke omfattet af Statskontrollens tilsyn.

107. For både DanToto A/S' og Dansk Automatspil A/S' vedkommende gælder, at fakturering for ydelser – ud over de faste opgaver – sker i forhold til opgjort tidsforbrug ved de respektive opgaver.

108. De ydelser, som Dansk Tipstjeneste A/S udfører for datterselskaberne, som vederlægges med i alt ca. 3,6 mio. kr., er som udgangspunkt momspligtige, og datterselskaberne kan ikke afløfte momsen. Fællesregistreringen medfører imidlertid, at koncerninterne transaktioner ikke belægges med moms. Konsekvensen er herefter, at datterselskaberne stilles gunstigere, end de ellers ville være blevet, da ydelser købt eksternt hos momspligtige leverandører kun i helt ubetydeligt omfang giver mulighed for afløftning af momsen, fordi selskabernes egne ydelser til spillerne ikke er pålagt moms.

For Dansk Automatspil A/S, der direkte skal konkurrere på lige fod med andre selskaber, må det alt andet lige betyde, at selskabet umiddelbart opnår en konkurrencefordel. Hvis der derimod sammenlignes med en situation, hvor Dansk Automatspil A/S' konkurrenter selv internt udførte de omhandlede ydelser – hvilket formentlig må antages at gælde for flertallet af disse – er der ingen moms herpå og derfor ingen konkurrencemæssig forskelsbehandling.

På Rigsrevisionens forespørgsel har Dansk Tipstjeneste A/S hertil oplyst, at de interne afregningspriser er fastsat

således, at de ikke giver Dansk Automatspil A/S en fortrinsstilling i forhold til konkurrenterne. Rigsrevisionen har ikke i detaljer gennemgået prisfastsættelsen for hver enkelt ydelse, Dansk Tipstjeneste A/S har leveret til datterselskaberne, men har konstateret, at den fastsatte timepris på de ydelser, datterselskaberne køber i Dansk Tipstjeneste A/S, ikke giver nogen stor margin i forhold til de gennemsnitlige timelønninger i Dansk Tipstjeneste A/S. Det er imidlertid væsentligt, at Dansk Tipstjeneste A/S' priser giver dækning for de meromkostninger, som aftalerne påfører Dansk Tipstjeneste A/S, så der ikke herved "overføres" fordele navnlig til Dansk Automatspil A/S.

Bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende bemærket, at den er enig med Rigsrevisionen i vigtigheden af, at Dansk Tipstjeneste A/S' priser for ydelser købt af datterselskaberne giver dækning for de meromkostninger, som påføres Dansk Tipstjeneste A/S. Bestyrelsen er ligeledes enig med Rigsrevisionen i, at det løbende skal vurderes, hvorvidt betalingen for ydelserne afspejler de faktiske omkostninger herved.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen finder det positivt, at koncernen Dansk Tipstjeneste A/S forsøger at minimere omkostningerne til administration bl.a. ved, at datterselskaberne køber forskellige administrative ydelser mv. hos moderselskabet. Rigsrevisionen kan konstatere, at der imellem selskaberne er udarbejdet specificerede samarbejdsaftaler for alle væsentlige områder.

Rigsrevisionen kan konstatere, at bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S er enig med Rigsrevisionen i, at priserne på de ydelser, som datterselskaberne køber, skal give dækning for de meromkostninger, som påføres Dansk Tipstjeneste A/S, ligesom bestyrelsen er enig i, at det løbende skal vurderes, hvorvidt betalingen for ydelserne afspejler de faktiske omkostninger herved.

E. Administrationsomkostningernes størrelse sammenlignet med andre lotteriers

109. For at få et indtryk af administrationsomkostningernes relative størrelse i Dansk Tipstjeneste A/S, DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S i forhold til de tilsvarende størrelser i andre lotterier i Danmark – Det Danske Klasselotteri A/S, Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri og

Landbrugslotteriet – har Rigsrevisionen udarbejdet tabellerne 18, 19 og 20. Heri vises også udviklingen i administrationsomkostningernes relative størrelse. For de 2 sidstnævnte lotterier er alene de bevillingsmæssigt fastsatte administrationsomkostninger oplyst.

Det Danske Klasselotteri A/S har efterfølgende bl.a. anført, at en sammenligning af procentsatser næppe kan foretages, uden at man også inddrager andre forhold. De sammenlignede virksomheders relative størrelse, deres omsætningsmæssige udvikling og deres resultater bør efter Klasselotteriets opfattelse indgå i vurderingen, således at resultatet af afholdte omkostninger medtages. Samtidig bør bedømmelsen foretages over en længere periode.

Rigsrevisionen er enig i, at for fuldt ud at kunne belyse og sammenligne 2 virksomheders omkostningsstruktur over en kortere årrække bør der normalt tages højde for forskelle i virksomhedernes størrelse, udvikling i omsætning og overskud, samt de strategiske beslutninger ledelsen tager med hensyn til nye initiativer. Desuden kan der være mindre forskelle i definition af indholdet af de enkelte regnskabsposter. Rigsrevisionen har ikke taget højde for disse forhold, hvorfor den følgende analyse skal tages med forbehold.

110. Regnskaberne for Det Danske Klasselotteri A/S er ikke fuldt sammenlignelige med regnskaberne for Dansk Tipstjeneste A/S (moderselskab), da selskaberne fx har forskellige regnskabsår og regnskabsopstillinger. Ud fra regnskabernes noter er der foretaget en ombrydning af tallene, så disse bliver mere sammenlignelige.

For at analysere administrationsomkostningerne er disse fordelt på forhandlerprovisioner, selskabernes egne administrative lønninger, andre eksterne omkostninger samt afskrivninger og sat i forhold til spilleomsætningen. Tallene for Det Danske Klasselotteri A/S fremgår af [tabel 18](#).

Tabel 18. Provision, lønninger, andre administrative omkostninger og afskrivninger af indskudssum i Det Danske Klasselotteri 1998/99-2001/02

	01.04.1998 - 31.03.1999	01.04.1999 - 31.03.2000	01.04.2000 - 31.03.2001	01.04.2001 - 31.03.2002
	----- % -----			
Nøgletal				
Provision/indskudssum	9,93	9,05	7,58	6,45
Lønninger/indskudssum	2,79	3,09	2,60	2,53
Andre omkostninger/indskudssum	6,06	10,31	8,60	9,31
Afskrivninger/indskudssum	0,45	0,39	0,27	0,16
Omkostninger i alt/indskudssum	19,23	22,84	19,05	18,45

Det fremgår af tabel 18, at omkostningerne har udgjort mellem 18,45-22,84 % af spilleomsætningen med en faldende tendens de sidste 3 år. Især provisionen til kollektørerne er faldet igennem perioden fra 9,93 % i 1998/99 af spilleomsætningen til 6,45 % i 2001/02. Lønningerne har i perioden stort set været uændret på omkring 2,75 % af spilleomsætningen. Udviklingen i de andre omkostningers andel har været mere svingende, men med en stigende tendens, der bl.a. beror på selskabets strategiske beslutning om at øge markedsføringsomkostningerne. Det Danske Klasselotteri A/S har oplyst, at stigningen i markedsføringsomkostninger har vist positiv effekt på såvel omsætning som bundlinjeresultat.

De tilsvarende tal for Dansk Tipstjeneste A/S (moderselskab) fremgår af **tabel 19**.

Tabel 19. Provision, lønninger, andre omkostninger og afskrivninger af spilleindtægter i Dansk Tipstjeneste A/S (moder) 1998-2001

	1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- % -----			
Nøgletal				
Provision/spilleindtægter	8,00	8,00	8,00	8,00
Lønninger/spilleindtægter	1,45	1,59	1,54	1,64
Andre omkostninger/spilleindtægter	6,28	5,10	5,67	5,11
Afskrivninger/spilleindtægter	0,21	0,75	1,07	1,13
Omkostninger i alt/spilleindtægter	15,94	15,44	16,28	15,87
¹⁾ 1998 alene 2. halvår.				

Det fremgår af tabel 19, at omkostningerne i perioden 1998-2001 har udgjort mellem 15,44 % og 16,28 % af spilleindtægten. Provision til forhandlerne har igennem hele perio-

den aftalemæssigt udgjort 8 % af spilleindtægten. Lønnin-
gerne har i perioden svinget omkring 1,55 %. Udviklingen i
andre omkostninger har været svagt faldende, hvorimod af-
skrivningerne på materielle anlægsaktiver har været kon-
stant stigende fra 0,21 % i 1998 til 1,13 % i 2001. Stignin-
gen i afskrivningerne skyldes de store investeringer, Dansk
Tipstjeneste A/S har foretaget i ny teknologi i perioden. In-
vesteringer, som ikke i samme grad er foretaget i Det Dan-
ske Klasselotteri A/S.

Sammenvejes tallene for de 4 regnskabsperioder, har det
i gennemsnit kostet 15,9 øre at administrere 1 spillekrone i
Dansk Tipstjeneste A/S mod 19,9 øre i Det Danske Klasse-
lotteri A/S. Til trods for at Dansk Tipstjeneste A/S i perio-
den har udviklet og implementeret mange nye spil, er det
således i gennemsnit 4 øre eller ca. 25 % billigere at admi-
nistrere Tipstjenestens spil end spillene i Klasselotteriet. I
de seneste 3 år er forskellene dog faldet fra 7,4 øre i 1999 til
2,6 øre i 2001. En forklaring på Tipstjenestens lavere om-
kostningsniveau må dels tilskrives stordriftsfordele samt de
foretagne investeringer i ny teknologi, dels at Klasselotteri-
et har besluttet at øge markedsføringsomkostningerne.

111. Ud fra regnskabsoplysningerne i kap. IV er dernæst
udregnet, hvilken andel administrationsomkostningerne,
som er ekskl. provision til forhandlere, udgjorde af brutto-
omsætningen i Dansk Tipstjeneste A/S, DanToto A/S og
Dansk Automatspil A/S. Resultatet er vist i **tabel 20**. Da der
ikke i den betragtede periode er sket ændringer i regnskabs-
praksis, er størrelserne alt andet lige sammenlignelige.

**Tabel 20. Administrationsomkostningernes andel af bruttoomsætningen¹⁾ i koncer-
nen Dansk Tipstjeneste A/S, Dansk Tipstjeneste A/S, DanToto A/S og Dansk Auto-
matspil A/S**

	01.07.1997 - 30.06.1998	01.07. - 31.12. 1998 ¹⁾	1999	2000	2001
	----- % -----				
Koncernen Dansk Tipstjeneste A/S.....	-	-	-	8,3	8,4
Dansk Tipstjeneste A/S.....	7,3	7,9	7,4	8,3	7,9
DanToto A/S	-	-	-	10,1 ²⁾	13,6
Dansk Automatspil A/S	-	-	-	-	13,3
¹⁾ Bruttoomsætning består af spilleindtægter og andre indtægter (dvs. indtægter i alt).					
²⁾ Driftsaktiviteten omfatter alene perioden 1. juli - 31. december 2000.					

Af tabellen fremgår det, at administrationsomkostningernes andel af bruttoomsætningen i Dansk Tipstjeneste A/S i den betragtede periode har svinget mellem 7,3 % og 8,3 %, mens den tilsvarende procent for DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S har ligget noget højere, hvilket efter Rigsrevisionens opfattelse kunne forventes, da der er tale om 2 nye selskaber, som er i en opbygnings- og etableringsfase. Ses der på koncernen Dansk Tipstjeneste A/S, er administrationsomkostningernes andel af bruttoomsætningen steget fra 8,3 % i 2000 til 8,4 % i 2001.

112. I henhold til § 4, stk. 5, i Justitsministeriets bevilling af 31. oktober 1991 med senere ændringer til Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri skal ca. 64 % af indskudssummerne anvendes til udbetaling af gevinster. Til administration må anvendes indtil 9 % af de i hver serie indgående indtægter ved salg af lodsedler.

113. I henhold til § 4, stk. 2 og 3, i Justitsministeriets bevilling af 24. marts 1994 til Landbrugslotteriet måtte der anvendes indtil 9 % af indskudssummen til administration, mens der måtte anvendes indtil 3 % af indskudssummen til markedsføring af Landbrugslotteriet, herunder omkostninger til annoncer og andre salgsfremmende aktiviteter. I april 1997 blev disse bestemmelser gjort mere fleksible, så der ifølge bevillingen herefter må anvendes indtil 12 % af indskudssummen til administration og markedsføring, herunder omkostninger til annoncer og andre slagsfremmende aktiviteter. Landbrugslotteriets gevinstprocent blev i 2000 ændret fra ca. 65 % til ca. 64 % af indskudssummen, og gevinstprocenten er således nu på samme niveau som Vare- og Industrielotteriets.

114. Når størrelsen på administrationsandelen, som er fastsat i bevillingen til henholdsvis Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri og Landbrugslotteriet sammenlignes med, hvad Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaber har anvendt til "ren" administration, synes Dansk Tipstjeneste A/S med datterselskaber således ikke at skille sig væsentligt ud.

Rigsrevisionens bemærkninger

Undersøgelsen har vist, at Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger inkl. provision er lavere end Det Danske Klasselotteri A/S' tilsvarende omkostninger, når disse sættes i forhold til spilleindtægter/indskudssum, men sammenligningen må tages med visse forbehold. Udviklingen i de senere år har dog vist, at niveauet nærmer sig hinanden.

Det fremgår, at administrationsandelen i forhold til indskudssummen er fastsat i bevillingen for henholdsvis Almindeligt dansk Vare- og Industrielotteri og Landbrugsloppet. Ved sammenligning med, hvad Dansk Tipstjeneste A/S og datterselskaber tilsvarende har anvendt til "ren" administration, dvs. uden forhandlerprovision, i forhold til bruttoomsætningen, afviger Dansk Tipstjeneste A/S med datterselskaber ikke væsentligt herfra.

Samlet kan det konkluderes, at Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger andele af bruttoomsætning/indskudssum ikke afviger væsentligt fra de øvrige danske lotteriers tilsvarende andele.

VI. Om den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag

115. Rigsrevisionen har i forbindelse med undersøgelsen af, hvorvidt den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag, først vurderet bestyrelsens beslutningsgrundlag for de investeringer, der er foretaget inden for de seneste år, herunder specielt beslutningsgrundlaget for etableringen af de 2 datterselskaber DanToto A/S og Dansk Automatspil A/S. I den forbindelse undersøges også anvendelsen af rådgivere.

Dernæst har Rigsrevisionen med udgangspunkt i selskabernes forretningsmæssige dispositioner, forretningsgrundlag, strategi, udviklingsplaner, forretningsanalyser mv. vurderet, hvorvidt den fremtidige økonomiske udvikling i selskaberne hviler på et sundt grundlag.

A. Grundlaget for bestyrelsens beslutning om etablering af datterselskaber

a. DanToto A/S

116. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at de forretningsmæssige overvejelser vedrørende overtagelsen af det daværende DanToto A/S hovedsagelig var begrundet i et øn-

ske om at forhindre, at Tilstjenestens største konkurrent på spillemarkedet det daværende DanToto A/S skulle få adgang til et samarbejde med den svenske spilleoperatør ATG (AB Trav og Galop) om præmier (præmiestørrelser), der langt ville overgå det, som Dansk Tilstjeneste A/S kunne tilbyde i Lotto. Dansk Tilstjeneste A/S skønnede bl.a., at et samarbejde mellem DanToto A/S og ATG kunne have en ”kannibalisierende” effekt på Dansk Tilstjenestes A/S spil i størrelsesordenen 200 mio. kr. årligt målt på omsætning. Dansk Tilstjeneste A/S’ betænkelighed ved hestesportens projekt omkring samarbejdet med det svenske selskab ATG blev i efteråret 1997 viderebragt til Skatteministeriet – og efter aftale med departementet – tillige med skønnet over, hvilken indvirkning man forventede, et sådant spil kunne få på Dansk Tilstjeneste A/S’ spil.

I forlængelse heraf og i forlængelse af de drøftelser den daværende skatteminister havde med hestesporten, opfordrede skatteministeren i efteråret 1998 skriftligt Tilstjenestens direktør til at drøfte et fremtidigt samarbejde mellem Dansk Tilstjeneste A/S og hestesporten, herunder DanToto A/S.

Dansk Tilstjeneste A/S tolkede det politiske signal som en forpligtelse til at overtage det daværende DanToto A/S, og forhandlinger blev indledt. Herefter forberedte skatteministeren lovforslaget, der skulle gøre det muligt for Dansk Tilstjeneste A/S at udvide sit forretningsområde med spil på heste og hunde. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget (L269) lå det til grund, at det nye datterselskab – DanToto A/S – skulle drives ud fra forretningsmæssige principper.

117. I forbindelse med de indledende forhandlinger med hestesporten fremgår det af et bestyrelsesreferat fra december 1998, at Dansk Tilstjeneste A/S’ direktør nævnte, at den kannibalisierende effekt vil være på op til 150 mio. kr. om året ”målt på bundlinjen”. Det fremgik dog ikke, hvordan man var nået frem til dette tal. På samme møde blev bestyrelsen præsenteret for en oversigt, der viste udviklingen i hestesportens økonomi det seneste tiår. Det fremgik heraf, at dækningsbidraget (ekskl. tipsmidler) i faste priser var faldet fra knap 105 mio. kr. i 1988 til godt 62 mio. kr. i 1997. På bestyrelsesmødet i oktober 1999 udtalte bestyrelsesformanden på vegne af et fraværende bestyrelsesmedlem, at man ikke kendte udgifter og indtægter ved

administrationen af "hestespillet". Bestyrelsen gav dog sin opbakning til, at der blev arbejdet videre med overtagelsesplanerne inden for en økonomisk ramme på nogle hundrede mio. kr. Bestyrelsen havde endvidere givet mandat til sin daværende bestyrelsesformand og et andet bestyrelsesmedlem til at føre forhandlingerne om en eventuel overtagelse af DanToto A/S. Endelig fremgår det af et notat, som har været behandlet på bestyrelsesmødet i december 1999, at det var en betingelse for skatteministeren, at samarbejdet mellem Dansk Tipstjeneste A/S og hestesporten *"etableres med det klare mål og den forventning, at begge parter opnår en forretningsmæssig fordel"*.

118. I første omgang var det meningen, at Dansk Tipstjeneste A/S ville overtage aktierne i "det gamle DanToto A/S", men dette blev senere ændret til, at Dansk Tipstjeneste A/S overtog aktiver/aktiviteter fra "det gamle DanToto A/S". Dette skete bl.a. efter råd fra de advokater og revisorer, som i foråret 2000 foretog gennemgang af "det gamle DanToto A/S", og som resulterede i henholdsvis en juridisk og en finansiell due diligence-rapport, begge fra marts 2000. Af disse rapporter fremgik det bl.a., at "det gamle DanToto A/S" var på økonomisk svage fødder, ligesom der var nogle økonomiske dispositioner mv., som eventuelt ville kunne anfægtes, hvorfor anbefalingen var, at Tipstjenesten alene skulle overtage aktiverne/aktiviteterne i "det gamle DanToto A/S".

I forbindelse med, at Dansk Tipstjeneste A/S overtog "det gamle DanToto A/S", har Rigsrevisionen især noteret sig, at det af hensigtserklæringen af 3. februar 2000 mellem det "gamle DanToto A/S" og Dansk Tipstjeneste A/S bl.a. fremgik, at parterne var enige om at gennemføre forretningsmæssige, juridiske mv. due diligences, men at der ikke blev udført nogen forretningsmæssig due diligence, selv om det fremgik af ovennævnte hensigtserklæring, og selv om den finansielle due diligence lagde op til dette og i øvrigt påviste en række forhold, som burde have givet anledning hertil.

Hertil kommer, at egentlige analyser af det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen synes meget sparsomme, idet det eneste Tipstjenesten har fokuseret på, er den kannibaliserende effekt, det ville have, hvis hestesporten indgik samarbejde med det svenske ATG om udbud af V75-spil i Danmark.

Efter gennemgangen af bestyrelsesreferater kan det konstateres, at heller ikke bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S nærmere har efterspurgt det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen, herunder fx hvilket overskud en sådan investering var estimeret til at generere i fremtiden.

De eneste oplysninger, der findes om det forretningsmæssige grundlag, synes således at være det skøn, som Dansk Tipstjeneste A/S i oktober 1997 videregav til Skatteministeriet om de forventede effekter som et udbud af det svenske V75-spil i Danmark ville have på Dansk Tipstjeneste A/S' spil.

119. Bestyrelsen har efterfølgende gentaget en række af de oplysninger, som fremgår af pkt. 116, og bl.a. tilføjet, at det i sin tid havde indgået i de overordnede overvejelser, at Dansk Tipstjeneste A/S årligt leverer et resultat, der giver mulighed for at betale mere end 2 mia. kr. til overskudsmodtagerne og til statskassen i form af afgifter. Dette kunne kun realiseres, hvis Dansk Tipstjeneste A/S bevarede sin dominerende stilling på det danske spillemarked.

Det var en helt overordnet forretningsmæssig overvejelse for bestyrelsen at imødegå en udvikling, hvor hestesporten i samarbejde med det svenske ATG udbød det svenske landsspil V75 i Danmark, fordi det utvivlsomt ville have kraftig kannibaliserende effekt på Dansk Tipstjeneste A/S' mest lønsomme produkt, Lotto. Efter bestyrelsens opfattelse var man således i en situation, hvor forrentningen af investeringen ved at overtage DanToto A/S ikke var det primære forretningsmæssige udgangspunkt, men derimod et scenarie, hvis konsekvenser kunne få stor påvirkning på Dansk Tipstjeneste A/S' kerneforretning. Bestyrelsen har tilføjet, at det ligger i sagens natur, at et muligt fremtidigt scenarie ikke kan analyseres i detaljer, men må underkastes en vurdering af de sandsynlige konsekvenser, hvis det bliver til virkelighed. Yderligere vurderede bestyrelsen bl.a. på baggrund af skatteministerens brev af 24. september 1998, at en afvisning af et samarbejde med DanToto A/S alene med den begrundelse, at disse aktiviteter isoleret set var driftsøkonomisk uinteressante, ville udsætte Dansk Tipstjeneste A/S for en betydelig risiko for, at der fra politisk side blev givet grønt lys for hestesportens klart tilkendegivne alternative ønske om at indlede samarbejde med ATG om introduktion af V75-spillet på det danske marked. En sådan ud-

gang ville have udgjort en trussel imod Dansk Tipstjeneste A/S' kerneforretning.

120. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at selskabet er af den opfattelse, at begrebet forretningsmæssig due diligence ikke er en fast term med et meget specifikt og konkret indhold, og at Dansk Tipstjeneste A/S finder, at de emner, som kunne indeholdes i en sådan due diligence, er blevet behandlet inden overtagelsen. Der er ikke udarbejdet et enkelt dokument kaldet forretningsmæssig due diligence, men alle de emner, der kunne være i en sådan, er således blevet bearbejdet og specifikt taget stilling til.

Bestyrelsen for Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende bemærket, at der forud for overtagelsen af aktiviteterne i DanToto A/S blev foretaget analyser af alle de forretningsmæssige, juridiske og økonomiske forhold, der var relevante, inden den endelige beslutning blev truffet.

Rigsrevisionen har ikke modtaget materiale, som giver baggrund for at vurdere, om alle væsentlige forretningsmæssige forhold har været undergivet den nævnte bearbejdning og stillingtagen.

b. Dansk Automatspil A/S

121. Tanken bag etablering af Dansk Automatspil A/S har været at følge lovens intentioner om i højere grad at få legitimeret og legaliseret spil på automater samt at få etableret et nyt forretningsområde. Det fremgår endvidere af koncept for forretningsområde "Spilleautomater" fra 18. oktober 2000 – der er udarbejdet af Dansk Tipstjeneste A/S – at et af politikernes motiver bag den ny lovgivning har været et ønske om at afprøve, i hvilket omfang Tipstjenesten kan klare sig på markedsvilkår i en del af spilleuniverset. Rigsrevisionen har ud fra lov om gevinstgivende spilleautomater samt lovens forarbejder konstateret, at der blev givet mulighed for at et datterselskab under Tipstjenesten kunne få tilladelse til automatspil på samme vilkår som andre markedsoperatører.

Tipstjenestens bestyrelse har med udgangspunkt i det omtalte notat drøftet mulighederne for etablering af datterselskabet Dansk Automatspil A/S, og i drøftelserne har der været lagt vægt på at få etableret datterselskabet som en betydende spiller på markedet for automatspil.

122. Tilstjeneren begyndte i 1997 at sondere mulighederne for indtræden på markedet for spilleautomater, idet Skatteministeriet på daværende tidspunkt arbejdede på en ændring af regelgrundlaget for spillevirksomhed.

I forbindelse med de første sonderinger opererede Tilstjeneren med forskellige scenarier baseret på opstilling af en type spilleautomater, der havde en væsentlig højere bruttopilleindtægt, BSI (BSI = spilleomsætning fratrukket gevinst), end den type automater, som efterfølgende blev godkendt som spilleautomater, jf. lov om gevinstgivende spilleautomater.

Den endelige udformning af loven betød dog, at de opstillede budgetforudsætninger for Tilstjenerens indtræden på markedet for spilleautomater var ændret. Inden bestyrelsen i Dansk Tilstjener A/S kunne træffe beslutning om indtræden, måtte de nye forudsætninger derfor analyseres og vurderes.

123. Tilstjeneren udarbejdede efterfølgende notatet ”Koncept for forretningsområde spilleautomater”, som den 18. oktober 2000 dannede udgangspunkt for bestyrelsens endelige beslutning om etablering af Dansk Automatspil A/S. Notatet havde til formål at belyse de basale rammer for etablering af en stor spillehal samt rammerne for oprettelse af mindre spillehaller med udgangspunkt i en placering hos udvalgte tipsforhandlere. Dansk Tilstjener A/S forventede herved at opnå synergieffekter mellem spilleformerne.

Af notatet fremgår bl.a., at forretningsidéen knytter sig til muligheden for at udnytte Dansk Tilstjener A/S’ generelle styrker og særlige kompetencer inden for spilleområdet til at udvide Dansk Tilstjener A/S’ forretningsområde til også at omfatte spilleautomatmarkedet på en sådan måde, at den nye lovs intentioner om i højere grad at få legitimeret og legaliseret spil på automater kunne imødekommes.

Af notatet fremgår en række mål for og afgrænsning af forretningsområdet i startfasen:

- ”Der skal være etableret og idriftsat en spillehal i Fisketorvet Shopping Center den 2. januar 2001
- Der skal være etableret og idriftsat 5-6 mindre spilleafsnit i tilknytning til forhandlere inden 1. juli 2001

- *Der skal være etableret yderligere 20-30 mindre spille-afsnit inden udgangen af 2001*
- *Der skal tilvejebringes et vurderingsgrundlag for konceptet/koncepternes bæredygtighed inden 1. april 2002*
- *Forud for igangsætning af projektet er det målet, at Tipstjenesten skal indtage en så betydende position i markedet, at Tipstjenesten med vægt kan medvirke i den planlagte lovrevision efter folketingsåret 2003-2004*
- *I forbindelse med det efterfølgende projekt for operationel implementering bør der fastsættes mål for omsætning og markedsandel”.*

124. Drøftelserne i bestyrelsen forud for etableringen af Dansk Automatspil A/S viser, at bestyrelsen anså markedet for at være lukrativt og præget af en ganske lille risiko – bl.a. fordi etableringsomkostningerne var små, idet man kunne lease automaterne.

Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at man i forbindelse med beslutning om etablering af Dansk Automatspil A/S havde et forholdsvis begrænset beslutningsgrundlag, idet der var tale om et nyt marked, som Tipstjenesten ikke havde tidligere erfaringer med. De eksisterende aktører på markedet havde af naturlige årsager ikke noget incitament til at indgå i dialog med Tipstjenesten om markedets potentiale, men Tipstjenesten havde skelet til udenlandske erfaringer fra automatmarkedet i bl.a. Sverige og Finland.

125. I notatet opereredes med nogle meget overordnede betragtninger i relation til økonomien i projektet. Det var anført, at budgetterne var baseret på et løst grundlag, og at der var behov for en gennembearbejdning af posterne, samt at egentlige budgetter først kunne udarbejdes, når pilotenhederne var etableret.

Egentlig budgettering af totalkonceptets økonomi – og for så vidt også den enkelte spillehals økonomi – skulle ifølge notatet afvente etableringen af de første pilotenheder og de erfaringer, der kunne høstes derigennem. Koncepterne opererede med en minimum bruttopilleindtægt (BSI) pr. maskine pr. år.

I forbindelse med drøftelserne blev der peget på nogle kritiske parametre i forhold til projektet, fx at konkurrenter kun-

ne tænkes at efterligne Dansk Automatspil A/S' totalkoncept, og at de eventuelt gennem fusioner ville være i stand til at foretage en hurtigere udbygning end Tilstjenesten og dermed sætte sig på de bedste parametre (beliggenheden).

126. Foruden de ovennævnte forventninger omkring indtjeningspotentiale har Rigsrevisionen ikke ved gennemgangen af beslutningsgrundlaget forud for etableringen af Dansk Automatspil A/S fundet dokumentation for, at bestyrelsen har fået forelagt eller selv har opstillet mål for udvikling i selskabets økonomiske nøgletal, fx hvor stor en forrentning den indskudte kapital skulle generere – dvs., om investeringen på 50 mio. kr. i et datterselskab ud fra et markedsøkonomisk investorprincip ville være en god forretning.

127. Beslutningen om at indtræde på markedet blev truffet med udgangspunkt i nogle usikre forudsætninger, men dog med en formodning om, at der var tale om et lukrativt marked. Som det fremgår af mål for og afgrænsning af forretningsområdet i startfasen, jf. ovenfor, var der imidlertid nogle tiltag, der skulle iværksættes efterfølgende med henblik på at bedømme hensigtsmæssigheden i den trufne beslutning om indtræden på markedet for spilleautomater. Bl.a. skulle man efterfølgende udarbejde vurderingsgrundlag for konceptets bæredygtighed, ligesom der efterfølgende skulle fastsættes mål for omsætning og markedsandel.

128. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at Tilstjenesten i forbindelse med beslutning om indtræden på markedet for spilleautomater har handlet hensigtsmæssigt ved at opstille mål for, at der inden for en overskuelig tidshorisont skulle følges op på konceptets bæredygtighed og økonomiske mål, idet dette ikke har været muligt at udarbejde på kvalificeret vis inden indtræden på markedet. Det er dog Rigsrevisionens opfattelse, at mål for omsætning og markedsandel ikke udgør et fyldestgørende grundlag, men at målene eksempelvis burde have været suppleret med mål for omkostningssiden og overskudsgraden.

Dansk Tilstjeneste A/S har efterfølgende oplyst, at der gennem hele 2001 er foretaget kvartalsvise opfølgninger på såvel driften som aktivitetsudbygningen i Dansk Auto-

matspil A/S over for bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S. Da der forventes en betydelig vækst i afkastet de kommende år, har der ikke været opstillet konkrete mål for forrentningen af egenkapitalen.

Rigsrevisionen finder den opfølgning, der på nuværende tidspunkt foretages i forhold til Dansk Automatspil A/S, tilfredsstillende.

Rigsrevisionens bemærkninger

Det er Rigsrevisionens vurdering, at det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen af DanToto A/S burde have været bedre belyst og mere gennemarbejdet, og at den forretningsmæssige due diligence, som der var lagt op til i parternes hensigtserklæring – og som Dansk Tipstjeneste A/S oplyste var gennemført – burde være dokumenteret. Det kan samtidig konstateres, at Dansk Tipstjeneste A/S fik foretaget både finansiell og juridisk due diligence, som afdækkede, at det "gamle DanToto A/S var på økonomisk svage fødder, ligesom der var nogle økonomiske dispositioner i selskabet, som eventuelt ville kunne anfægtes.

Henset til, at det var et helt nyt forretningsområde, Dansk Tipstjeneste A/S gik ind på, er det tillige Rigsrevisionens vurdering, at bestyrelsen burde have spillet en aktiv rolle med hensyn til at få belyst og dokumenteret det forretningsmæssige grundlag for overtagelsen. Undersøgelsen har imidlertid vist, at bestyrelsens overordnede overvejelser var at undgå, at et formodet fremtidigt samarbejde mellem "det gamle DanToto A/S" og den svenske spilleoperatør ATG kunne få en kannibaliserende effekt på Dansk Tipstjeneste A/S' kerneområde, Lotto.

Hvad angår etableringen af datterselskabet Dansk Automatspil A/S, har Rigsrevisionen konstateret, at der ikke ved gennemgangen af beslutningsgrundlaget forud for etablering er fundet dokumentation for, at bestyrelsen har været forelagt eller selv har opstillet mål for udvikling i det helt centrale nøgletal, nemlig forrentningen af den indskudte kapital. Rigsrevisionen finder endvidere, at bestyrelsen udover at fastsætte mål for omsætning og markedsandel burde have suppleret disse med mål for omkostningssiden og overskudsgraden.

Det er dog Rigsrevisionens opfattelse, at den opfølgning, der på nuværende tidspunkt foretages i forhold til Dansk Automatspil A/S, er tilfredsstillende.

c. Anvendelse af rådgivning ved etablering af datterselskaberne

129. Af en hensigtserklæring af 3. februar 2000 mellem ”det gamle DanToto A/S” og Dansk Tipstjeneste A/S fremgik følgende:

”Parterne vil arbejde for at få etableret strukturen hurtigst muligt. Parterne er endvidere enige om at gennemføre forretningsmæssige, juridiske mv. due diligences, hvis resultater bl.a. skal danne baggrund for fastlæggelse af detaljerne i etableringsfasen”.

Fra Dansk Tipstjeneste A/S var hensigtserklæringen underskrevet af 2 bestyrelsesmedlemmer, herunder formanden.

130. Af den udarbejdede finansielle due diligence-rapport af 24. marts 2000 fremgår det, at den finansielle rådgiver ikke havde haft adgang til den juridiske due diligence-rapport, som sideløbende var udarbejdet af selskabets advokat, eller den forretningsmæssige due diligence, som Dansk Tipstjeneste A/S selv skulle forestå. Videre anførte den finansielle rådgiver i den finansielle due diligence-rapport, at:

”Vi har ikke foretaget nærmere gennemgang af budgettet. Der bør i forbindelse med den forretningsmæssige due diligence foretages en nøje gennemgang af budgettet og forudsætningerne herfor”.

Dansk Tipstjeneste A/S har over for Rigsrevisionen oplyst, at der ikke har været udarbejdet en forretningsmæssig due diligence-rapport i forbindelse med overtagelsen af ”det gamle DanToto A/S”. Rigsrevisionen kan således konstatere, at der kun har været udarbejdet en finansiell og en juridisk due diligence, selv om bl.a. Dansk Tipstjeneste A/S’ bestyrelsesformand på Dansk Tipstjeneste A/S’ vegne havde indgået en hensigtserklæring, der forudsatte udarbejdelsen af en forretningsmæssig due diligence.

Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende oplyst, at Tipstjenesten tillægger begrebet følgende betydning: ”En retlig standard gående på gennemførelse af sådanne undersøgelser, der under hensyntagen til de konkrete omstændigheder må anses for nødvendige for, at en virksomhedskøber kan træffe sin investeringsbeslutning på et oplyst grundlag”. Endvidere har Dansk Tipstjeneste A/S anført, at det var den generelle opfattelse, at der lå et stort fremtidigt omsætningspotentiale i DanToto A/S, og det væsent-

ligste var at få undersøgt juridiske og økonomiske bagudrettede problemstillinger. Det, at der ikke eksisterer en rapport e.l. med overskriften ”forretningsmæssig due diligence”, kan efter Dansk Tipstjeneste A/S’ opfattelse ikke føre til den konklusion, at de emner, der måtte være omhandlet af en sådan, ikke er gennemgået.

Rigsrevisionen finder, som bemærket foran, at denne gennemgang burde have været dokumenteret, herunder også henset til det foran citerede fra den finansielle due diligence vedrørende gennemgangen af budgettet og forudsætningerne herfor. Forventningerne til omsætningsudviklingen i DanToto A/S har, som tidligere anført, måttet nedjusteres væsentligt allerede tidligt efter overtagelsen af aktiviteterne i ”det gamle DanToto A/S” og også senere.

131. Den juridiske due diligence blev bestilt hos og foretaget af et advokatfirma i en periode, hvor Dansk Tipstjeneste A/S’ bestyrelsesformand var medejer af samme advokatfirma.

132. Den juridiske due diligence er underskrevet den 29. marts 2000. Samme dag udtrådte bestyrelsesformanden for Dansk Tipstjeneste A/S for – viste det sig senere – en periode på 2 år. Rigsrevisionen kan konstatere, at udarbejdelsen af den juridiske due diligence – som udgør en væsentlig advokatopgave – har været bestilt hos og foretaget af et advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden var medejer. Rapporten er underskrevet af 2 andre ejere/medarbejdere.

Rigsrevisionen har ikke i forbindelse med gennemgang af bestyrelsesreferater kunnet konstatere, at der i bestyrelsen har været drøftelser om, hvilke rådgivere Dansk Tipstjeneste A/S skulle gøre brug af i forbindelse med overtagelsen af ”det gamle DanToto A/S”. Det fremgår heller ikke af bestyrelsesreferaterne, at formanden før udarbejdelsen skulle have orienteret den øvrige bestyrelse om, at den juridiske due diligence blev udarbejdet i bestyrelsesformandens eget advokatfirma. Bestyrelsen har efterfølgende oplyst, at den blev orienteret om anvendelsen af advokatfirmaet i notat af 24. marts 2000 forud for bestyrelsesmødet den 29. marts 2000.

Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at de ministerudpegede formænd i perioden fra 1966 og til dags dato har været velrenommerede erhvervsadvokater (med undtagelse af

perioden 2000-2002, hvor formanden ikke var advokat). Da den nuværende bestyrelsesformand overtog hvervet i 1987 som bestyrelsesformand, overtog dennes advokatfirma ligeledes hvervet som Dansk Tipstjeneste A/S' eksterne advokat. Dansk Tipstjeneste A/S har på Rigsrevisionens forespørgsel oplyst, at valg af advokatfirma i såvel 1966 som i 1987 formentlig er sket uden nogen egentlige overordnede principielle overvejelser. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at der er fastlagt retningslinjer med hensyn til samarbejdet med kontoret, herunder vedrørende salærer for opgavernes udførelse, som efter indstilling fra Dansk Tipstjeneste A/S skal godkendes af næstformanden.

133. Kvaliteten af den juridiske due diligence har ikke i Rigsrevisionen været genstand for en nærmere analyse, da dette ligger uden for beretningens formål.

134. Rigsrevisionen kan konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S ved at anvende det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer, til at foretage den juridiske due diligence kan komme i en situation, hvor Dansk Tipstjeneste A/S i en eventuel sag om rådgiveransvar må søge gjort ansvar gældende over for det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer. Endvidere vil et sådant medejerskab betyde, at det kan være vanskeligt for bestyrelsen på en fuldstændig neutral måde at tage stilling til et sådant advokatfirmas juridiske assistance. Rigsrevisionen anser det endvidere for væsentligt, at bestyrelsesformanden for et statsligt aktieselskab opfylder anbefalingen i Nørby-udvalgets rapport om Corporate Governance i Danmark (Anbefalinger for god selskabsledelse i Danmark) om uafhængighed, så denne "ikke må være professionel rådgiver for selskabet eller ansat i eller have en økonomisk interesse i en virksomhed, som er professionel rådgiver for selskabet".

Rigsrevisionen finder, at det er usædvanligt, at bestyrelsen ikke drøftede anvendelsen af rådgivere. Bestyrelsen blev først 5 dage før due diligence-rapportens afgivelse informeret om valget af det nævnte advokatfirma. Dermed kunne bestyrelsen heller ikke vurdere hensigtsmæssigheden af dette valg.

Bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S har efterfølgende oplyst, at bestyrelsesformanden, som er medejer af det omtalte advokatfirma, i en årrække har afholdt sig fra selv

at deltage i rådgivningen. Endvidere oplyste bestyrelsen, at den på bestyrelsesmødet i januar 2003 har truffet beslutning om, at der skal udarbejdes et regelsæt, der redegør for bestyrelsesmedlemmernes habilitet i relation til hverv og leverandørforhold til Dansk Tipstjeneste A/S. Bestyrelsen har i øvrigt oplyst, at formanden har meddelt, at det hidtil anvendte advokatfirma, som formanden er medejer af, ikke fremover vil påtage sig nye opgaver for Dansk Tipstjeneste A/S eller datterselskaberne, hvilket den øvrige bestyrelse tog til efterretning.

Disse tiltag finder Rigsrevisionen hensigtsmæssige.

135. På generelforsamlingen den 29. marts 2000 fik Dansk Tipstjeneste A/S som før nævnt ny bestyrelsesformand. I tidsrummet mellem den tidligere bestyrelsesformands udtræden af bestyrelsen i Dansk Tipstjeneste A/S og indtil dennes genindtræden på posten i 2002 varetog den tidligere bestyrelsesformands advokatfirma forskellige advokatopgaver for Dansk Tipstjeneste A/S og endvidere opgaver i forbindelse med virksomhedsoverdragelsen og etableringen af datterselskabet DanToto A/S og etableringen af Dansk Automatspil A/S.

Rigsrevisionen har bemærket, at den tidligere bestyrelsesformand foruden genindtræden på bestyrelsesformandsposten i Dansk Tipstjeneste A/S i marts 2002 også varetager bestyrelsesformandsposten i datterselskabet DanToto A/S fra marts 2002.

Rigsrevisionens bemærkninger

Efter Rigsrevisionens opfattelse burde det være dokumenteret, at der var udarbejdet en forretningsmæssig due diligence vedrørende overtagelsen af DanToto A/S henset til de klart formulerede forventninger herom i både hensigtserklæringen af 3. februar 2000 og den finansielle due diligence udarbejdet af Dansk Tipstjeneste A/S' revisor.

Rigsrevisionen konstaterede, at Dansk Tipstjeneste A/S ved etableringen af DanToto A/S havde anvendt såvel en finansiell rådgiver, som var moderselskabets revisor, og en juridisk rådgiver, der var selskabets advokatforbindelse. Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelsesformand var medejer af det pågældende advokatfirma. Bestyrelsen blev først 5 dage før due diligence-rapportens afgivelse informeret om valget af det nævnte advokatfirma. Dermed kunne den ikke vurdere hensigtsmæssigheden af dette valg.

Rigsrevisionen kan konstatere, at Dansk Tipstjeneste A/S ved at anvende det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer, til at foretage den juridiske due diligence kan komme i en situation, hvor Dansk Tipstjeneste A/S i en eventuel sag om rådgiveransvar må søge gjort ansvar gældende over for det advokatfirma, hvor bestyrelsesformanden er medejer. Endvidere vil en sådan forbindelse mellem bestyrelsesformanden og rådgiverfirmaet betyde, at det kan være vanskeligt for bestyrelsen på en fuldstændig neutral måde at tage stilling til et sådant advokatfirmas juridiske assistance. Rigsrevisionen anser det i øvrigt for væsentligt, at bestyrelsesformanden for et statsligt aktieselskab opfylder anbefalingen i Nørby-udvalgets rapport om Corporate Governance i Danmark (Anbefalinger for god selskabsledelse i Danmark) om uafhængighed, så denne "ikke må være professionel rådgiver for selskabet eller ansat i eller have en økonomisk interesse i en virksomhed, som er professionel rådgiver for selskabet".

Rigsrevisionen finder det på den baggrund hensigtsmæssigt, at bestyrelsen i januar 2003 har truffet beslutning om, at der udarbejdes et regelsæt, der redegør for bestyrelsesmedlemmernes habilitet i relation til hverv og leverandørforhold til Dansk Tipstjeneste A/S, og at bestyrelsen har taget til efterretning, at advokatfirmaet, som bestyrelsesformanden er medejer af og som selskabet hidtil har anvendt, ikke fremover vil påtage sig nye opgaver for Dansk Tipstjeneste A/S eller datterselskaberne.

B. Grundlaget for selskabernes fremtidige økonomiske udvikling

a. Dansk Tipstjeneste A/S

136. I undersøgelsen har Rigsrevisionen vurderet, om moderselskabets fremtidige økonomiske udvikling hviler på et sundt grundlag. Det forudsættes herved, at Dansk Tipstjeneste A/S' og DanToto A/S' enerettigheder til visse former for spil bevares, mens Dansk Automatspil A/S forudsættes fortsat at operere på et marked i konkurrence.

Undersøgelsen har vist, at Dansk Tipstjeneste A/S udarbejder forretningsplaner, foretager eller får foretaget analyser af markeder og markedssegmenter. Dansk Tipstjeneste A/S opererer med en markedsføringsplan, som rækker ca. 3 år frem, og en kortere plan, der dækker 1 år, og omkostningerne ved markedsføring er procentuelt beskedent set i forhold til spilleomsætningen.

Endvidere foretager Dansk Tipstjeneste A/S løbende produktudvikling af fx spil på internettet, bl.a. under hen-

syntagen til konkurrence fra udenlandske spiludbydere, samt samarbejder og udveksler ideer med andre nationale spiludbydere.

Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger har været svagt stigende i den undersøgte periode. Dansk Tipstjeneste A/S' administrationsomkostninger i forhold til spilleindtægterne afviger dog ikke væsentligt fra de øvrige danske lotteriers tilsvarende administrationsomkostninger målt i forhold til bruttoomsætning/indskudssum.

Rigsrevisionen har dog noteret sig, at der er tale om en virksomhed med stagnerende omsætning målt i faste priser. Dansk Tipstjeneste A/S har oplyst, at omsætningsudviklingen i 2002 foreløbig viser en stigning på godt 5 %. Endvidere har undersøgelsen vist, at udviklingen målt som spilleomsætning pr. lønkrone er faldet, men at moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S har monopol på en række spil i Danmark og som følge deraf besidder gode muligheder for at sikre virksomhedens fortsatte rentabilitet.

b. DanToto A/S

137. I forbindelse med en vurdering af, hvorvidt den fremtidige økonomiske udvikling i DanToto A/S hviler på et sundt grundlag, har Rigsrevisionen gennemgået Dansk Tipstjeneste A/S' beslutningsgrundlag for dels at gå ind på hestesportområdet, herunder undersøgt, hvilke analyser mv. der blev foretaget forud for beslutningen. Resultatet heraf fremgik af foranstående kap. VI.A. I nærværende afsnit vil den fremtidige udvikling blive gennemgået.

138. Om forventningerne til den fremtidige udvikling i DanToto A/S har Dansk Tipstjeneste A/S henvist til Aktivitetsplan og budget 2002. Det fremgår heraf, at man forventer en stigning i omsætningen i 2002, men at udviklingen dækker over et fald i omsætningen vedrørende danske væddeløbsbaner og en stor stigning i spil i udlandet. Tendensen i 2002 er dog lavere omsætning end budgetteret, men større end i 2001 på samme tidspunkt (primo november), større realiseret tilbagebetalingsprocent samt afregning af større provision til Sverige, hvorfor halvårsresultatet ligger under det budgetterede.

Vedrørende den økonomiske udvikling har undersøgelsen vist, at DanToto A/S ikke skaber det overskud, der oprindeligt var forventet. Spilleomsætningen på de danske

baner er således faldende, men der har været en stor stigning på spil i udlandet. Der synes ikke umiddelbart at være tegn på, at der fremover kan skabes øget spilleaktivitet på de danske baner. Generelt er det Rigsrevisionens vurdering, at den fremtidige økonomiske udvikling i DanToto A/S er afhængig af om videnspil på heste – og i et vist omfang på hunde – er attraktivt nok. Dette afhænger bl.a. af, om DanToto A/S fortsat kan tiltrække et tilstrækkeligt antal spillere/indskud til spil på danske væddeløbsbaner og endvidere af det fremtidige omfang af spil på udenlandske baner – herunder specielt V75 i Sverige – som foregår gennem DanToto A/S. Den økonomiske fremtid for DanToto A/S synes således uforudsigelig, navnlig også når henses til selskabets hidtidige resultater.

Da aftalen med HFF om at sikre tilførsel af 47,5 mio. kr. halvårligt til HFF udløb 1. juli 2002, vil dette bevirke, at overførslen af midler til HFF fremover indskrænkes væsentligt, idet DanToto A/S langt fra kan leve op til de overskudsforventninger, der blev givet udtryk for i bemærkningerne i forslaget til lov om væddemål i forbindelse med heste- og hundevæddeløb. Det skal dog bemærkes, at der er fremsat forslag til lov om ændring af tips- og lottoloven og klasselotteriloven og om ophævelse af væddeløbsloven (L111), som kan medføre, at hestevæddeløbssporten medtages i fordelingsnøglen for tips- og lottomidler.

c. Dansk Automatspil A/S

139. Selskabet er i en opstartsfasen, hvorfor det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at foretage en kvalificeret vurdering af selskabets økonomi. I dette afsnit vil selskabets ekspansion den mulige fremtidige udvikling blive gennemgået.

140. Efter at Dansk Tipstjeneste A/S' bestyrelse – på grundlag af en vurdering om at markedet var lukrativt og præget af en ganske lille risiko – besluttede at etablere daterselskabet Dansk Automatspil A/S, blev der udarbejdet en plan for, hvordan og med hvilken hastighed en opstilling af automaterne skulle gennemføres.

Selskabet blev etableret med en egenkapital på 50 mio. kr. bl.a. ud fra overvejelser om, at eventuelle negative resultater i de første år skal kunne absorberes.

141. Efter opstarten i begyndelsen af 2001 med etableringen af Pitstop på Fisketorvet i København 1. marts 2001 var der ved udgangen af 2001 på landsplan opstillet i alt 884 automater. Ved udgangen af 2002 forventes det samlede antal opstillede automater at være 2100.

Erfaringerne fra Pitstop på Fisketorvet dannede hurtigt baggrund for at udvide konceptet i franchiseform. Siden åbningen af den første franchisebutik i august 2001 har bestyrelsen i Dansk Automatspil A/S ugentligt modtaget oplysninger om omsætningen, præmieudbetalingerne og BSI.

Dansk Tiptjeneste A/S har tilføjet, at Dansk Automatspil A/S fortsat er i en periode præget af en meget stor ekspansion, hvilket betyder, at såvel direktion som bestyrelse løbende arbejder meget intensivt med selskabets udvikling på såvel meget kort sigt som det lange sigt. Det indebærer bl.a., at der arbejdes efter et meget overordnet mål om handlende antal Pitten og Pitstop, men ikke mindst antallet af opstillede automater.

142. Rigsrevisionen har af Tiptjenesten fået oplyst, at udviklingen i selskabets økonomi er god, idet halvårsregnskaberne for 2002 viser en positiv udvikling i selskabets forrentning. Det skal pointeres, at halvårsregnskabet ikke er revideret, men Tiptjenesten finder den økonomiske udvikling tilfredsstillende, bl.a. fordi Tiptjenesten forventer et overskud på ca. 5 mio. kr. i 2002, hvilket ud fra et markedsøkonomisk investorprincip må siges at være tilfredsstillende.

143. Dansk Tiptjeneste A/S havde efter beslutningen om etablering af Dansk Automatspil A/S planlagt at følge op på konceptets bæredygtighed og fastsætte mål for omsætning og markedsandel. Rigsrevisionen kan konstatere, at man i Dansk Automatspil A/S i dag nøje følger udviklingen i omsætningen såvel pr. maskine som lokalitet. Selskabet forventer en betydelig vækst i afkastet i de kommende år, men der er ikke opstillet konkrete mål for forrentningen af egenkapitalen.

Rigsrevisionens bemærkninger*Moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S*

Det er Rigsrevisionens vurdering, at økonomien i moderselskabet Dansk Tipstjeneste A/S hviler på et sundt økonomisk grundlag, og at selskabet baserer forretningsplanerne på en række analyser vedrørende markeder og markedssegmenter mv. Endvidere foretager selskabet løbende produktudvikling, bl.a. for at imødekomme konkurrence fra udenlandske spiludbydere. Rigsrevisionen finder, at dette er et godt udgangspunkt for den fortsatte udvikling af selskabet.

DanToto A/S

Generelt er det Rigsrevisionens vurdering, at den fremtidige økonomiske udvikling i selskabet er afhængig af faktorer, som i et vist omfang ligger uden for DanToto A/S' påvirkningsmuligheder. Den økonomiske fremtid for DanToto A/S synes usikker, navnlig når henses til selskabets hidtidige resultater, som langt fra har kunnet leve op til budgetterne.

Dansk Automatspil A/S

Automatspilmarkedet er nyt for Dansk Tipstjeneste A/S, men formodningen var, at markedet kunne være lukrativt og uden større risici, ligesom Tipstjenesten skulle medvirke til at legitimere og legalisere automatspillemarkedet i Danmark.

Rigsrevisionen kan konstatere, at bestyrelsen i Dansk Automatspil A/S løbende detaljeret følger op på omsætningsudviklingen, hvilket Rigsrevisionen finder hensigtsmæssigt. Rigsrevisionen kan samtidig konstatere, at udviklingen i selskabets økonomi har været god, om end konstateringen bygger på ikke-reviderede oplysninger fra halvårsregnskabet for 2002. Selskabet forventer en betydelig vækst i afkastet i de kommende år, men der er ikke opstillet konkrete mål for forrentningen af egenkapitalen.

Rigsrevisionen, den 29. januar 2003

Henrik Otbo

/Peder Juhl Madsen